

**WIADOMOŚCI
GEOGRAFICZNE**

**BULLETIN TRIMESTRIEL
DE GÉOGRAPHIE**

TOM XV. 1937 ZESZYT 1.

K R A K Ó W

WIADOMOŚCI GEOGRAFICZNE

REVUE MENSUELLE DE GÉOGRAPHIE

REDAKTOR — REDIGÉE PAR

WIKTOR ORMICKI

ROCZNIK — ANNÉE

XIV. — 1936.

*poniżej
o skomponowaniu
bo błąd!*

K R A K Ó W 1 9 3 6 C R A C O V I E

JAN JANCZYK.

Próba nowego podziału klimatów w Europie wschodniej i wsch. części Europy środkowej.

(*Essai d'une nouvelle classification climatique de l'Europe Orientale et de la partie est de l'Europe Centrale*).

Wstęp.

Zagadnienie podziałów klimatycznych, mimo wyczerpujących opracowań, przedstawia jednak ciągle wiele możliwości dla badań, zależnych oczywiście od sposobu podejścia do samego tematu.

Jednym z wielu kryteriów stosowanych w klasyfikacjach — z mniejszym lub większym powodzeniem — jest temperatura, występująca w różnicowaniu klimatów, jako część składowa obok innych elementów „sumy klimatycznej”, stanowiącej o podziale.

Przedstawione na tym miejscu typy klimatyczne, również zostały wydzielone na podstawie temperatury; temperatura ta jednak, a raczej pojawy niektórych wybranych temperatur, jako charakteryzujące pochod pór i przedstawione kartograficznie, służą p o r a z p i e r w s z y w takim właśnie ujęciu, jako główne i nowe kryterium w dziedzinie schematów klasyfikacyjnych.

Sposób opracowania.

Punktem wyjścia dla konstrukcji załączonej mapy typów klimatycznych w Europie Wschodniej i wsch. części Europy Środkowej wraz z Polską, była analiza przebiegu pór roku i okresu wegetacyjnego na tym obszarze, co zostało opracowane gdzieindziej¹⁾; tutaj zaś, dla łatwiejszego zorientowania czytelnika, podany jest tylko sam sposób podejścia do kwestii podziałów klimatycznych, ze stanowiska nowego kryterium, jakim okazały się pory roku i okres wegetacyjny.

¹⁾ J a n J a n c z y k: *Atlas pór roku dla Europy Wschodniej oraz czas trwania okresu wegetacyjnego*), Kraków, 1954, rękopis w zbiorach Geogr. Podkom. Magist. U. J.

Otóż pory te i cykl wegetacji ²⁾ — wydzielone na podstawie pierwszych i ostatnich przeciętnych pojavów, w ciągu roku, na poziomie rzeczywistym średnich dziennych temperatur 0°, 5° i 12° — obrazowano na mapach w postaci t. zw. „izofenoli“, czyli linii łączących punkty o równoczesnych pojawach ³⁾: wiosny (pojawy + 5° po okresie zimy), lata (pojawy + 12° po okresie wiosny), jesieni późnej (pojawy + 5° po okresie lata) i zimy (pojawy 0° po okresie jesieni).

W przebiegu tych pór, a zwłaszcza w graficznym układzie linii przedstawiających wymienione pory (czyli izofenoli), nadzwyczaj wiernie uwytatniają się ogólne i lokalne właściwości klimatyczne oraz fizyczne wpływy obszaru, co właśnie pozwala nam na wyodrębnienie nowych typów i dziedzin klimatycznych.

Tak więc pierwsze i ostatnie przeciętne pojawy oraz czas trwania pór roku, dalej specyficzny sposób przebiegu linii obrazujących pory nad pewnymi obszarami, które skądinąd znane są jako klimatyczne indywidualności, i wreszcie stale powtarzające się w każdej porze roku dla niektórych obszarów charakterystyczne układy tych linii, — były etapami prowadzącymi do podziału klimatycznego tej części Europy. Przy tym należy podkreślić, że data pojawu i czas trwania pór, jako wykładnik ogólnie panujących warunków klimatu, decydują głównie o charakterystyce klimatycznej typów; natomiast kierunek i układ biegu izofenoli, odzwierciedlający specjalnie wpływy lokalne pewnych terenów, stanowią znowu bardziej o lokalizacji i ustaleniu granicy dziedzin.

Oczywiście uwzględniano także i inne elementy klimatyczne, przeważnie jednak w sensie argumentów umacniających, czy to trwałość nowowyznaczonej granicy jakiegoś regionu, czy też sam nowowydzielony region.

Podział klimatyczny.

Prowincje klimatyczne niniejszego podziału, rozpościerają się powierzchniowo między 37° a 70° szer. geogr. płn. i 9° a 79° dług. geogr. wsch. Jest to więc obszar bardzo duży, na którym sąsiadujące ze sobą główne typy klimatyczne w liczbie 8, zabiegają się w strefach klimatów: ciepłych, umiarkowanych i zimnych. Typy główne — ze względu na klimatyczne różnice dziedzin w których występują — dzielą się jeszcze na poszczególne regiony lokalne.

²⁾ Okresem wegetacyjnym nazywamy tę liczbę dni w roku, która od wiosny do jesieni charakteryzuje się ustalonymi temperaturami średnimi dziennymi wyższymi od +5°.

³⁾ a także i o tym samym czasie trwania pór i okresu wegetacyjnego

Cały schemat ilustruje poniższe zestawienie.

Grupy klimatów		Typy klimatów	Regiony klimatyczne
Ciepłe		I. Podzwrotnikowy	Śródziemnomorski
u m i a r k o w a n e	Poddział A. z przewagą wpływow cieplejszych	II. Subśródziemno- morski	a. Podalpejsko-Dunajski
			b. Czarnomorsko-Kaukaski
		III. Przymorski	Azowski
		IV. Kontynentalno- stepowy	a. Wielkich kotlin
		b. Ukraińsko-Nadkaspjski	
	V. Chłodnych pustyń	Uralo-Kaspjski	
	Poddział B. z przewagą wpływow chłodniejszych	VI. Przejściowy	Bałtycko-Polski
		VII. Kontynentalny chłodny	a. Płyty Rosyjskiej
			b. Wielkich obszarów pod- mokłych
Zimne		VIII. Arktyczny	b. Tundr i obszarów gór do 2.500 m n. p. m.
			b. Alpejski ponad 2.500 m n. p. m. ¹⁾

Jak wynika z powyższego schematu, a także i z załączonej mapy, klimatyczna różnorodność tej części Europy zaznacza się bardzo dobitnie; zarysowują się wyraźnie trzy ugrupowania klimatów (patrz mapa): w zach. części całego obszaru „przejściowość oceanizmu Zachodu“, przeciwstawia się „extremom kontynentalizmu“ Europy Wschodniej. Strefę graniczną stanowi tutaj linia, ciągnąca się od Zat. Ryskiej, przez płn.-wsch. Kresy Polski, przez wsch. rubieżę „Ziem Dawnej Polski“, ku średniemu biegowi Dniepru, skąd skwiera w kierunku płd.-zach. do Karpat. W części zaś południowej, konfiguracja terenu i znaczny udział mórz stwarzają bogactwo, łagodnych klimatycznych dziedzin południowych, które stanowią wybitny znowu kontrast z jednostajną pod tym względem lądową masą Niżu Rosyjskiego i krain za Uralem. Ugrupowanie tych płd. prowincji klimatycznych sięga, mniej więcej, do 50 równoleżnika szer. geogr. płn., łuku Karpat i Alp Wsch.

Z kolei szczegółowiej rozpatrzymy wszystkie wymienione typy i regiony klimatyczne.

Klimaty ciepłe.

Brak pory zimowej oraz wegetacja trwająca dłużej jak $\frac{3}{4}$ roku i okres ciepła letniego, który stanowi fazę najdłuższą

¹⁾ Na Kaukazie nie wydzielony z powodu braku stacji meteorolog. z obserwacjami.

w ciągu roku, oto cechy zasadnicze według naszej klasyfikacji, dla tej grupy klimatycznej.

I. *Typ podzrrotnikowy*, z tejże grupy klimatów ciepłych, występuje w omawianej tu części Europy tylko na wybrzeżach Adriatyku. Jak już wspomniano, „zima właściwa“ w naszym pojęciu, czyli temperatury niższe od 0°, w tym typie nie panują; wczesna i krótka wiosna (początek około 25. I.—4. II.) ustępuje szybko przed długim z wysokimi temperaturami latem (początek około 2. IV.). Jesień rozpoczyna przy końcu grudnia krótki okres temperatur niższych od + 5°, trwający średnio 60 dni w szerokości Istrii, do 20 dni „zimowej“ przerwy wegetacyjnej na wyspie Hvar! Co do periodu fazy rozwojowej, to jest on naturalnie bardzo długi i przeciętnie wynosi na całym wsch. wybrzeżu Adriatyku od 300 do 345 dni.

Klimaty umiarkowane.

Zależnie od szer. geogr. i bliskości mórz, grupa tych klimatów charakteryzuje się mniej lub więcej wyrazistą już porą zimową i fazą wegetacyjną obejmującą od $\frac{3}{4}$ do $\frac{1}{3}$ roku. Dzieli się na dwa podziały: A — z przewagą wpływów cieplejszych, i B — z przewagą wpływów chłodniejszych.

A. Klimaty umiarkowane z przewagą wpływów cieplejszych. Pory przejściowe t. j. wiosna i jesień są krótkotrwałe i zaznaczają się mniej wyraźnie w porównaniu z latem i zimą; przy tym lato w stosunku do zimy zaznacza się o wiele silniej.

II. *Typ subśródziemnomorski* pierwszy w tej grupie jest nowowydzielonym typem klimatycznym i zawiera regiony: (IIa) Północno-wsch. (półn.-wsch. obszar Włoch i półn.-zach. Jugosławii), oraz (IIb) Czarńomorzesko-Kaukaski (płd. Krym, wsch. wybrzeża m. Czarnego i doliny wsch. Kaukazu). W innych klasyfikacjach znajdujemy wymienione regiony w rzędzie odmiennych typów klimatycznych, jednakowoż z powodu wielu cech wspólnych, a specjalnie z przyczyny identycznego prawie przebiegu pór roku, w naszym podziale traktujemy je jako jeden typ klimatu.

Krainę płd. Krymu i wsch. wybrzeża m. Czarnego w dotychczasowych klasyfikacjach ¹⁾, ²⁾, ³⁾ pokrywa zasięg kli-

¹⁾ Wł. Gorczyński: *a) Nome Izotermi Polski, Europy i Kuli Ziemskiej*, Pam. Fizjograf., Warszawa, 1918.

^{b)} *O podziałach klimatycznych Europy*, Odb. z Przegl. Geograf. T. IV, Warszawa, 1934.

²⁾ A. Herbertson: *The Major Natural Regions.*, Geogr. Journ. XXV, 1905.

³⁾ R. Hult: *Jorden's Klimatomraden Forsök till en indelning of Jordytan efter klimatiska Grunder.* „Medd. at Geograf For. i Finland“, Helsingfors, 1892—93 (Referat w Met. Zeitschr., 1895).

matu śródziemnomorskiego, o którym wiemy już, że charakteryzuje się właśnie brakiem zimy; w wymienionych zaś krainach całkiem wyraźnie zaznacza się ciągła seria dni z temperaturami — niewiele, lecz w każdym razie — niższymi od 0°, czyli istnieje tu okres chłódów zimowych. Zatem dziedziny w których występuje, można na tej podstawie w y ł ą c z y ć z systemu śródziemnomorskiego.

W krótkości przebieg pór roku przedstawia się tutaj następująco: po okresie późnej i krótkotrwałej zimy — która w regionach Czarnomorsko-Kaukaskim i Podalpejsko-Dunajskim, nastaje dopiero około 31. XII — już w pierwszym tygodniu marca „budzi się” właściwa wiosna; pierwsza połowa kwietnia jest początkiem ciepłego i długiego lata, które wysokimi temperaturami i znaczną suchością wiąże ten klimat z typem śródziemnomorskim. Dla tych też właściwości lata, upodobniających je do klimatu podzwrotnikowego, określamy ten typ jako subśródziemnomorski. Wegetacja obejmuje w nim z górą 270 dni w roku.

III. *Typ przy morski*, drugi w poddziale A, jest klimatem reprezentującym pośrednie stopnie między morskim klimatem wybrzeży, a klimatem bardziej lądowym. Tego rodzaju klimat, przyjmuje zależnie od pory roku i panującego w związku z nią układu wiatrów, znamiona większej morskości (w cieplejszej fazie roku), lub lądowości (w okresie zimy). Najwyraźniej uzewnętrznia się w krainach płaskich, które swoją rzeźbą nie tamują przenikania wpływów morskich.

Na załączonej mapie klimat o tych właściwościach występuje w regionie „A z o w s k i m” (III), obejmującym prócz krain w bezpośrednim sąsiedztwie m. Azowskiego, także dziedziny płn. zach. obszarów nadczarnomorskich. Cieplesze pory roku w tym regionie, czyli wiosna i lato, są nieco opóźnione w stosunku do krain więcej lądowych z tej samej szer. geogr.; i tak wiosna nastaje dopiero z końcem marca i przechodzi następnie — po czterech tygodniach trwania — w fazę długiego lata. Jesień zaś, pojawiająca się już w pierwszej połowie października, zamyka okres wegetacyjny, który dla obszarów oddalonych w tym regionie od mórz, wynosi około 215, a dla wybrzeży 240 dni. Wczesna, jak na tę szer. geogr. zima, rozpoczyna okres swego trwania po 6. XII.

IV. *Typ kontynentalno-stepowy* odznacza się cechami lądowości o których wiemy także z innych opisów, że stanowią właściwość klimatyczną w obszarach kotlin Węgier i Rumunii oraz w pasie stepów rozlegających się od Karpat do m. Kaspjskiego.

W świetle pór roku streszcza się typ tego klimatu przede wszystkim długim i upalnym latem, którego początek — zarówno w regionie (IVa) „W i e l k i c h k o t l i n”, jak i w (IVb) „U k r a i ń s k o - N a d k a s p i j s k i m, przypada w ramach dat 7—12. V. Cykl wegetacyjny obejmuje czasem

trwania prawie-że jeszcze $\frac{2}{3}$ roku, bo od 31. III. do końca października. Pora jesieni jest wyrazista i kończy się na ogół 26. XI.—1. XII., które to daty rozpoczynają okres zimy.

Mimo znamion „ładowości“, przedstawiony typ klimatu, nie jest tak wyraźnie łądowy, albowiem bliskie sąsiedztwo „Południa“ łągodząco wpływa na extremy.

V. *Typ chłodnych pustyń*. Na pomoście Aralsko-Kaspijskim reprezentowany jest specjalny typ klimatu pustynnego strefy umiarkowanej, w naszej klasyfikacji pod nazwą „Chłodnych pustyń“ (V) figurujący.

Znamienne w ogóle dla klimatów pustynnych wielkie wahania termiczne, zaznaczają się i tutaj przyspieszającym działaniem na powawy wszystkich pór roku; zwłaszcza w częściach bardziej centralnych, daty pierwszych powawów pór o 10 dni wyprzedzają tereny położone tuż nad m. Kaspijskim i jez. Aralskim. Wskutek wielkich amplitud cały rok dzieli się właściwie tylko na 2 pory: upalne lato (początek 12.—17. IV.) i względnie ostrą zimę (początek 26. XI.—1. XII); albowiem przy nagim gruncie, z nastaniem cieplejszej części roku, powierzchnia ziemi ogrzewa się odrazu do temperatur bardzo wysokich, a w fazie chłodniejszej gwałtownie stygnie. Wskutek tego nie ma poprostu miejsca na temperatury pośrednie, odpowiadające porom roku przejściowym t. j. wiosnie i jesieni. Z tych też względów są one mało wyraźne i trudne do wyznaczenia czasowego; trwają tylko 2 do 3 tygodni.

Na tym opisie kończymy przegląd klimatów umiarkowanych z przewagą wpływów cieplejszych i przechodzimy do poddziału drugiego.

B. Klimaty umiarkowane z przewagą wpływów chłodniejszych.

Po za 50 równoleżnikiem szer. geogr. póln., rok mniej więcej równomiernie rozdzielony jest na wszystkie pory, przy czym fazy przejściowe zaznaczają się już całkiem wyraźnie. Zima łągodniejsza w krainach zach. i nadmorskich, w częściach śródlądowych jest ostra i odznacza się wzrastającą mroźnością w kierunku wsch. i wsch. póln.

VI. *Typ przejściowy*, pierwszy z tego poddziału, obejmuje tereny, na których morskie wpływy Europy Zachodniej ściierają się z kontynentalizmem Wschodu, stwarzając specyficzny typ klimatu pośredniego, morsko-łądowego w obszarze Bałtycko-Polskiej prowincji (VI).

To przejściowe, a tak odrębne stanowisko klimatyczne Polski w Europie zaznaczyło już wielu badaczy, lecz właściwie dopiero Wł. Gorczyński¹⁾ udowodnił niez-

¹⁾ Wł. Gorczyński: a) *Nowe Izotermie Polski, Europy i Kuli Ziemskiej*, Pam. Fizjogr., Warszawa, 1918.

b) *O niektórych cechach charakterystycznych klimatu Ziemi Polskich na tle klimatów Europy*, Przegl. Geograf. T. I., Warszawa, 1918.

przeczenie „klimatyczny indywidualizm“ naszych ziem i umiejscowił granicę wschodnią oceanicznych wpływów Europy Zachodniej — na kresach wschodnich „Dawnej Polski“. Przebieg pór roku potwierdza to wyróżniające się stanowisko naszych ziem i obok innych elementów, występuje jako nowy przyczynek w tym względzie.

Charakteryzując ogólnie przebieg pór roku w regionie Bałtycko-Polskim, jako najzupełniej odrębny od reszty regionów, a w szczególności od obszaru Rosji Europejskiej, możemy stwierdzić, że pory roku — z wyjątkiem lata — znaczą swoje pierwsze postępy nie z południa (jak wiosna regionów do 50° szer. geogr. płn.), lub z północy (jak pory chłodniejsze na Niżu Rosyjskim), ale wiosna wkracza od zachodu, jesień zaś i zima od wschodu; te trzy pory, w pasie od Zat. Ryskiej, przez Wileńszczyznę, bagna poleskie do średniego biegu Dniepru, ulegają w y r a ż n e m u j a k g d y b y z a h a m o w a n i u w p o c h o d z i e n a o b s z a r P o l s k i. W tym miejscu dodamy, przebiega także strefa graniczna G o r c z y ń s k i e g o (l. c.), P e n c k a ¹⁾ i poniekąd d e M a r t o n n e a ²⁾ (tylko w częściach płn.-wsch.).

Nieco szczegółowiej przebieg pór roku przedstawia się następująco: pory chłodniejsze opóźniają się wybitnie na naszych ziemiach w stosunku do krain Rosji z tej samej szer. geogr.; głęboka jesień w połowie października na wsch. od naszych granic, u nas pojawia się prawie-że dopiero z końcem tego miesiąca (czyli z 2 tygodniowym opóźnieniem). Zima zaś, ustalona już około 15. XI. na Niżu Rosyjskim, w Polsce środk.-zach. zaczyna się w przybliżeniu 5. XII. (a więc o 3 tygodnie później!). Daty te są aż nadto wymowne. Co do pór cieplejszych, to wiosna jak gdyby klinem wkracząc od Zachodu, w Wielkopolsce ustala się z końcem marca i wyprzedza datami pojawów przeszło o 10 dni Kresy Wschodnie i sąsiednie dziedziny na Wschodzie. Lato nasze ma przebieg odmienny od pozostałych pór; przede wszystkim nastawanie tej pory odbywa się równoleżnikowo ku północy, przy czym daty najwcześniejsze (12. V.) i temperatury najwyższe, przypadają na pld.-wsch. Kresy Polski. Natomiast w krainach zachodnich i nadbałtyckich, dzięki przenikaniu wpływów morskich, jest dość znacznie opóźnione. Wegetacja osiągając w zach. rubieżach liczbę 210—215 dni, na Płycie Rosyjskiej, w tej samej szer. geogr., wynosi 185—190 dni. przeto w Polsce zach. jest dłuższa o cały miesiąc.

c) O wyznaczaniu stopnia kontynentalizmu według amplitud temperatury, Spr. Tow. Nauk. Warsz., 1918.

d) O podziałach klimatycznych Europy, Odb. z Przegl. Geograf., T. XIV, Warszawa, 1934.

¹⁾ A. P e n c k : *Versuch einer Klassifikation auf physiogeographischer Grundlage*. „Sitzber. Preuss. Akad. Wiss.“, Berlin, 1910.

²⁾ E. d e M a r t o n n e : *Traite de geographie physique*, Paris, 1909.

Reasumując to co powiedziano o porach roku w regionie „Bałtycko-Polskim“, należy podkreślić jeszcze raz, że południkowy pochód i opóźnianie się pór, a następnie ich bieg zahałmowany w „Grenzsaum“ Pencka, lub nazwijmy to w „strefie opóźnień pór“, wyraźnie odgraniczają przejściowy klimat Polski od kontynentalizmu Nizu Rosyjskiego.

Do utrwalenia granicy zasięgu wpływów morskich na wsch. rubieżach naszych ziem, przybywa więc jeszcze jedno kryterium — pory roku, w świetle których chybiony podział Köppena¹⁾ zaznacza się jeszcze wyraźniej.

VII. *Typ kontynentalny chłodny.* W porównaniu z przejściowym klimatem polskim, charakteryzuje się oczywiście, przeciwnym obrazem przebiegu pór roku.

W regionie „Płyty Rosyjskiej“ (VIIa) z powodu dużej wszędzie odległości od mórz i płaskiej powierzchni olbrzymiego obszaru, pochód pór nie wykazuje specjalnych odchyżeń i przeważnie zależy od zmian termicznych, jakie zachodzą w ciągu całego roku i z rosnącą szerokością geograficzną.

Dla tych też przyczyn układ pojawów pór roku przedstawia się jako równoleżnikowy, czyli odpowiedni do stopniowych zmian klimatu na coraz chłodniejszy w kierunku północnym. Zrozumiałym też jest, że ze względu na duże wahania termiczne, pory przejściowe zaznaczają się tutaj błędnie (z przyczyn jakie wymienialiśmy przy typie (V.) „Chłodnych pustyń“). Przyspieszające działanie wielkiej masy kontynentalnej na powstawanie temperatur, wyraża się wcześniejszymi datami pór w porównaniu z regionem „Bałtycko-Polskim“.

Ze względu na dużą rozpiętość obszaru, daty nastawiania pór wahają się w granicach 5 tygodni między krainami południowymi, a północnymi. Nieco na półn. od 50 równoleżnika szer. geogr. półn., pierwsze przeciętne powstawania pór są następujące: wiosna 10. IV., lato 17. V., jesień 17. IX., zima 15. XI.; w okolicach 65° pory te zaczynają się o 25 do 35 dni później. Cykl wegetacji trwający w szerokości Charkowa na Ukrainie przeważnie 200 dni, skraca się o dni 80—85 w krainach nad dolną Peczorą.

Druga odmiana tego typu klimatu występuje w regionie „Wielkich obszarów podmokłych“ (VIIb) dorzecza Obi w Syberii Zachodniej.

Klimat tego regionu zasługuje na specjalną uwagę, gdyż narusza w dość znacznym stopniu „kontynentalizm“ tej dzie-

¹⁾ Porówn. E. Alt: „Klimakunde von Mittel- und Südeuropa“ (T. III, Handb. der Klimatologie, Köppen-Geiger). Berlin, 1932.

Porówn. także Wł. Górczyńskiego: *O rozgraniczeniu typów klimat. i o brakach klasyfikacji Köppena w stosunku do Europy i Polski*, Towarzystwo Geograf., Lwów, 1934.

dziny. Oto wszystkie pory roku i okres wegetacyjny, wykazują tutaj bardzo znaczne opóźnienie w stosunku do pojawów i czasu trwania pór w obszarach sąsiednich na Płycie Rosyjskiej i za Uralem. (Daty pierwszych pojawów pór w regionach: VIIa: wiosna — 30. IV, w VIIb: — 10. V.; w a: lato — 11. VI., w b: — 21. VI.; w a: jesień — 27. IX., w b: — 2. X.; w a: zima — 17. X., w b: — 22. X.). Nadto fazy przejściowe, czyli wiosna i jesień, zaznaczając się w y r a ż n i e j również wskazują na mniej jaskrawe tutaj wahania. Musi zatem istnieć czynnik, któryby warunkował taki obraz zjawiska. Tym czynnikiem jest nic innego, tylko olbrzymi obszar podmokły w dorzeczu Obi, którego wpływ łagodzący wyraża się bardzo dosadnie w takim właśnie przebiegu pór roku.

Dlatego też wyróżniamy ten region, jako dziedzinę o odrębnym podtypie kontynentalnego klimatu łagodniejszego, niżby wynikał z śródlądowego położenia krain w których panuje i z szerokości geograficznej.

Pozostaje nam jeszcze omówić trzecią grupę klimatów, mianowicie zimnych.

K l i m a t y z i m n e .

Cechami zasadniczymi są: wegetacja obejmująca zawsze mniej jak $\frac{1}{3}$ całego roku oraz bardzo krótkie i chłodne lato, które w skrajnej odmianie „klimatów zimnych“ nie zaznacza się zupełnie.

VIII. *Typ arktyczny.* Rozprzestrzenienie tego typu ogranicza się do niewielkich powierzchni „T u n d r i o b s z a r ó w g ó r s k i c h“ do 2.500 m n. p. m. (VIIIa) i regionu „A l p e j s k i e g o“ (VIIIb) ponad 2.500 m n. p. m.

W dziedzinie pierwszej (VIIIa) zaznaczają się jeszcze wszystkie pory roku, przy czym I a t o jest f a z ą n a j k r ó t s z ą, a jego temperatury najcieplejsze nieprzekraczają $+12^{\circ}$ (początek w połowie czerwca). Zima trwa do początków maja, po czym w połowie tego miesiąca pojawia się późna wiosna rozpoczynająca 3—3 $\frac{1}{2}$ miesięczną wegetację.

Druga odmiana tego klimatu — skrajna (VIIIb), występuje tylko w partiach wysokogórskich ponad 2.500 m wzniesionych; charakteryzuje się zupełnym b r a k i e m p o r y l e t n i e j, a temperatury najwyższe dochodzą ledwie do $+6^{\circ}$. Początek sierpnia, to głęboka już jesień, a koniec tego miesiąca, to prawie mroźna już zima. „Wiosna“ w drugiej połowie czerwca rozpoczyna krótką fazę wegetacyjną trwającą zaledwie 50 dni.

Z a k o ń c z e n i e .

Niniejszy podział klimatyczny nie jest schematem powszechnie obowiązującym, lecz tylko próbą klasyfikacji opartej na zastosowaniu nowej podstawy, jaką tworzy kartograficzny obraz pór roku.

Granice przedstawionych regionów mogą oczywiście do pewnego stopnia ulec przesunięciom ¹⁾; jednakowoż bieg izofenoli charakterystyczny w strefach tych właśnie obszarów, które przez innych badaczy zostały uznane jako pasy graniczne pewnych typów, ustala trwałość przebiegu wyznaczonych granic.

Przy pomocy nowego kryterium, jakim są pory roku, zostają potwierdzone zupełnie indywidualne cechy klimatu pewnych regionów (jak np. Polski), a przede wszystkim wyodrębniają się nowe dziedziny, których typowość pomijano (jak np. krainy w dorzeczu Obi), lub charakteryzowano w sposób niewystarczający.

Résumé.

On a choisi les régions climatiques représentées sur la carte ci-jointe en se basant sur l'analyse du cours des saisons de l'année et de la période de la végétation en Europe Orientale et dans la partie est de l'Europe Centrale.

A la base des premières et des dernières apparitions moyennes, au niveau réel, des températures moyennes diurnes 0° , $+5^{\circ}$, $+12^{\circ}$ on a tracé des cartes de la marche: 1) du printemps (les apparitions de la température $+5^{\circ}$ après la période de l'hiver), 2) de l'été (les app. de la temp. $+12^{\circ}$ après la période du printemps), 3) de l'automne (les app. de la temp. $+5^{\circ}$ après la période de l'été), et 4) de l'hiver (les app. de la temp. 0° après la période de l'automne); on a également tracé les cartes des périodes avec végétation et sans végétation — ces cartes sont décrites autre part²⁾.

Dans la marche de ces saisons qui ont été représentées graphiquement à l'aide de courbes dites „isophénoles“, c'est à dire de courbes reliant les points caractérisés par: a) la simultanéité de l'apparition d'une saison donnée et b) la même durée de celle-ci, toutes les conditions du climat et les influences physiques du terrain, sont reflétées très précisément.

Grâce à cela, dans les domaines particuliers de cette partie de l'Europe, les différences climatiques distinctement définies, ont permis de tracer des frontières et de localiser les types de climats suivants:

I. *Sous-tropical* (dans la région Méditerranéenne).

II. *Sous-méditerranéen* (dans les régions: a) Sous-alpines—Danubiennes et b) de la Mer Noire et Caucasienne).

III. *Maritime—littoral* (dans la région de la Mer d'Azov).

IV. *Continental des steppes* (dans les régions a) des Grands bassins et b) de l'Ukraine près de la Mer Caspienne).

V. *Du Désert froid* (dans la région Aralo-Caspienne).

VI. *De Transition* (dans la région Balto-Polonaise).

VII. *Continental froid* (dans les régions a) du Grand Plateau Russe et b) des Grands terrains marécageux).

VIII. *Arctique* (dans les régions a) Toundra et les régions montagneuses jusqu'à 2500 m au-dessus du niveau de la mer, et b) Alpin, sans saison d'été, à l'altitude de plus de 2500 m au-dessus du niveau de la mer).

Z Instytutu Geograficznego Univ. Jagiell.

¹⁾ Zwłaszcza, że okres obliczeń dla pojawów i trwania pór obejmował tylko 7 lat (1901—1907).

²⁾ Jan Janczyk: *Atlas des saisons de l'année pour l'Europe Orientale et de la partie est de l'Europe Centrale*, Part I, Cracovie, 1954, manuscrit.

JAN JERZY TOCHTERMANN (Wilno).

Ruch towarowy i pasażerski na drogach wodnych Polesia w latach 1921—1935.

(Waren- und Passagierverkehr auf den Wasserwegen Polesiens in den Jahren 1921—1935).

Sieć dróg wodnych dla bagnistych i niedostępnych obszarów Polesia posiada pierwszorzędne znaczenie. Rolę jej podkreśla jeszcze bardziej niedostatecznie rozbudowana sieć kolejowa oraz brak dróg kołowych, które poza okresem zimowym, są przeważnie nie do przebycia. W tych warunkach znaczna część zadania tak komunikacyjnego, jak i gospodarczego przypada w udziale Prypeci, względnie jej dopływom. Wśród tych ostatnich należy wymienić prawobrzeżną Turię, Stochód, Styr, Stubłę, Wiatlicę i Horyń oraz lewobrzeżne, reprezentowane przez Jasiołdę, Pinę, Bobryk, Śmierć i Łań. Wymienione rzeki łączą odcięte od świata miejscowości nie tylko pomiędzy sobą, ale poprzez kanały Ogińskiego i Królewski z dorzecziami Niemna i Wisły, wiążąc Polesie z resztą Państwa.

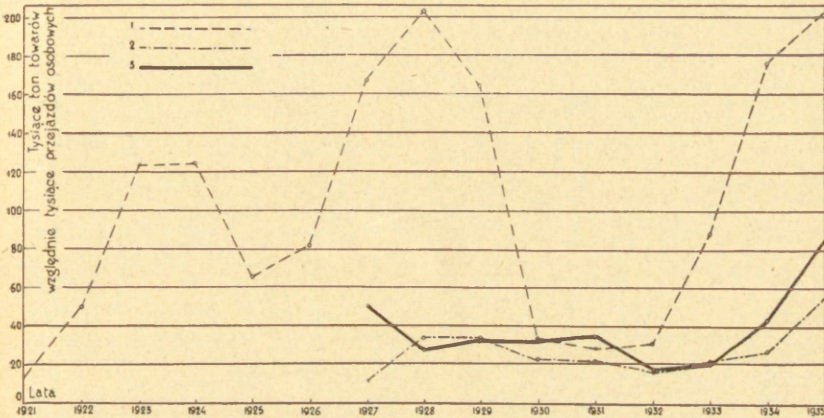
Stąd droga wodnych Polesia, w chwili odzyskania niepodległości, był opłakany. Okres wojny światowej i inwazji bolszewickiej spowodował zupełny zastój w żegludze. Rzeki zdziczały. Nurt zanieczyszczono bądź resztkami spalonych mostów, bądź żelaznymi kratownicami mostów kolejowych oraz zagrodzono sztucznymi tamami, które powodując wylewy, utrudniały ruchy nieprzyjacielowi. W jeszcze większym stopniu ucierpiały kanały, gdzie walczące strony, cofając się, niszczyły wszelkie budowle naziemne i hydrotechniczne¹⁾. Rząd polski, doceniając znaczenie żeglugi na Polesiu, odbudowuje niezwłocznie po wojnie zniszczoną sieć dróg wodnych. W maju 1921 r. zostaje już uruchomiony najważniejszy pod względem strategicznym szlak Brześć n/B—Pińsk. Znacznie dłuższy okres czasu pochłonęła naprawa najbardziej uszkodzonego kanału Ogińskiego, który dopiero w 1927 r. udostępniono dla transportu. Obecnie ogólna długość sieci dróg wodnych Polesia (łącznie z wołyńskimi odcinkami Turii, Stochodu, Styru i Horynia) wynosi 2.688 km, w czym istnieje 647 km rzek żeglownych, a 2.014 km spławnych. Najważniejszymi szlakami są droga wodna Pińsk—Łuck o długości 315 km, oraz droga wodna Pińsk—Brześć n/B o trasie 212 km. Pierwsza z wymienionych arterii łączy ubogie, bagienno-leśne Polesie z żyzną ziemią Wołynia, druga zespala je z centrum Polski.

Ruch towarowy na wodach poleskich zaczyna się budzić już w 1921 r. W ciągu kilku pierwszych lat, obej-

¹⁾ B o s i a c k i L.: Polskie drogi wodne na Wschodzie, Prace Instyt. Badań Ziem Wsch., Warszawa, 1927.

muje on jednak wyłącznie spław tratw i spust drewna luznego. Dane dotyczące ruchu statków z własnym lub bez własnego napędu posiadamy dopiero od 1927 r. Z pośród towarów transportowanych wodą dominujące znaczenie posiada drewno, a mianowicie budulec surowy, obrobiony i opał, które stanowią łącznie 88% ogólnego obciążenia dróg wodnych Polesia. Na pozostałe 12% transportów wodnych składa się przede wszystkim mąka, zboże, cukier, siano, nafta, cegła, żelazo, drut kołczasty i t. p. Transport drewna odbywa się prawie wyłącznie tratwami lub luzem, pozostałe towary, za wyjątkiem niewielkich ilości zboża i siana, przewozi się statkami.

Ruch towarowy na poleskich drogach wodnych w okresie

Wykres zmian ruchu towarowego i osobowego na drogach wodnych Polesia:

1. Ruch tratw i drewna luznego. — Belastung mit Flößen und losen Holz in Tausender Tonnen.
2. Ruch statków z własnym i bez własnego napędu. — Belastung mit Dampfern und Barken in Tausender Tonnen.
3. Ruch pasażerski. — Personenverkehr (die Fahrten in Tausend).

1921—1935 r. ilustruje załączony wykres. Wymieniony wykres wykazuje w ruchu silne wahania, warunkowane koniunkturą. Początkowy wzrost transportów wiąże się z wielkim zapotrzebowaniem na drewno wewnątrz kraju na skutek zniszczenia wojennego i odbudowy. Pierwsze załamanie ruchu w latach 1924—26 tłumaczy się depresją na rynku niemieckim (przesilenie finansowe i gospodarcze), który jest jednym z głównych importerów drewna polskiego¹⁾.

Wzrost ceny drewna w 1926 r. oraz następne lata „prosperity“ wpływają w bardzo silnym stopniu na ożywienie ruchu. Dobra koniunktura trwa aż do drugiej połowy 1929 r., kiedy to następuje drugie, gwałtowne załamanie, spowodowane ogólnoswiatowym kryzysem gospodarczym. Zmniejszenie po-

¹⁾ B a r a ń s k i W.: Kwestia drzewna w Polsce, wyd. Min. Kom., Warszawa, 1929.

jemności zagranicznych rynków, odbijające się szkodliwie na eksporcie oraz zastój w ruchu inwestycyjnym i budowlanym wewnątrz kraju powodują silny spadek produkcji drewna. Pewna poprawa koniunktury daje się zauważyć przy końcu 1932 r. W miarę wyczerpania zapasów i gospodarczego odprężenia na światowym rynku drzewnym, spław na wodnych drogach Polesia zaczyna szybko wzrastać, osiągając w ostatnich latach w efekcie całorocznym wartość lat przedkryzysowych. Wymieniony wzrost spławu, pomimo trwania kryzysu, tłumaczy się szukaniem tańszych dróg transportu oraz wzrastającym zaufaniem na rynku pieniężnym.

Ruch pozostałych towarów, stanowiących ładunek statków, nawet w dobie kryzysu nie wykazuje większych zmian. Zjawisko to znajduje wytlomaczenie w ubóstwie Polesia: pomimo kryzysu omawiany region nie mógł zmniejszyć więcej niż skromnego importu artykułów pierwszej potrzeby, niezbędnych dla egzystencji jego mieszkańców. Wzrost transportów na drogach wodnych w latach 1934—1935 jest uwarunkowany wyżej wspomnianym przystosowaniem się do tańszych środków przewozu, co powoduje przerzucenie wielu ładunków kolejowych na szlaki rzeczne.

Dane dotyczące ruchu osobowego na drogach wodnych Polesia znajdujemy dopiero od 1927 r., pomimo iż silne natężenie w wymienionym roku wskazuje na wcześniejsze jego istnienie. Najważniejszymi arteriami ruchu osobowego są drogi wodne Pińsk—Brześć n/B oraz Pińsk—Łuck, które nawet w pewnym stopniu konkurują z kolejami. Konkurencja ta odnosi się głównie do drugiej z wymienionych arterii: szlak wodny jest znacznie krótszy od okężnej drogi kolejowej do Łucka, biegnącej przez Łuniniec i Sarny.

Natężenie ruchu osobowego na poleskich drogach wodnych przedstawia wykres. Ożywienie ruchu, wywołane silną frekwencją na szlaku Pińsk—Dawidgródek, w 1928 r. spada i przez następny szereg lat utrzymuje się na jednakowym poziomie. Spadek ilości przejazdów w latach 1931—1933 jest spowodowany brakiem kupców oraz przedsiębiorców i robotników leśnych wśród podróżnych. Lata największego natężenia kryzysu i bezrobocia, ograniczając do minimum tranzakcje handlowe i eksploatację leśną znacznie zredukowały związane z nimi przejazdy, co znalazło oddźwięk w całorocznych efektach ruchu pasażerskiego. Wraz z pewną poprawą koniunktury gospodarczej, z rozwijającym się ruchem turystycznym oraz na skutek wzrastającej sprawności komunikacyjnej, w ostatnich latach ruch osobowy znacznie rośnie.

Sieć dróg wodnych Polesia ma przed sobą ogromną przyszłość gospodarczą. Opieka Państwa i wprowadzane ulepszenia, jak: zniesienie młynów na drodze Pińsk—Łuck, przebudowa szeregu upustów na trasie Pińsk—Brześć n/B, budowa nowych szluz na odcinku Pińsk—Szczara oraz pogłębienie

Hryniewiecki Bolesław, Lasy okolic Warszawy, ich znaczenie i ochrona, Warszawa, 1935, s. 12, Odb.: Kronika Warszawy, R. 1934, Nr. 4.

Jaczewski T., Badania terenowe nad występowaniem pluskwiaków wodnych w zbiornikach polskiego pobrzeża Bałtyku, tudzież uwagi ogólne o zespołach ekologicznych wioślarków (*Corixidae*), Feldbeobachtungen über das Auftreten von Wasser-Hemipteren in Gewässern der polnischen Ostseeküste, nebst allgemeinen Bemerkungen über ökologische Assoziationen von Corixiden, Archivum Hydrobiologii i Rybactwa, 1935, t. IX, z. 1—2, s. 31—78.

Jarmolińska H., Na dnie dawnego morza, Kółko Przyrodnicze, 1935, rocznik IV, str. 135.

Jarosz Stefan, Badania geograficzno-leśne w Gorcach, Kraków, 1935, Gebethner i Wolff, Druk. Uniw. Jagiellońskiego, s. 2, Prace Rolniczo-Leśne, Nr. 16.

Jeziński Feliks, Struktura drzewostanu sosnowego pod względem natężenia przyrostu, La structure des pinevaies au point de vue de l'intensité de l'accroissement, Poznań, 1935, od 396—413, Odb.: Prace I-go Polskiego Naukowego Zjazdu Leśniczego.

Kaczmarek Czesław, Pomniki i zabytki przyrody powiatu gostyńskiego, Ibd., 1935, Druk. U. P., s. od 61—76, Nadb.: Wydawnictwo Okręg. Kom. Ochr. Przyrody w Poznaniu, 1935, z. 5.

Kobendza Roman, Roślinność okolic Kazimierza Dolnego, Warszawa, 1935, Druk. J. Świętoński i S-ka, s. 8, Odb.: Ziemia, R. 1935, Nr. 8.

Kobendza Roman, Brzoza niska w rezerwacie puszczy Białowieskiej, Kraków, 1935, s. od 77—78, Nadb.: Ochrona Przyrody, R. 14, 1934.

Korolenko Mikołaj, Rośliny stosowane w lecznictwie ludowym w okolicach Oszmiany, Zbliża i zdaleka, 1935, z. 3, str. 85—88.

Kostyrko J., Produkcyjność rezerwatów leśnych i drogi do jej wykorzystania, Sur la productibilité des réserves forestières, Poznań, 1935, s. od 24—35, Odb.: Prace I-go Polskiego Naukowego Zjazdu Leśniczego.

Kozij G., Stratygrafia i typy florystyczne torfowisk Karpat Pokuckich, Stratigraphie der Torfmoore und Moorwiesentypen der Pokutschen Karpathen, Pamiętnik Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach, 1934, tom 15, z. 1, str. 160—226.

K. P., Dobowe migracje zwierząt w kompleksie zespołów lądowych, Wszechświat, 1935, Nr. 4, s. 126—128.

Krawiec Feliks, Rezultaty wycieczek florystycznych po Wielkopolsce, Poznań, 1935, Druk. U. P., s. od 100—108, Nadb.: Wydawnictwo Okręgowego Komitetu Ochrony Przyrody w Poznaniu, 1935, z. 5.

Krzysik Fr., Szkody mrozowe spowodowane zimą 1928/29 w drzewostanach bukowych, Dégâts causés par les gelées de l'hiver 1928/29 dans les peuplements du hêtre, *Ibd.*, 1935, s. od 518—526, Odb.: Prace I-go Polskiego Naukowego Zjazdu Leśniczego.

Krzyszkowski Stan., Lasy Państwowe i zmiany w ich stanie posiadania za ostatnie 10-lecie, *Las Polski*, 1935, Nr. 3—4, str. 57—66.

Kulesza W., Jeżyny w polskim krajobrazie, Brombeeren in der polnischen Landschaft, *Kraków*, 1935, s. 1, Nadb.: Ochrona Przyrody, R. 14, 1934.

Kulesza Witold, Wrzosowiska i ich stosunek do lasu, Les bruyères et leur rapport à la forêt, *Poznań*, 1935, s. od 101 do 110, Odb.: Prace I-go Polskiego Naukowego Zjazdu Leśniczego.

Kuntze R., Ssaki (*Mammalia*), Wyd. Kasy im. Mianowskiego, „Fauna Ślōdkowodnej Polski“, z. 2, *Warszawa*, 1935.

Lilpop J., Kozice w Tatrach, *Ochrona Przyrody*, 1935, R. 15, s. 315—317.

Markowski St., Die parasitischen Würmer von *Gobius minutus* Poll. des polnischen Balticums, *Cracovie*, 1935, Druk. U. J. od s. 251—260.

Mataszewski Stefan, Wartość pastwisk torfowych w świetle doświadczeń, *Warszawa*, 1935, Druk B. Wierzbicki i S-ka, s. 13, Odb.: Przegląd Hodowlany, R. 1935, Nr. 7—8.

Matuszkiewiczówna J., Glony Wilna i najbliższych okolic, Die Algen von Wilno und Umgebung, *Wilno*, 1935, Druk. „Znicz“, s. 13, Prace Tow. Przyj. Nauk. w Wilnie, Wydz. nauk matem.-przyr., t. 9.

Michalski Andrzej, Porosty okolic Wilna i Trok, *Ibd.*, 1935, Druk. „Znicz“, s. 14.

Miłobędzki J., Rozmiary użytkowania w lasach państwowych, *Las Polski*, 1935, z. 12, str. 371—380.

Minkiewicz R., *Myrmosa brunripes* Lepel. et autres hyménoptères aculéates méridionaux ou rares, trouvés en Pologne centrale (en relation avec les agrégations de nidification respectives, *Warszawa*, 1935, s. 39, tabl. 1, Fragmenta Faunistica Musei Zoologici Polonici, T. 2, N: 21, 18/V-1935.

Moszyński A., Niektóre dane o ilościowym rozmieszczeniu skąposzczetów (*Oligochaeta*) jezior Wigierskich, *Archiwum Hydrobiologii i Rybactwa*, 1935, T. IX, z. 1—2, s. 79—92.

Niedziałkowski Waclaw, Monografia fitogeograficzno-leśna rezerwatów jodlowych w nadleśnictwie państwowym Łuków ze szczególnem uwzględnieniem stosunków typologicznych, Réserves de sapin dans la forêt domaniale de Łuków. Étude phytogéographique et forestière, *Instytut Badawczy Lasów Państwowych Rozprawy i sprawozdania. Serja A*, Nr. 13, *Warszawa*, 1935, s. 274, tabl. 22.

Niezabitowski E., O występowaniu kruka w okolicach Stryja, *Ochrona Przyrody*, 1935, R. 15, s. 319—321.

Paczowski Józef, Piętrowość lasu, Poznań, 1935, Druk. Nowoczesna, Warszawa, s. 72, Wyd. Polsk. Tow. Botan., t. 4.

Pawłowski Bogumił, Über die Klimaxassoziation in der alpinen Stufe der Tatra, Cracovie, 1935, Bulletin Internationale de l'Academie des Sciences et des Lettres, S. B. I., Druk. U. J., s. od 115—146.

Perepeczko-Baumanowa J., *Zoocecidia* zebrane w Oszmianie i najbliższych okolicach, Wilno, 1935, Druk. „Znicz”, s. 23, Prace Tow. Przyjaciół Nauk w Wilnie, Wydział nauk matem.-przyr., t. 9.

Piech K., Nowe przyczynki do znajomości rozmieszczenia kostrzewy górskiej (*Festuca montana* M. Bieb.) w Beskidach Polskich, Beiträge zur Kenntnis des Vorkommens von *Festuca montana* M. Bieb. in den polnischen Beskiden, Sprawozd. Kom. Fizjogr. P. A. U. LXVIII (1935), Kraków, P. A. U., 1934.

Płoński Wł., Kilka uwag w sprawie przeciętnego przyrostu drzewostanów w lasach państwowych, Las Polski, 1935, z. 12, str. 359—370.

Prace I-go Polskiego Naukowego Zjazdu Leśniczego, który się odbył w Poznaniu w dn. 12—16 września 1933 r. jako Sekcja Leśnictwa XIV Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich, Pod red. J. Rafalskiego, Travaux du I-ier Congrès Scientifique Forestier Polonais qui a eu lieu à Poznań du 12 au 16 septembre 1933, comme Section de Sylviculture du XIV-ième Congrès de Médecins et Naturalistes Polonais, Poznań, 1935, Kasa im. Mianowskiego, Druk. Uniw. Poznańskiego, s. XLVII, 583, tabl. 13.

Zawiera m. in. Liberat Krasucki: O wpływie lasów na stosunki wodne i gospodarce kraju. J. Rafalski: Biologiczna metoda badania jakości drewna, jako podstawa do pogłębienia związku między użytkowaniem lasu a hodowlą i biologią lasu. Stefan Studniarski: Nowe poglądy na zagadnienie rentowności gospodarstwa leśnego. Karol Zaleski: Zarys współczesnej fitopatologii leśnej w Stanach Zjednoczonych. St. Sokołowski: Zmienność sosny zwyczajnej (*Pinus silvestris*) w świetle badań biometrycznych i statystycznych. Jerzy Sarnowski: Zależność rozwoju drzewostanów sosnowych od stopnia zabagnienia. M. Sokołowski: Szkody od powały w lasach tatrzańskich i sposoby ich zwalczania. Jerzy Zajdler: Las ciągly w Iłowcu. Wł. Jasiński: Ustalenie różnic biologicznych zachodzących między dwiema rasami sosny pospolitej, przy pomocy biometrycznych metod badania struktury i przyrostu drzewostanów. Feliks Jeziński: Struktura drzewostanu sosnowego pod względem natężenia przyrostu. St. Kusał: Rola biometrycznych metod badań struktury drzewostanów w praktyce leśnej. Józef T. Olszański: O badaniach struktury drzewostanów. Tadeusz Wielgosz: Biometryczne grupy drzew i ich rola dla tworzenia metod oznaczania miąższości drzewostanów. Tomasz Kapica: Normalizacja drewna jako surowca i produktów jego obróbki, w skali światowej. Henryk Orłaa: Produkcja i handel grzybami w Polsce. Jan Wiertelak: Nowe drogi rozwoju w przemyśle suchej destylacji drewna. Jan Wiertelak i Ryszard Schillak: Analiza chemiczna drewna i jej doniosłość dla oceny tego surowca w przemyśle chemicznym.

Ptaszycki M., Spis torfowisk w okolicach Warszawy objętych arkuszami map w skali 1:100.000: Białobrzezi, Kozienice, Nowe Miasto nad Pilicą, Garwolin, Grojec, Mszczonów, Błonie, Modlin, Stanisławów, Warszawa—Południe, Warszawa—

Północ, Mińsk Mazowiecki, t. j. na obszarze 11.463 km². Wstępem zaopatrzył prof. St. Turczynowicz, Warszawa, 1935, s. 23.

Rogoziński Feliks, Głowczyński Zb., Sur la valeur nutritive de la graine d'Alpiste (*Phalaris canariensis*), Cracovie, 1935, Druk. U. J. s. d. 111—122. Nadb.: Bulletin de l'Académie des Sciences et des Lettres. Classe des Sc. Mathémat. et Nat. Série B: Sciences Nat. R. 1935 (2).

Schabiński St., Lasy i gospodarka leśna w Polsce, Warszawa, 1935, s. 19.

Simm K., Biologiczne czy fenologiczne pory roku, Kółko Przyrodnicze, 1935, Lato, s. 41—44.

Sokołowski J. B., Ptaki ziem polskich, T. 1, z. 5, Poznań, 1935, s. od 193—240.

Sokołowski Marjan, Szata roślinna Tatr Polskich. Przewodnik geograficzno-roślinny (Wydawnictwo popularno-naukowe Muzeum Tatrzańskie: Z Tatr i Podhala Nr. 1), Zakopane, 1935, str. 212.

Stangenberg M., Badania chemiczne na Wigrach, Chemische Untersuchungen am Wigrysee, Arch. Hydrob. i Rybactwa, 1935, T. IX, z. 3—4, s. 185—220.

Starzeński A., O wędrownej kuropatwie, La question de la Pedrix Roquette, Kraków, 1935, s. od 213—222, Nadb.: Ochrona Przyrody, R. 74, 1934.

Stecki K., Lasy Polski, ich historia, stan obecny i metody badań, Czasopismo Przyrodnicze ilustrowane, 1935, z. 4—5, str. 97—110.

Sulma T., Beiträge zur Oekologie und Verbreitung der Flechten auf dem Lubliner Hügelland, Cracovie, 1935, Bulletin Internationale de L'Academie des Sciences et des Lettres S. B. I., Druk. U. J., s. od 77—100.

Sulma Tad., Rozmieszczenie geograficzne porostów nadrzewnych w związku z zasięgami niektórych drzew, Streszczenie referatów wygł. na zjeździe Polsk. Tow. Botanicznego w Krakowie 29 i 30 czerwca 1935 r., Kraków, 1935.

Szafer Wład., Las i step na zachodnim Podolu, The forest and the steppe in West-Podolia, Rozprawy Wydz. matemat.-przyrodn. P. A. U., LXXI, Dz. B., Nr. 2, 1935.

Szymkiewicz Dezydery, Szkice z geografji roślin I—II, Kosmos, 1935, Serja B, z. III, str. 185—220.

Środoń Andrzej, Inwentarz zabytkowych dębów w Polsce, Inventory of the memorial oak-trees in Poland, Kraków, 1935, s. od 79—110, Nadb.: Ochrona Przyrody, R. 14, 1934.

Świąder Jan, Światła i cienie leśnictwa prywatnego na Wołyniu, Las Polski, 1935, Nr. 11, s. 314—329.

Tarwid K., Zmiana fauny komarów w lasku Bielańskim pod Warszawą, Ochrona Przyrody, 1935, R. 15, s. 321—323.

Tolpa Stanisław, Zatorfienie jeziorne na południowej krawędzi Polesia, Warszawa, 1936, Druk. J. Cotty, s. 37, Odb.: Acta Societatis Botanicorum Poloniae, R. 1935, vol. 12, Nr. 1.

Tuszko Aleksander, Wpływ osuszania lasów na przyrost drewna, *Las Polski*, 1935, Nr. 11, s. 303—313.

Tymrakiewicz W., Stratygrafia torfowisk krasowych połudn. Polesia i półn. Wołynia, *Stratigraphie der Karst-Moore aus Süd-Polesie und Nord-Wolhynien*, *Kosmos*, 1935, Serja A, z. III, s. 173—251.

Tyszkiewicz Stan., Przewidywany urodzaj nasion drzew leśnych w r. 1935, *Las Polski*, 1935, Nr. 10, s. 291—299.

Tyszkiewiczowa Janina ze Stankiewiczów, Badania nad występowaniem porostów nadrzewnych w lasach północno-wschodniej części wyżyny kielecko sandomierskiej, *Recherches sur les lichens corticoles dans les forêts de la partie Nord Est du plateau Kielce—Sandomierz*, Warszawa, 1935, s. 2, *Planta Polonica*, *Materiały do Flory Polskiej*, vol. 3.

Urbański Jarosław, Pająk *Argiope brunnichii* Scop. w Ludwikowie, Poznań, 1935, Druk. U. P., s. od 134—136, *Nadb.: Wyd. Okręg. Kom. Ochrony Przyr. w Poznaniu*, 1935, z. 5.

Urbański Jarosław, Dwa ciekawe gatunki ślimaków w Wielkopolsce, *Ibd.*, s. od 108—114.

Wasung Aleksander, Rezerwat w Bubniszczu, *La réserve de Bubniszcze*, Kraków, 1935, s. 10, *Nadb.: Ochrona Przyrody*, R. 14, 1934.

Wiśniowski Zbigniew, Badania nad składem florystycznym i niektórymi chemicznymi własnościami gleb pastwisk województwa krakowskiego, *Untersuchungen über die floristische Zusammensetzung und einige chemische Eigenschaften der Weideböden in der Wojwodschaft Kraków*, Poznań, 1935, s. od 287—328, *Odb. Roczniki Nauk Rolniczych i Leśnych*, R. 1935, t. 34.

Wodzicki K., W sprawie badań nad rozmieszczeniem bocianów w Polsce, *Czasopismo Przyrodnicze ilustrowane*, 1935, z. 4—5, str. 114—116.

Włoszyńska J., *Bangia atropurpurea* (Roth.) Agard w Polsce, *Arch. Hydrobiologii i Rybactwa*, 1935, t. IX, z. 1—2, s. 139—160.

Wodzicki K., Studja nad bocianem białym w Polsce. III Bocian w woj. lwowskim, *Studies on the Stork (Ciconia ciconia L.) in Poland. III The Stork in the voivodeship of Lwów*, *Ochrona Przyrody*, 1935, R. 15, s. 156—195.

Zaczyński Eugenjusz, Parki kąpielowe w uzdrowiskach śląskich, Warszawa, 1935, Druk. Koop. Prac. Druk., s. 13, *Odb.: Zdrowie Publiczne*, R. 1935, Nr. 13.

Zajączkowski M., Dotychczasowe wyniki badań nad reliktową rasą sosny pospolitej w Karpatach, *Résultats actuels des recherches sur la race relique du pin sylvestre dans les Carpates*, Poznań, 1935, s. 1, *Odb.: Prace I-go Polskiego Naukowego Zjazdu Leśniczego*.

B.

D. S., Flora Nowej Gwinei, *Wszechświat*, 1935, Nr. 6, s. 189—190.

D. S., Gęstość lasów tropikalnych, *Ibid.*, z. 3, str. 93—94.
Gadomska A., Gobi, kolebka wyższych ssaków, *Kosmos*, 1935, z. II, str. 79—112.

Mikulski J., Z ekologii wyspy Niedźwiedziej, *Wszechświat*, 1935, Nr. 4, s. 110—116.

Ocioszyńska-Wolska Jadwiga, Über die Cladocerenfauna von Aegypten, 1 Teil: Die Gattung Daphnia, Warszawa, 1935, Druk. Techniczna, s. 18, tabl. 5, *Annales Musei Zoologici Polonici*, T. 11, Nr. 8.

Siedlecki Michał, Rybołówstwo łososiowe i ochrona łososia w Szkocji, The Salmon fishery and the protection of Salmon in Scotland. Kraków, 1935, s. od 127—146, *Nadb.: Ochrona Przyrody*, R. 14, 1914.

Stach Jan, Die Lepismatiden-Fauna Aegyptens, Warszawa, 1935, s. 85, tabl. 15, *Annales Musei Zoologici Polonici*, T. 11, Nr. 4, 18/V—1935.

Szymkiewicz D., Słów parę o gęstości lasów tropikalnych, *Kosmos*, 1935, z. II, str. 153—154.

C.

Korolenko M., Zachodniaja Biełaruś jak abśar faunistycznych dośledau, Vilna, 1935, Druk. Handlowa, Vytvorcaj Kooperatyvy, s. 7, *Adb.: Studenckaja Dumka*, R. 1935, Nr. 1 (15).

Negri G., La foresta di Białowieża, *L'Universo*, 1935, XVI, s. 363—386.

Weichler Hans, Beiträge zur Kenntnis der Vegetationsverhältnisse der Dünen bei Danzig 1: Die Dünentäler, Danzig, 1935, s. od 49—63, tabl. 2, *Aus: Schriften d. Naturforschenden Gesellschaft in Danzig*, Bd. 20, 1935, H. 1.

D.

Beckerowa Zofja, Instytut biologiczno-oceanograficzny w Splicie, *Wszechświat*, 1935, z. 3, str. 74—79.

Beebe W., 923 metry wglęb oceanu, Warszawa, 1935, Trzaska-Evert-Michalski, Druk. Narodowa, Kraków, s. VII, 306, *Biblj. Wiedzy*, t. 20.

Goetel W., O czar wielkiej przyrody, Wierchy, 1935. *Rocznik* 13, str. 151—176.

Lityński A., Jeziora Suwalskie i ryby je zamieszkujące w świetle danych dokumentu z XVI w., Die Suwałki-Seen und ihre Fischfauna nach den Angaben eines Dokumentes aus dem XVI Jahrhundert (Zusammenfassung), *Archiwum Hydrobiologii i Rybactwa*, 1935, T. IX, z. 1—2, s. 122—138.

Park Narodowy w Pieninach i Słowacki Rezerwat Przyrodniczy w Pieninach. Protokół wspólnych obrad polskiej i czechosłowackiej Komisji, odbytych w Krakowie dn. 8 i 9 stycznia 1934 r., *Národní Park w Pieninach a Slovenská Pri-*

rodni Rezervace w Pěninach. Protokol společných porad Komisi polské a československé, konaných v Krakově v dnech 8 a 9 ledna 1934, Warszawa, 1935, Druk. Techniczna, s. 86, tabl. 6, mapa 1.

Osadnictwo, prehistoria i etnografia. — Géographie d'établissements humains, préhistoire, ethnographie.

A₁.

Kostrzewski J., Bibliografja pradziejów Polski za lata 1931—1934, 1931 (z dopełnieniami za lata 1929—1930), Przegląd Archeologiczny, R. 1933—34, T. V, z. 1, s. 112—120.

A₂.

Sulimirski Tadeusz, Climate and population, Toruń, 1935, (Pomorska Druk. Rolnicza), s. 78, The Baltic Pocket Library.

A₃.

Antoniewicz Włodzimierz, Poszukiwania wywiadowcze w powiatach tarnogórskim, lublinieckim, świętochłowickim i katowickim, Kraków, 1935, Druk. P. J., s. 10, mapa 1, Odb.: Badania prehistoryczne w województwie śląskiem w r. 1935.

Badania prehistoryczne w woj. śląskiem w r. 1935, Przeprowadzili: Wł. Antoniewicz, R. Jakimowicz, J. Kostrzewski, J. Żurowski, P. A. U., Wydawnictwa Śląskie, Prace Prehistoryczne Nr. 1, Ibid., 1935, Druk. U. J., s. 3, tabl. 15, m. 1.

J. Żurowski: Sprawozdanie z badań prehistorycznych na Śląsku w r. 1935. R. Jakimowicz: Badania wstępne na grodziisku w Kulchelniańskim Lesie (Grabówce), w pow. rybnickim. J. Kostrzewski: Wyniki badań prehistorycznych w powiatach tarnogórskim, pszczyńskim, świętochłowickim i katowickim na Górnym Śląsku. Wł. Antoniewicz: Poszukiwania wywiadowcze w powiatach lublinieckim, świętochłowickim i katowickim.

Bartys J., Osada z wczesnego okresu wpływów kultury prowincjonalno-rzymskiej w Goszycach pow. miechowskiego, Przegląd Archeologiczny, 1933—4, T. V, z. 1, s. 104—107.

Chętnik Adam, Splaw na Narwi. Tratwy, oryle i orylka, Studjum etnograficzne. Z mapką i 82 ilustracjami, Warszawa, 1935, Wyd. Kasa im. Mianowskiego, s. VIII, 137.

Chmielewski J., Syrkus Sz., Warschau — funktionelle Stadt (Beitrag zur Urbanisation der Warschauer Region), Warschau, 1934, s. 1.

Chmielewski Jan i Syrkus Szymon, Warszawa funkcjonalna (Przyczynek do urbanizacji regjonu warszawskiego), Warszawa, Tow. Urbanistów Polskich, 1935, s. 40, tabl. XV.

Czekanowski J., La différenciation ethnographique de la Pologne à la lumière du passé, Bull. Acad. Polon. 1935, s. 25—29.

Czyżewski J., Wpływ morza na proces urbanizacji świata (L'influence de la mer sur le procès de l'urbanisation du monde), Czasopismo Geograficzne, 1935, z. 2—4, str. 326—328.

Dobrowolski Kazimierz, Najstarsze osadnictwo Podhala, Lwów, 1935, Kasa Mianowskiego, Druk. Naukowa, s. 112.

Dworakowski Stanisław, Zwyczaje rodzinne w powiecie wysoko-mazowieckim, Melodje zapisał Waclaw Mikołajczyk, Warszawa, 1935, Druk. Techniczna, s. XIV, 191, mapa 1, Prace Etnograficzne Instytutu Nauk Antropologicznych i Etnologicznych Tow. Naukowego Warszawskiego, 3.

Falkowski Jan, Paśnyćkyj Vasyl, Na pograniczu łemkowsko-bojkowskim, Z 1 mapą, 29 ryc. i 9 tabl., Lwów, 1935, s. 128 (Prace Etnograficzne. Wydawnictwo Tow. Ludoznawczego we Lwowie pod red. dra Adama Fischera, prof. U. J. K. we Lwowie, Nr. 2).

Feliński Roman, Miasta, wsie, uzdrowiska w osiedleńczej organizacji kraju, Warszawa, Nasza Księgarnia, 1935.

Fitzke J., Trzy groby późnolateńskie odkryte na cmentarzysku łużyckim w Okołowicach, pow. łaski, woj. łódzkie, Przegląd Archeologiczny, 1933—34, T. V, z. 1, s. 107—109.

Fitzke J., Grób ciałopalny nr. 86 z Zalewa II, Ibidem, 1933—34, T. V, z. 1, 100—101.

Flizak Sebastjan, Notatki etnograficzne z okolic Mszany Dolnej, Courtes adnotations concernant la vie du peuple des environs de Mszana Dolna, Lwów, 1935, s. 7, Odb.: Lud, R. 1934, t. 33.

Friedrich H., Terminologja zagrody wiejskiej na Mazowszu, Poradnik Językowy 1935/6, z. 4, str. 98—101.

Gajewski Waclaw, Zagadnienie rozwoju miast województw wschodnich, Referat wygłoszony na zebraniu Koła Ekonomistów Towarzystwa Rozwoju Ziemi Wschodnich, Warszawa, 1935, s. 15, Odb.: Samorząd Miejski, R. 1935, Nr. 12.

Georgjewski D., Zbiory etnograficzne i przyrodnicze Muzeum Poleskiego im. Marszałka J. Piłsudskiego w Pińsku, Przewodnik naukowy z dodatkiem wybranych pieśni ludowych, Pińsk, 1935, Druk. Diecezjalna, s. 60.

Gładysz Mieczysław, Góralskie zdobnictwo drzewne na Śląsku, Kraków, 1935, Skł. gł. Gebethner i Wolff, Druk. U. J., s. VII, P. A. U. Wydawnictwa Śląskie, Prace etnograficzne Nr. 1.

Hedemann Otto, Dzisna i Druja, magdeburskie miasta, Wilno, Księgarnia Św. Wojciecha, 1934, str. 6, nlb. + 486 + 1 nlb.

Hupka St., Osowski F., Tabeński St., Budownictwo ludowe w powiecie ropczyckim w Małopolsce, Wydawnictwa Muzeum Etnograficznego w Krakowie, Kraków, 1935, z. 8, str. 28, tabl. 28.

Jakimowicz R., Skarb srebrny z Koźlina na Wołyniu, Przegląd Archeologiczny, 1931—34, T. V, z. 1, s. 73—82.

Jakimowicz Roman, Wschodnia granica osadnictwa mazowieckiego w X i XI w. z Jaćwieżą i Rusią i zasięg kolonizacji mazowieckiej na Wschodzie, Lwów, 1935, Druk. Zakł. Narodowego im. Ossolińskich, s. 1, Naddb.: Pamiętnik VI Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Wilnie, Lwów, 1935.

Jamka R., Cmentarzysko w Kopkach (pow. niski) na tle okresu rzymskiego w Małopolsce zach., *Przegląd Archeologiczny*, 1933—34, T. V, z. 1, s. 23—61.

Jamka R., Zabytki przedhistoryczne odkryte w Wawrzenicach w pow. miechowskim, *Ibidem*. 1933—34, T. V, z. 1, s. 94—96.

Jażdżewski K., Szpila tulejowata z Brześcia Kujawskiego, *Ibid.*, 1933—34, T. V, z. 1, s. 109—110.

Kielczewska Marja, Typy i rodzaje osiedli wiejskich na Pomorzu, *Stan posiadania ziemi na Pomorzu II*, str. 125—128.

Kostrzewski J., A report on the excavations at Biskupin, *Baltic Countries*, 1935, z. 2, str. 228—232.

Kostrzewski Józef, Wyniki badań prehistorycznych w powiatach tarnogórskim, pszczyńskim, świętochłowickim i kатовickim na Górnym Śląsku, *Kraków*, 1935, Druk. U. J., s. 32, tabl. 15.

Kostrzewski J., O niektórych narzędziach rogowych kultury łużyckiej, *Ibid.*, s. od 83—84, *Nadb.: Sprawozdania P. A. U.*, 1935, t. 40, Nr. 5.

Kostrzewski Józef, Przyczynki do poznania wczesnej epoki bronzowej, *Etudes sur le premier âge du bronze*, Warszawa, 1935, Drukarnia Państwowa, s. 2, *Odb.: Wiadomości Archeologiczne*, R. 1935, t. 13.

Kostrzewski J., Przyczynki do znajomości przedhistorycznych narzędzi rogowych i drewnianych, *Przegląd Archeologiczny*, 1933—34, T. V, z. 1, s. 73—82.

Kostrzewski J., Rola Wisły w czasach przedhistorycznych Polski, *Ibidem*, 1933—34, T. V, z. 1, s. 62—69.

Lepecki T. B., Osada przedhistoryczna w Biskupinie, *Turysta w Polsce*, 1935, z. 9, str. 2—3.

Leszczycki S., Zarys antropogeograficzny Łemkowszczyzny, *Wierchy*, 1935, *Rocznik 13*, str. 62—88.

Leszczycki Stan., Łemkowszczyzna, *Turysta w Polsce*, 1935, z. 4, str. 4—5.

Masłowski K., Zarys etnografii Kujaw, *Włocławek*, 1935, str. 31.

Miasta polskie, *Przeszłość i zadania obecne*, *Lwów*. Rok 1, Nr. 1, wrzesień 1935, *Adm.: Gołąba 6*, Druk. K. Doroszyński, *Ossolińskich 15*.

Milata Władysław, Rzut oka na osadnictwo w Istebnej, (*Zaranie Śląskie*, 1935, z. 2), *Cieszyn*, 1935, str. 8 + 1 mapa.

Nieruchomości i budynki w miastach, *Drugi Powszechny Spis Ludności z dnia 9. XII, 1931 R.* (*Statystyka Polski*, Serja C, zesz. 26), Warszawa, G. U. S., 1935, s. 54.

Nosek S., Cmentarzysko ciałopalne w Żabnie n. Dunajcem pow. dąbrowski, *Przegląd Archeologiczny*, 1933—34, T. V, z. 1, s. 96—100.

O Łemkowszczyźnie, *Kraków*, 1935, Druk. W. L. Anczyk, s. 92, *Odb. Wierchy*, 1935, t. 13.

Zawiera m. in. J. Smoleński: Łemkowie i Łemkowszczyzna. St. Leszczycki: Zarys antropogeograficzny Łemkowszczyzny. M. Klimaszewski: Z fizjografji Beskidu Niskiego. A. Wójcik-Bieński: Beskid Niski jako teren turystyczny. W. Mileski i J. Reychman: Osturnia. Wieś spiska na kresach łemkowskiego zasięgu.

Osadnictwo pomorskie i jego zagadnienia prawno-finansowe, Toruń, 1935, Nakł. Pomorskie Tow. Rolnicze, s. 51. Biblioteka Rolnika Pomorskiego, Nr. 5.

Osadnictwo polskie na Pomorzu, Praca zbiorowa, zawierająca rozprawy: W. Staniewicza, F. Dziedzica, W. Bronikowskiego, W. Hulewicza i S. Mantheya, S. Antoniewskiego, A. St. Brody, J. Poniatowskiego, zgłoszone na IV Naukowy Zjazd Pomorzoznawczy, odbyty dnia 1 i 2 listopada 1934 r. w Krakowie, Wydane z sasiłkiem Pomorskiego Starostwa Krajowego, Str. 216 + 7 mapek, Skład główny: Kasa im. Mianowskiego, Instytut Popierania Nauki, Warszawa, Pałac Staszica.

Treść: Staniewicz W.: Zagadnienie osadnictwa na Pomorzu ze stanowiska gospodarczego. Dziedzic Fr.: Uwagi o współczesnem osadnictwie na Pomorzu, Bronikowski W.: Czynniki postępu osadnika pomorskiego. Hulewicz W. i Manthey St.: Rolnicza spółdzielczość niemiecka i polska na Pomorzu. Antoniewski Stan.: Oplacalność drobnego rolnictwa na Pomorzu w świetle rachunkowości rolniczej. Broda A. St.: Zadłużenie drobnych gospodarstw na Pomorzu w latach 1931—1935 w świetle ankiety. Poniatowski Józef: Drogi rozwoju rolnictwa na Pomorzu.

Pawłowski Stanisław, Osiedla wiejskie na Pomorzu pod względem geograficzno-osadniczym i narodowościowym. Stan posiadania ziemi na Pomorzu II, str. 111—124.

Piasecki Eugenjusz, „Jaworowi ludzie“, Studjum z pogranicza folkloru i pedagogiki, „Gens d'érable“, Étude des confins du folklore et de la pédagogie, Lwów, 1935, s. 21, Odb. Lud, R. 1934, t. 33.

Przepiórski W., Z geografji osadnictwa w karpackiem dorzeczu Czeremoszu. La géographie de l'habitat rural dans le bassin du Czeremosz, Czasop. Geogr., 1935, XIII, z. 1, str. 36—55.

Reinfuss Roman, Budownictwo ludowe na zachodniej Łemkowszczyźnie, Architecture populaire dans la partie occidentale du pays de Łemki, Lwów, 1935, Druk. L. Wiśniewski, s. 32. Odb.: Lud, R. 1934, t. 32.

Reymann T., Grób z wczesnej epoki bronzowej w Goszycach pow. miechowskim, Przegląd Archeologiczny, 1933—34, T. V, z. 1, s. 101—104.

Rewieńska Wanda, Powierzchnia i gęstość zaludnienia gmin miejskich w Polsce, La superficie et la densité de la population des communes municipales en Pologne, Kraków, 1935, Druk. „Orbis“, s. 8.

Rewieńska Wanda, Z antropogeografji Brasława, Quelques remarques sur la géographie humaine de Braslaw, Ibid., 1934, s. 7, Odb.: Wiadomości Geograficzne, R. 12, 1934, Nr. 10.

Róžański Stan., Zagadnienia rozwoju Warszawy i jej regionu, Warszawa, 1935, Druk. Miejska, s. 45, Odb.: Zagadnienia gospodarki samorządu Warszawy, Warszawa, 1935.

Sawicki L., Przemysł świderski I stanowiska wydumowego, Świdry Wielkie, Przegląd Archeologiczny, 1933—4, t. V, z. 1, s. 1—22.

Seweryn T., Krakowskie klejnoty ludowe, Wydawnictwa Muzeum Etnograficznego w Krakowie, Kraków, 1935, z. 7, str. 35.

Smoleński J., Łemkowie i Łemkowszczyzna, Wierchy, 1935, Rocznik 13, str. 54—61.

Stan posiadania ziemi na Pomorzu. 2: Zagadnienia geograficzne i gospodarcze. Protokół obrad oraz referaty naukowe, wygłoszone na 4 Naukowym Zjeździe Pomoroznawczym odbytym dn. 1 i 2. XI. 1934 w Krakowie, Wydawnictwa Instytutu Bałtyckiego, Toruń, 1935, Druk. „Biblj. Polska“, s. 254 (Pamiętnik Instytutu Bałt. pod red. J. Borowika, 23, serja: Zjazdu Pomoroznawcze, z. 4).

Zawiera m. in. Pawłowski St.: Osiedla wiejskie na Pomorzu pod względem geograficzno-osadniczym i narodowościowym. M. Kielczewska: Typy i rodzaje osiedli wiejskich na Pomorzu. B. Zaborski: Osiedla wiejskie Pomorza. A. Wrzosek: Własność ziemska na Pomorzu według narodowości. W. Winid: Wielka własność na Pomorzu pod względem narodowościowym. Sprawozdania z działalności naukowej w dziedzinie pomoroznawstwa w latach 1933—1934.

Stieber Z., Wschodnia granica Łemków, Odbicie ze Sprawozdań Polskiej Akademji Umiej., Tom XL (1935), nr. 8, str. 246.

Świtniewski Stan., Szopki i materiały etnograficzne do zwyczajów ludowych okresu św. Bożego Narodzenia w Polsce, Zbliża i zdaleka, 1935, z. 2, str. 35—42.

Świtniewski Stan., Materiały etnograficzne do obrazu ludowej kultury materialnej i duchowej (zawiera m. i. kwestjonariusz), *Ibid.*, 1935, z. 5—6, str. 163—165.

Tochtermann I. J., Troki, Zarys antropogeograficzny, Antropogeographischer Grundriss der Stadt Troki (Prace Zakładu Geologicznego i Geograficznego U. S. B. w Wilnie, Nr. 17), Wilno, 1935, str. 24.

Wasylewski Stanisław, Notatki etnograficzne, Lwów, 1935, Druk. L. Wiśniewski, s. 7, Odb.: Lud, R. 1934—1935, t. 33.

Zaborski B., Miasta, Warszawa, 1935, s. od 23—29, Odb.: Almanach polski, Warszawa, 1935.

Zaborski Bogdan, Osiedla wiejskie Pomorza, Stan posiadania ziemi na Pomorzu II, str. 129—156.

Zborowski Juliusz, Nowe przyczynki z góralszczyzny, Contributions nouvelles aux notices sur les montagnards, Lwów, 1935, Druk. L. Wiśniewski, s. 4, Odb.: Lud, R. 1934, t. 33.

Zębalski Adam, Osadnictwo robotnicze, Colonisation suburbaine ouvrière, Warszawa, 1935, „Nasza Drukarnia“, s. VIII, 211, Instytut Spraw Spół. Sprawy Rynku Pracy i Bezrobocia, Nr. 7.

Żukowski J., Huculszczyzna. Przyczynki do badań nad budownictwem ludowym, Warszawa, 1935, s. 39, Odb.: Biuletyn Historji Sztuki i Kultury, R. 3, Nr. 4.

Żurowski Józef, Sprawozdanie z badań prehistorycznych na Śląsku w r. 1933, Kraków, 1935, Druk. U. J., s. 13, tabl. 3, Odb.: Badania prehistoryczne w województwie Śląskiem w r. 1933.

B.

Dylik I., Die Besiedlung des nördlichen Wiener Beckens zur neolithischen Zeit, Mitt. d. Geogr. Gesellschaft in Wien, 1935, LXXVIII, str. 41—76.

Kubijovyc V., Pastoritul în Maramures, Buletinul Societatii Regale Romane de Geografie, T. LIII, 1934, s. 215—283.

Przeździecki Stan., Sztuka ludowa rumuńska, Zbliska i zdaleka, 1935, z. 5—6, str. 145—151.

Przeździecki Stanisław, Zwyczaje wielkopostne i Święto Zmartwychwstania u Rumunów, Ibid., 1935, z. 4, s. 99—106.

Wyszomirski Kazimierz, Życie wsi jugosłowiańskiej, Warszawa, 1935, Wyd. „Książnica dla Rolników“, s. 67.

Zajączkowski Stan., Osadnictwo w Prusach Wschodnich, Komunikat, Serja 3, Nr. 29, Toruń, 1935, Druk. S. Buszczyński, s. 8.

C.

Grabowski Elisabeth, Die Volkstrachten in Oberschlesien, Wrocław, Priebatsch, 1935, 109 str.

Hager K., Die polnischen Städte, Grundlagen und Ergebnisse ihrer städtebaulichen Entwicklung (Stuttgarter Geographische Studien, A. 43), Stuttgart, Fleischhauer i Spohn, 1934, s. 77.

Heidelck F., Deutsche Ansiedlungen in Westpreussen u. Posen, Breslau, 1934, s. 65.

Karas František, Obrazy z českých osad v Polsku, Praha, 1935, Spolek „Komenský“, s. 87.

Kasiske K., Die Siedlungstätigkeit des Deutschen Ordens im östlichen Preussen bis zum Jahre 1410, Królewiec. Gräfe i Unzer, 1934, 186 str.

Lück K., Die deutschen Siedlungen im Cholmer und Lubliner Lande, Plauen (Dt. Gaue im Osten hrg. v. V. Kander, t. VI).

Popp N., Urne romanesti in vieat a pastorala a Carpatilor polonezi, Traces d'influences roumaines dans la vie pastorale des Carpates Polonaises, Buletinul Societatii Regale Romane de Geografie, T. LIV, 1935, s. 210—226.

Seefeld Fritz, Quellenbuch zur deutschen Ansiedlung in Galizien unter Kaiser Joseph II, Plauen, 1935, s. 184, Ostdeutsche Forschungen, Bd. 3.

Städte an der Weichsel, Danzig, 1935, s. 35, Danziger Arbeitshefte, H. 3.

D.

Hellpach W., Die Menschenseele unterm Einfluss von Wetter und Klima, Boden und Landschaft, Leipzig, 1935, s. 317.

Schlesisches Ortschaftsverzeichnis, Alphabetisches Verzeichnis sämtlicher Städte, Flecken, Dörfer u. sonstiger Ortschaften u. Wohnplätze d. Provinzen Nieder- u. Oberschlesien, Breslau, 1934, s. XV, 365.

Demografia i antropologia. — Démographie et anthropologie.

A₁.

Grzegorzczak Piotr, Bibliografja mniejszości narodowych w Polsce za r. 1934, Warszawa, 1935, Druk. Techniczna, s. 3, Odb.: Sprawy Narodowościowe, 1935, Nr. 3—4.

A₂.

Bronikowski W., Socjologia wsi i jej metody badawcze, Droga, 1935, R. XIV, z. 12.

Czarnowski Olgierd, Metoda historyczna obliczenia liczebności ludności polskiej zamieszkałej na terytorjum dawnej Litwy i Rusi pod zaborem rosyjskim, Lwów, 1935, Druk. Zakł. Narodowego im. Ossolińskich, s. 1, Nadb.: Pamiętnik VI Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Wilnie, Lwów, 1935.

A₃.

Adamski Walerjan, Pogląd na grupy społeczne i ich klasyfikacje, Poznań, 1935, s. 24, Odb.: Przegląd Socjologiczny, R. 1935, t. 3.

A. H., Szkielety neandertalskie odkryte w Palestynie, Czasopismo Przyrodnicze, 1935, z. 1—3, s. 94—95.

Hałka St., Czaszki z XV—XVIII wieku, pochodzące z dawnego cmentarza około kościoła św. Marcina w Poznaniu, Przegląd Antropologiczny, 1935, t. IX, str. 47—54.

Howorka E., Wyniki pomiarów wskaźnika szczękowo-żuchwowy na średniowiecznych czaszkach z Ostrowa Lednickiego, *ibid.*, 1935, t. IX, str. 55—60.

Hrabyk Klaudjusz, Sprawa ukraińska, Poznań, 1935, Druk. St. Mądrowski, s. 27, Odb.: Awangarda Państwa Narodowego, R. 1935, Biblioteczka Związku Młodych Narodowców, z. 5.

Komar St., Rozwój stosunków narodowościowych na Polskim Górnym Śląsku, Katowice, 1935, s. 14, Odb.: Powstaniec Śląski, R. 1935, 3. V.

Małżeństwa, urodzenia i zgony 1927, 1928, Mariages, naissances et décès 1927, 1928, Warszawa, 1934, Główny Urząd Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej, Serja A, t. 27.

Marzec Walerjan, Socjologia na codzień, Warszawa, 1935, str. 3.

Michalski I., Beiträge zur Anthropologie Südost-Polens, Warszawa, 1935 (Druk. J. Cotty), s. 4, Odb.: Sprawozdania z posiedzeń Tow. Naukowego Warszawskiego, Wydział 4, 1935 (z. 1—6).

Ossowski J., W sprawie możliwości oparcia polityki społecznej na przesłankach naukowych, Prace Socjologiczne, 1935, R. I, s. 65—72.

Ossowski J., Ważniejsze wytwory przystosowania i doboru społecznego: prawo, moralność i religja, lbd., R. I, s. 47 do 59.

Paprocki St., Polen und das Minderheitenproblem, Informationen in Umrissen, Warszawa, 1935, Institut zur Erforschung der Minderheitsfragen, Druk. Techniczna, s. 173.

Piskorska Helena, Materiały do badań ludnościowych w Archiwum miasta Torunia 1: wiek XIII—XVI, Toruń, 1935, Druk. S. Buszczyński, s. 11, Odb.: Zapiski Tow. Naukowego w Toruniu, R. 1935, t. 10, z. 1—2.

Polacy i Rusini, Biblioteka Spraw i zagadnień narodowych polskich. Czasopismo miesięczne poświęcone nauce, sztuce, literaturze i sprawom społecznym ze szczególnym uwzględnieniem Kresów Rzplitej Polskiej, Warszawa, Rok 1, Nr. 1, 1935, Red. i adm. Marszałka Focha 10, m. 4, Druk. Rolnicza, Złota 24.

Polacy w Niemczech i Niemcy w Polsce na tle ostatnich zmian w stosunkach polsko-niemieckich, Poznań, 1935, Druk. „Dziennika Poznańskiego“, s. 6, Polski Związek Zachodni, R. 1935, odczyt Nr. 4.

Prace socjologiczne. Rocznik 1, Warszawa, 1935, Sgl. F. Hoesick, s. V.

Zawiera m. in.:

J e r z y O s s o w s k i: O przedmiocie socjologii; Teoria przystosowania i doboru społecznego; Ważniejsze wytwory przystosowania i doboru społecznego: prawo, moralność i religja.

J e r z y O s s o w s k i: W sprawie możliwości oparcia polityki społecznej na przesłankach naukowych.

Rocznik Polskiego Instytutu Socjologicznego, Poznań, Tom 2, 1934.

Ręgorowicz Louis, La minorité allemande en Silésie au point de vue culturel, Questions Minoritaires, 1935, z. 1—2, str. 16—27.

Reiss Józef, Socjologiczne podłoże śląskiej pieśni ludowej, Katowice, 1935, Sgl. Kasa im. Mianowskiego, Instytut Popierania Nauki, Warszawa, s. 31, Wydawnictwa Instytutu Śląskiego.

Rychliński Stanisław, Rozpad sąsiedztwa w mieście amerykańskim, Poznań, 1935, s. 29, Odb.: Przegląd socjologiczny, R. 1935, t. 3, z. 1—2.

Rychliński Stanisław, Socjologia miasta, lbd., 1935, Druk. Katolicka, s. od 562—582, Odb.: Przegląd Socjologiczny, R. 1935, t. 3.

Stołyhwo Kaz., Zagadnienie składu rasowego ludności Śląska (Wydawnictwa Instytutu Śląskiego), Katowice, 1935, str. 24.

Stołyhwo Kazimierz, Sedlaczek-Komorowski L., Stan i potrzeby nauki polskiej o Śląsku w zakresie antropologii, Katowice, 1936 (antedat., 1935), Druk. K. Miarka, Mikołów, str. 28.

Szczurkiewicz T., Zasadnicze stanowisko socjologów w ujmowaniu grupy społecznej, Ruch Prawniczy Ekonomiczny i Socjologiczny, 1935, z. 3, str. 140—147.

Szinagel A., Zróżnicowanie rasowe oczodołów oraz metody ich badania, Poznań, 1935, s. 19, Odb.: Przegląd Antropologiczny, R. 1934, t. 8, z. 3—4.

Talko-Hryncewicz J., Materjały do antropologii górali polskich, Kraków, 1934, Sgł. Gebethner i Wolff, s. 2, tabl. 14, Polska Akad. Umiej., Prace Komisji Antropologii i Prehistorji, Nr. 5.

Wąsowicz J., Kilka uwag o strukturze wiekowej ludności Warszawy, Czasopismo Geograficzne, 1935, z. 2—4, str. 335 do 337.

Węslawowa El., Czaszka neolityczna z Wójcina, Przegląd Antropologiczny, 1935, t. IX, str. 80—84.

Wrzosek A., Ćwirko-Godycki M., O szczątkach Ignacego Krasickiego w Archikatedrze Gnieźnieńskiej, Ibid., 1935, t. IX, str. 61—75.

Zieleniewski Leon, Zagadnienie mniejszości narodowych w konstytucji Rzeczypospolitej, Zarys historyczno-dogmatyczny, Warszawa, 1935, Druk. Techniczna, s. 39, Uzup. odb.: Sprawy Narodowościowe, R. 9 (1935), Nr. 1—2 (Biblioteka „Spraw Narodowościowych“, Nr. 22).

Zieliński Stanisław, Ludzie morza i Pomorza, Ibid., 1935, Druk. B. Wierzbicki, s. 23, Odb.: Informator Morski i Kolonialny.

Znanięcki Florjan, Socjologia walki o Pomorze, Toruń, Instytut Bałtycki, 1935, str. 49.

B.

Adamowiczowa Stanisława, Polityka ludnościowa państw europejskich, Warszawa, 1935, s. 29, Odb.: Warszawskie Czasopismo Lekarskie, R. 11, 1935, Nr. 15—17.

Jaworski St. P., Ustawa o zagrodach dziedzicznych a mniejszość polska w Niemczech, Sprawy Narodowościowe, 1935, z. 3—4, str. 233—244.

Michalski Ireneusz, Die Jugoslaven der dalmatinischen Küste, Beitrag zur Kranologie der Südslaven, Warszawa, 1936, s. 24, m. I, Prace Antropologiczne Instytutu Nauk Antropologicznych i Etnologicznych Tow. Naukowego Warszawskiego, I.

Wolf L., The Polish minority in Czechoslovakia, The speech delivered in the Czechoslovak Lower House by mem-

ber of the Czechoslovak Parliament at Prague on the 7-th of November 1935, Warsaw, 1936, Druk. M. Arct, s. 14.

Żejmo-Żejmis Stanisław, Struktura rasowa Skandynawji, La structure raciale de la Scandinavie, Lwów, 1935, Pierwsza Związkowa Drukarnia.

C.

Breyer Alb., Deutsche Gaue in Mittelpolen, Ostdeutsche Heimathefte, 1935, z. 4, str. 42 (Plauen i V.).

Chmelař Josef, Polská menšina v Československu, Praha, 1935, „Orbis“, s. 109, Národnostni Otázky, Sv. Sr. 6.

Die Lage der Ukrainer, Nation u. Staat, 1935, z. 7, s. 452 do 455.

Die Lage des deutschen Schulwesens in Polen, Nation u. Staat, 1935, r. VIII, z. 7, s. 450—452.

Hanika J., Ostmitteldeutsch-bayrische Volkstumsmischung im westkarpathischen Bergbauggebiet, Münster, 1933, S. 139 (Deutschtum u. Ausland, hrg. v. g. Schreiber, H. 53).

Jendyk Rostyslav, Antropol'ogični prykmety ukraїńsko-ho narodu, Lviv, 1934, str. 128.

Kulesa Adolf, Ostdeutsches Volkstum (Masuren), Lehrstoff für das 8 Schuljahr, Pädagog. Warte, 1935, z. 18, str. 837 do 841.

La Pologne et le problème des minorités. Recueil d'informations, Varsovie, 1935 (1936), Druk. Techniczna, s. 173.

Magnino C., Il complesso etnico dei Carpazi, Rom, 1933, s. 191.

Nikel S., Die Deutschen in Wolhynien, Kiew, Charkow, 1935, s. 102.

Oberländer Theodor, Die agrarische Übervölkerung Polens, Berlin, 1935, „Volk u. Reich“, s. 118, m. 18.

Perlick Alf., Bäuerliches Volkstum in Oberschlesien, Opole, Oberschlesier, 1934, 88 str.

Poláci v Československu v světle statistik a faktů při Polském Ustavu pro Spolupráci se Zahraničim, Varšava, 1935, s. 119, mapa 1.

Radt Jenny, Die Juden in Polen, Berlin, 1935, s. 35, Zur Kunde de jüdischen Gegenwart. Jüdische Lesehefte, H. 9.

Schwidetsky F., Die Rassenforschung in Polen, Zeitschrift f. Rassenkunde, 1935, z. 1: str. 76—83, z. 2: str. 136—204, z. 3: str. 289—314.

Schwidetsky F., Über das Tempo natürlicher Bevölkerungsverschiebungen, Zeitschrift für Rassenkunde, 1935, t. 2, z. 2, 168—177.

D.

Aul J., Zur Frage der Rassenkreuzung im Bereiche des europiden Rassenkreises, Zeitschrift für Rassenkunde, 1935, t. 2, z. 3, s. 248—251.

Beyer H. J., Aufbau und Entwicklung des ostdeutschen Volksraumes, Danzig, s. 124.

Deutsches Grenz- und Ausland-Volkstum in Europa (40 map), Düsseldorf, Grenzland Verl., 1935.

Ferenczi S., Trudności demograficzne międzynarodowej polityki społecznej, Wyd. Tow. Ekonomicznego w Krakowie, t. 70. Kraków, 1934, str. 38 + 2.

Flohn H., Die Volksdichte typischer ostdeutscher Landschaften in ihren Beziehungen zu Besitzverteilung, Bodengüte und Volkstum, Geogr. Anzeiger, 1935, z. 11—12, str. 245—249.

Haufe H., Deutsches Volkstum in der Bevölkerungsentwicklung des östlichen Mitteleuropa, Berlin, Verl. Grenze u. Ausland, 1935, str. 61.

Koller R., Ein Beitrag zur Schädelkunde der Juden, Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien, Wien, t. LXV, z. V—VI, s. 336—354.

Krzywicki L., Primitive society a its vital statistics, London, Macmillan, 1935.

Lange Friedrich, Deutsches Volk in 15 Staaten, Leipzig, 1935, s. 76, Reclams Universal-Bibliothek, Nr. 7303.

Morteusen H., Die Litauerfrage in Ostpreussen, Geographischer Anzeiger, 1935, z. 10, str. 217—225.

Müggenberg H., Die Bevölkerungsverteilung Ostpommerns, Wissenschaftliche Veröffentlichungen des Museums für Länderkunde zu Leipzig, 1935, Neue Folge 3.

Schoeneich Hans, Das europäische Nationalitätenproblem. Die „Minderheitenfrage“, in Reden, Kundgebungen und Pressestimmen, Berlin, 1935, s. 79.

Steyer Konr., Die Wanderungsbewegung in Ostpreussen, Eine Bevölkerungsstudie, Królewiec, Gräfe i Unzer, 1935, 147 str., 45 tabl., 22 wykr.

Stołyhwo Kazimierz, Sprawozdanie z I-go Zjazdu Międzynarodowego Antropologii i Etnologii w Londynie w 1934 r., Poznań, 1935, s. 10. Odb.: Przegląd Antropologiczny, R. 1934, t. 8, z. 3—4.

Żejmo-Żejmis St., Systemy antropologiczne Eickstedta, Montandona i Czekanowskiego, Przegląd Antropologiczny, 1935, t. IX, str. 85—96.

Polskie problemy migracyjne i kolonizacyjne. — Problèmes d. migrations.

A₃.

Chałasiński J., Parafja i szkoła parafjalna wśród emigracji polskiej w Ameryce, Przegląd Socjologiczny, 1935, T. III, z. 3/4, s. 633—711.

Dobrowolski S., Zagadnienie emigracji inteligencji, Morze, 1935, z. 12, s. 10—11.

Jaworski St., La loi sur les fermes héréditaires et la minorité polonaise en Allemagne, Questions Minoritaires, 1935, z. 4, s. 107—120.

Jeziorański K., Musimy otrzymać kolonje, Morze, 1935, z. 7, s. 10—11.

Jeziorański K., O polskie postulaty kolonjalne, *Ibd.*, z. 11, s. 4—5.

Jeziorański K., Dobrobyt a kolonje, *Ibd.*, z. 12, s. 5—6.

Lewak A., Dzieje emigracji polskiej w Turcji (1831 do 1878), Warszawa, 1935, Gebethner i Wolff, Druk. P. Pyz i Ska, s. 1, tabl. 5.

Milenkiewicz Józef, Współpraca Wilna i Ziem Wschodnich Rzpltej z emigracją polityczną polską po upadku powstania listopadowego, Wilno, 1935, s. 31, Bezpłatny dodatek do Nr. 6—7, *Dzienn. Urzęd. K. O. S.*, Wilno.

Pankiewicz M., Żądamy kolonji, *Morze*, 1935, z. 5, s. 12-13.

Pankiewicz M., Wola morska w Paranie (o osadnictwie w Paranie), *Ibd.*, z. 7, s. 33.

Pankiewicz M., Problem emigracji w Polsce, Warszawa, 1935, Druk. „Biblioteka Polska“, Bydgoszcz, s. 23, Odb.: Sprawy Morskie i Kolonjalne, R. 1935, Nr. 1.

Ryiewicz J., Zagadnienia społeczne w krajach misyjnych, *Misje Kat.*, 1935, z. 12, s. 345—349.

Wędrowni, R. 1934 (w/g. krajów przeznaczenia, płci, wyznania, zawodu; miejsca wydania paszportu oraz krajów przeznaczenia), *Statystyka Pracy*, 1935, z. 1, s. 59—63.

Wędrowni, IV kwartał 1934, *Migrations IV-e trimestre 1934*, *Statystyka Pracy*, 1935, z. 1, s. 56—62.

Wędrowni I kwartał 1935, *Migrations I-r trimestre. 1935*, *ibid.*, z. 2, s. 133—135.

Wędrowni II kwartał 1935, *Migrations II-e trimestre 1935*, *ibid.*, z. 3, s. 198—200.

Wędrowni III kwartał 1935, *Migrations III-et trimestre 1935*, *ibid.*, z. 4, s. 270—272.

Wieloch St., Emigracja do Parany, *Morze*, 1935, z. 1, s. 26—27.

II Zlot Młodzieży Polskiej z Zagranicy, Warszawa, 1935, Druk. E. i K. Koziński, s. 23.

Zawiera m. in.: Wł. Strzelecki: Młodzież z pod znaku „Rodła“ (Niemcy). J. Sawicki: Młodzież polska w Rumunji. Młodzież Polska krajów nadbałtyckich. A. S. Młodzież polska na ziemi francuskiej. Młodzież polska w Belgji i Holandji. St. Bełzecki: Młodzież polska w Stanach Zjednoczonych. St. Dobrowolski: Młodzież polska w Płd. Ameryce. X. Y. Z.: Młodzież polska w Kanadzie. Młodzież polska w Australji.

Złotorzycka M., Emigracja polska w Ameryce po r. 1831, *Sprawy morskie i kolonjalne*, 1935, z. 3, s. 45—60.

B.

Folgelson S., Wędrowni międzynarodowe na tle kryzysu gospodarczego, *Migrations internationales et la crise économique*, *Statystyka Pracy*, 1935, z. 1, s. 21—36.

C.

Breitenkamp P., Die Organisation des Polentums in der Welt, *Nation u. Staat*, 1935, r. VIII, z. 12, s. 747—758.

M. Chr., Situation des Polonais dans la Silésie du Cieszyn Tchèque au point de vue des relations actuelles entre la Po-

logne et la Tchécoslovaquie, Questions Minoritaires, 1935, z. 3, s. 80—87.

P. B., Die Lage der Polen in Frankreich, Nation u. Staat, 1935, r. VIII, z. 12, s. 796—798.

D.

Siaritz E., Die West-Ostbewegung in der deutschen Geschichte, Breslau, 1935, s. 288.

Steyer K., Wanderungsbewegung in Ostpreussen, Königsberg, 1935, s. 147.

życie gospodarcze. — La vie économique.

A₁.

Korek V., Stark J., Mitteleuropa — Bibliographie, Eine Übersicht d. Schrifttums d. Jahre 1919—1934, T. 1: Agrarfrage, Handelspolitik u. Zusammenschlussbestrebungen in Mitteleuropa, Berlin, Wien, 1935, s. XV, 265, Mitteleuropäische Wirtschaftsfragen, N. F. Bd. 2.

A₂.

Caro L., Prawa ekonomiczne a socjologiczne (Odbitka z „Przeglądu Powszechnego“, Biblioteka Polsk. Tow. Ekonom. we Lwowie, t. VII), Lwów, Książnica-Atlas, 1935, s. 51.

Ormicki W., Kapitał pieniężny jako przedmiot badań geografji gospodarczej, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny, 1935, z. 4. 175—186.

A₃.

Almanach polski 1934, Wyd. pod red. prof. dr. St. Arnolda, Warszawa, 1935, Wyd. Polski Instytut Współpracy z Zagranicą, s. VII, nr. 1.

Bac St., Doświadczenie z ekstensywną meljoracją i uprawą łąki naturalnej na torfowisku niskiem, Warszawa, 1935, s. 20, Odb.: Inżynierja Rolnicza, R. 1935, Nr. 1—2.

Badania nad opłacalnością gospodarstw włościańskich w roku gospodarczym 1932/33 (od 1 lipca 1932 do 30 czerwca 1933) (Bibl. Puławska, Serja prac Społeczno-Gospodarczych Nr. 53), Warszawa, Księg. Roln., 1935.

Bardach S., Chałupnictwo w Polsce (Szkieł społeczno-gospodarczy), Przewodnik Pracy Społecznej, 1934/35, Nr. 8, s. 235—238 oraz Nr. 9, s. 272—277, Szkoła dokształcająca zawodowa, 1935, Nr. 1, s. 13—19.

Bilans płatniczy Polski 1931 i 1932 (Statystyka Polski, Serja C, z. 19), Warszawa, G. U. S., 1935, s. 42.

Borowik J., Prace Instytutu Bałtyckiego w dziedzinie gospodarstwa morskiego, Wyd. Instytutu Bałtyckiego, Toruń, 1935, Druk. „Biblioteka Polska“, s. 14.

Brazvlja — rynek zbytu dla szyn górnośląskich, Śląskie Wiadom. Gospod., 1935, Nr. 10, s. 238—240.

Broda A. St., Zadłużenie drobnych gospodarstw na dzień 1 lipca 1934 r., Warszawa, 1935, s. 64, Biblioteka puławska, Serja prac spol.-gosp. Nr. 54.

Choróbski, Towar Polski za morze, Morze, 1935, z. 5, s. 10—11.

Curzytek J., Położenie gospodarstw włościańskich w roku 1933/34, Komunikat Wydziału Ekonomiki Rolnej Drobnych Gospodarstw Wiejskich na podstawie tymczasowych danych z rachunkowości rolniczej, Biblioteka Puławska, Serja Prac Społeczno-Gospodarczych, Nr. 57, Warszawa, 1935, s. 24.

Cywiński B., Przemysł Polski i nasze położenie gospodarcze, Warszawa, Sgł. Dom Książki Polskiej, 1934, s. 165.

Cząstka J., Eksploatacja ropy w zagłębiu jasielskiem, Lwów, 1935, Druk. Piller-Neumann, s. 4 (Odb.: Przemysł Naftowy, R. 1935, z. 14).

Czerwijowski Z., Projekt sfinansowania meljoracji Polesia, Wyd. Polsk. Zawod. Zw. Rolników i Leśników z wyższem wykształceniem, z. 9, Warszawa, 1935, s. 24.

Drath A., Węgiel brunatny kopalni „Zygmunt“ w Porębie obok Zawiercia, Z planem sytuacyjnym i 92-ma fig., Brown coal of the „Zygmunt“ mine in Poręba near Zawiercie, With a map and with 92 fig., Warszawa, 1935, s. 114.

Dzik A., Polskie hutnictwo żelazne, Warszawa, 1935, s. 25.

Felde L., Lodz le Manchester polonais. Deuxième édition revue et augmentée. Préface de la Chambre d'Industrie et de Commerce de Lodz, Łódź, Druk. Polska L. Mazurkiewicza i Ska, s. 54, tabl. 3, mapa 1.

Gajowniczek Wł., Statystyka porównawcza dochodów i rozchodów gospodarstw folwarcznych, położonych w powiatach: włocławskim, niezawaskim i lipnowskim za lata gospodarcze 1930/31—1932/33. Średnie z lat 1930/31 do 1932/33 oraz średnie z trzechlecia, Włocławek, 1935, s. 18.

General business conditions in Poland (Third quarter, 1935), Warszawa, 1935, Druk. „Kadra“, s. 4. Supplement to „Konjunktura Gospodarcza“ 1935, Nr. 3.

Ginsbert J., Polska bandera na Atlantyku, Morze, 1935, z. 8—9, s. 19.

Górecki R., Polens wirtschaftliche Entwicklung, Warszawa, 1935, Bank Gosp. Krajowego, Druk. Współczesna, s. 70.

Górecki R., Poland and her economic development, London, 1935, s. 124.

Górecki R., Le développement économique de la Pologne, Varsovie, 1935, Bank Gosp. Krajowego, Druk. Współczesna, s. 1.

Górkiewicz E., Postępy górnictwa węglowego na Śląsku za czasów polskich, Katowice, 1935, Kasa im. Mianowskiego, s. 20, Wydawnictwa Instytutu Śląskiego.

Handel w Wielkopolsce w 1934/35 r., Poznań, 1935, s. 84.

Handel zamorski, Morze, 1935, z. 3, s. 1.

Harobaszewski J., Węgiel w przyrodzie i technice, Warszawa, Nasza Księgarnia, 1935, s. 63.

Ignaszewski J., Polski międzynarodowy rynek żelaza na progu r. 1935, Katowice, 1935, s. 22, Odb.: Hutnik, R. 7, 1935, z. 1 i Śląskie Wiadomości Gospodarcze, R. 12, 1935, z. 1.

Inglot St., Postulaty w sprawie badań nad rozwojem i or-

ganizacją wielkiej własności w Rzeczyposp. w czasach nowożytnych, Lwów, 1935, s. 7.

Iwanicki A., Na drodze do wykorzystania energii wiatru, *Przyroda i Technika*, 1935, z. 7, s. 317—322.

Jałowiecki A., Konkurencja węglowa polsko-brytyjska na rynkach skandynawskich, Toruń, Instytut Bałtycki, 1935, s. 191.

Jałowiecki A., Eksport węgla na rynki środkowo-europejskie, *Śląskie Wiadomości Gosp.*, 1935, z. 3, s. 34—35.

Jałowiecki A., Agricultural policy and the crisis in Poland, Rzym, 1935.

Kalecki M., Landau L., Wahania cen i kosztów a wahania produkcji przemysłowej w Polsce, Warszawa, 1935, Druk. „Kadra”, s. 11.

Kasprowicz B., Polski eksport węgla drogą morską i rola polskiej floty handlowej w tym wywozie, *Śląskie Wiadom. Gosp.*, 1935, Nr. 7, s. 151—153.

Kasperowicz F., W sprawie odżywiania ludności m. Wilna, *De l'alimentation des habitants de Wilno*, Wilno, Magistrat, bez daty, s. 58.

Kollis Wł., Wstępne prace do projektu zbiornika wodnego i zapory na Dunajcu w Rożnowie, *Przyroda i Technika*, 1935, z. 3, 112—120.

Komunikat Białostockiej Izby Rolniczej, Białystok, Rok I, Nr. 1, styczeń, 1935, Druk. „Lechja”, Kościuszki 15.

Kontny P., O księgach gruntowych osad górskich na Huculszczyźnie, *Sprawozd. Tow. Nauk. we Lwowie*, R. XV, 1935, z. 3, s. 195—203.

Kopalnictwo naftowe w Polsce. Sprawozdanie roczne 1934, *Industrie minière du pétrole en Pologne*, Revue annuelle, Borysław, Lwów, 1935, s. 1.

Kremer B., Na zwierzęcem targowisku w Ejszyszkach, *Rolnictwo*, rok VII, t. IV, z. 2, s. 67—81.

Kremer B., Zaopatrzenie miasta Wilna w mleko (Prace Zakładu Ekonomji Rolniczej U. S. B. w Wilnie, Nr. 4). Wilno, 1935, s. 163.

Księga pamiątkowa ku czci Leopolda Caro, Red. Kornel Pałgert, Lwów, 1935, Sgl. Książnica-Atlas, Lwów, Warszawa, s. XXIV, 477, Biblioteka Polskiego Tow. Ekonomicznego we Lwowie, t. 8.

Zawiera m. in.: L. Biegeleisen: Socjologiczno-teleologiczne czynniki w ekonomice. H. Gliwiec: Polska a międzynarodowa ekonomika regionalna. Cz. Klarnier: Rozwój form życia gospodarczego. F. Koneczny: Co wskrzesić z ekonomji średniowiecznej. H. Korowicz: Atakowana ekonomja. T. Kubina: Nasze wychodźstwo w Ameryce Południowej. E. Kwiatkowski: Nowe zjawiska i prądy u podstaw współczesnego życia gospodarczego. F. Młynarski: Kryzys zagadnienia złotego. J. K. Paygert: Problem cen zbożowych. J. Piwowarczyk: Ideologiczne podstawy liberalizmu gospodarczego.

Lapidus A., Kryzys ekonomiczny w świetle analizy matematycznej, Warszawa, 1936. F. Hoesick Druk. J. Gustowski, s. 16.

Lauterbach St., *Gospodarka planowa w Polsce*, Kraków, 1935, s. 163, Wydawnictwa Tow. Ekonomicznego w Krakowie, t. 31.

Lewicki S., *Badania nad wartością ziarna żyta plonu 1933 r.* (Prace zakładu badania jakościowej wartości ziarna przy Państw. Inst. Nauk. Gosp. Wiejsk. w Puławach Nr. 14), Puławy, 1935, s. 58, 4 mapy.

Łączkowski B., *Obroty rynkowe zbożami i ich rozkład sezonowy*, Warszawa, 1935, Druk. „Rekord“, s. 158, Wydawnictwo Biblioteka Groszowa „Tęcza“ Nr. 2.

Maciejowski K., *Hodowla lasu w państwowym gospodarstwie leśnym*, Las Polski, 1935, z. 12, s. 348—358.

Małkowski St., *Czy są nam potrzebne skały tatrzańskie jako materiały budowlane?* Are Tatra rocks required as technical material, Kraków, 1935, s. 47—50, Nadb.: *Ochrona Przyrody*, R. 14, 1934.

Mały rocznik statystyczny 1935, R. 6, Warszawa, 1935, Druk. „Prudentia“, s. XXIV, 278, m. 1.

Mały rocznik statystyczny miasta Łodzi 1930—1934 (Zarząd miejski w Łodzi, Wydział statystyczny), Łódź, 1935, s. 100.

Massalski J., *Problemy eksportu polskiego węgla* (Dumping), Kraków, 1935, Druk. U. J., s. od 295—300 (Odb.: *Sprawozdania P. A. U.*, 1935, t. 40, Nr. 9).

Meremiński-Kossowski H., *Zagadnienie własnego kauczuku*, *Przyroda i Technika*, 1935, z. 3, s. 104—112.

Meremiński-Kossowski H., *Hodowla roślin kauczukowych w strefie umiarkowanej*, *Ibid.*, 1935, z. 5, s. 194—206.

Miejscowy Zjazd Działaczy Gospodarczych i Społecznych zwołany przez Radę Grodzką BBWR w Krakowie 4-go i 5-go listopada 1935 r. Tezy i uchwały oraz streszczenia referatów, Kraków, 1934, s. 96.

Zawiera m. in.: Kamenberg M.: *Realizacja wskazań aktualnej polityki gospodarczej na terenie m. Krakowa*. Dobrowolska A.: *Problem badań i prac nad racjonalizacją handlu w Polsce*. Himmelblau J.: *Zagadnienia struktury handlu wewnętrznego w Polsce*. Spitzer T.: *Potrzeby przemysłu w m. Krakowie*. Gaertner E.: *Najbliższe zadania rzemiosła*. Caputa M.: *Zarys polityki gruntowej miasta Krakowa w latach od 1910 do 1935*. Finder M.: *Rozbudowa osiedli*. Marciniak M.: *Rozbudowa Krakowa w latach 1910—1935*. Wachholz S.: *Zasadnicze wartości nowego porządku ustrojowego samorządu terytorjalnego Rzeczypospolitej Polskiej*. Wierzchowski W.: *Kierunki rozbudowy m. Krakowa w latach 1910—1935*. Faecher St.: *Rozbudowa akcji turystycznej w Krakowie*, Kraków, 1934, s. 96.

Nieć J., *Związki Wołynia z Bałtykiem*, Instytut Bałtycki w Toruniu, Dział Informacji Naukowej, Komunikat, Serja 3, Nr. 23, Toruń, 1935, s. 6.

Nieniewski A., *Stan kopalnictwa naftowego w zagłębiu jasielskim*, Lwów, 1935, Druk. Piller-Neumann, s. 10 (Odb.: *Przemysł Naftowy*, R. 1935, z. 14, 15).

Nowicki Wł., *Z zagadnień zbożowych w latach kryzysu*

w Polsce, Warszawa, 1935, s. XII, 162, Biblioteka Puławska, Serja Prac Społeczno-Gospodarczych, Nr. 58.

Nowotarski L., Gospodarcze znaczenie zdrojowisk polskich, Przegl. zdroj.-kapielowy i przew. turyst., 1935, z. 7, s. 52—58.

Ocioszyński T., Pod znakiem bandery handlowej, Morze, 1935, z. 8—9, s. 3—4.

Olszewski A., Polski przemysł węglowy w 1934 r., Warszawa. 1935, s. 95.

Olszewski A., Polski przemysł węglowy w 1934 r., Warszawa, 1935, s. 79, Odb.: Przegląd Gospodarczy, R. 1935, zeszyt 3—7.

Ormicki W., Z geografji przemysłu Krakowa (La géographie de l'industrie en Cracovie), Czasopismo Geograficzne, 1935, z. 2—4, str. 337—345.

Ostrowski Ad., Położenie gospodarcze rolnictwa w Wielkopolsce w r. 1934/35, Poznań, 1935, s. 34, Odb.: Sprawozdanie W. I. R. za r. 1934/35.

Ostrowski T., Plan nowego ustroju gospodarczego w Polsce, Kraków, 1935, Druk. „Powściągliwość i Praca“, s. 198.

Panek Al., O uprzemysłowieniu państwowego gospodarstwa leśnego, Las Polski, 1935, z. 12, s. 381—392.

Pastwiska i ich użytkowanie, Wilno, 1935, Druk. „Znicz“, s. 24, Biblioteka Gospodarcza, Nr. 17.

Pawłowski K., Niektóre dane statystyczne dotyczące wielkorolnych gospodarstw wojew. poznańskiego, Poznań, 1935, Druk. U. P., s. 16, Odb.: Roczniki Nauk Rolniczych i Leśnych, R. 1935, t. 35.

Perzanowski St., Wilno jako rynek zbytu ziemiopłodów (Prace Zakładu Ekonomji Rolniczej U. S. B. w Wilnie, Nr. 3), Wilno, 1935, s. 72 + LIX.

Piasecki W., Tranzyt niemiecki przez Polskę, Toruń, Instytut Bałtycki, 1935, s. 188.

Polkowski B., Handel przez Gdynię i Gdańsk, Kierunki handlu zagr. Polski, Morze, 1935, z. 4, s. 2—3.

Polkowski B., Bilans handlowy Polski, *Ibid.*, z. 3, s. 4—5.

Postulaty gospodarcze ziemi Krakowskiej, Obrady i uchwały zebrania plenarnego Izby w dn. 24/X. 1935, Kraków, 1935, Druk. „Orbis“, s. 29.

Produkcja mleka w Polsce w r. 1934, Wiadom. Statyst., 1935, z. 6.

Rocznik Handlu Zagranicznego Rzeczypospolitej Polskiej i Wolnego Miasta Gdańska, 1934, cz. II (Statystyka Polski, Serja C, zeszyt 23 B), s. 159—306.

Rocznik polityczny i gospodarczy, 1935, *Ibid.* P. A. T., s. 1000, tabl. 3.

Rocznik Polskiego Przemysłu i Handlu 1936, Annuaire de l'Industrie et du Commerce en Pologne 1936. Jahrbuch der Industrie und des Handels in Polen 1936. *Ibid.* Druk. Polska, s. 28.

Rocznik Statystyczny miasta Wilna 1933, *Annuaire Statistique de Wilno, Wilno, 1935*, s. 293.

Rocznik statystyczny Warszawy 1933, *Annuaire statistique de Varsovie 1933*, lbd., s. XII, 108 mapa 1.

Rollbiecki M., Zagadnienie dochodowości gospodarstw rolnych, Poznań, 1935, s. 13.

Rühle E., Przegląd prac meljoracyjnych na Polesiu, *Czasop. Przyrodnicze*, 1935, R. IX, z. 1—3, s. 45—43.

Rühle E., Przemysłowe wykorzystanie materiału geologicznego w płn.-zach. części woj. wołyńskiego (*Die industrielle Nutzbarkeit des geologischen Materials in dem nordwestlichen Teil der Wolhynischen Wojwodschaft*), *Rocznik Wołyński, Równe*, 1935, tom IV, s. 242—256.

Schramm W., Sprzedażne ceny gospodarstw wiejskich w woj. poznańskim i pomorskim, Lata 1928—1932, *Die Kaufpreise für ländliche Besitzungen in den Wojwodschaften Poznań und Pomorze für den Zeitraum 1928—1932*, Poznań, 1935, Druk. Uniw. Poznań, s. 1 (Odb.: *Roczniki Nauk Rolniczych i Leśnych*, R. 1935, t. 34, z. 1).

Słomiński Z., *Gospodarka Warszawy w dobie kryzysu 1930—1934*, Warszawa, 1935, s. 91.

Spis spółdzielni na dzień 1 stycznia 1934, uzupełniony danymi według stanu na dzień 31 grudnia 1934, Warszawa, Rada Spółdzielcza przy Min. Skarbu, 1935, s. 141 + 79 + 82 + 240.

Stan posiadania ziemi na Pomorzu II, Zagadnienia geograficzne i gospodarcze, Protokół obrad oraz referaty naukowe, wygłoszone na IV Naukowym Zjeździe Pomorzoznawczym, odbytym dnia 1 i 2 listopada 1934 r. w Krakowie, Toruń, Instytut Bałtycki, 1935, str. 247.

Treść: Staniewicz H.: Zagadnienia osadnictwa na Pomorzu ze stanowiska gospodarczego. Pawłowski Stan.: Osiedla wiejskie na Pomorzu pod względem geograficzno-osadniczym i narodowościowym. Kielczewska M.: Typy i rodzaje osiedli wiejskich na Pomorzu, Zaborski B.: Osiedla wiejskie Pomorza. Wrzosek Ant.: Własność ziemska na Pomorzu według narodowości. Winid Wal.: Wielka własność na Pomorzu pod względem narodowościowym.

Staniewicz W., Wilno jako rynek zbytu dla rolnictwa Ziemi Północnej Polski, „*Roczniki Nauk Rolniczych i Leśnych*“ XXXIII, Poznań, 1934.

Statystyka karteli w Polsce (*Statystyka Polski. Serja C*, z. 28), Warszawa, G. U. S., 1935, s. 92.

Statystyka pocztowa, telegraficzna i telefoniczna, Zestawiona przez Ministerstwo Poczty i Telegrafów 1933, *Statistique du service postal, télégraphique et téléphonique dressée par le Ministère des Postes et Télégraphes 1933* (*Statystyka Polski, Serja C*, z. 10), Warszawa, 1934, s. VI, 63.

Statystyka pocztowa, telegraficzna i telefoniczna, zestawiona przez Ministerstwo Poczty i Telegrafów 1934 (*Statystyka Polski, Serja C*, zes. 25), Warszawa, G. U. S., 1935, s. 75.

Statystyka Przemysłowa 1933, *Statistique industrielle 1933* (*Statystyka Polski, Serja C*, z. 18), lbd., 1935, s. 160.

Statystyka przemysłu węglowego w państwie polskiem za rok 1933, *Ibd.*, 1935, s. XXII, 217.

Statystyka rolnicza 1934, *Ibd.*, 1935, Druk. Ł. Mejlachowicz, Grodno, s. VIII, 142 (G. U. S. Statystyka Polski, Serja C, z. 24, *Statistique agricole* 1934).

Statystyka samorządowa 1932/33, *Statistique des administrations autonomes territoriales* 1932/33, *Ibd.*, 1934, 159, Statystyka Polski, Serja C, z. 13.

Statystyka samorządowa 1933/34 (Statystyka Polski, Serja C, z. 27), Warszawa, G. U. S., 1935, s. 43.

Statystyka samorządu terytorjalnego, Preliminarze budżetowe 1935/1936, *Ibd.*, z. 30, s. 20.

Statystyka Skarbowa 1933/34, *Statistique des finances* 1933/34, *Ibd.*, z. 20, s. 24.

Statystyka spółek akcyjnych w Polsce (1929—1933), *Statistique des sociétés anonymes en Pologne* (1929—1933), *Ibd.*, z. 29, s. 30.

Statystyka spółdzielni, zrzeszonych w Związku Spółdzielni Niemieckich w Polsce, stow. zap. za r. obrachunkowy 1933, Poznań, 1935 „*Concordia*“, s. 69, dwukrotnie.

Statystyka szkolnictwa 1933/34, G. U. S., z. 21, s. 84, 1935.

Statystyka wyborów do Sejmu i Senatu z dnia 16 i 23 listopada 1930 roku, *Ibd.*, z. 4, s. 136.

Studja ekonomiczne, 1, Kraków, 1935, Gebethner i Wolff, Druk. U. J., s. 5.

Zawiera m. in.: Sune Carlson: On the notion of equilibrium in interest theory. Adam Heydel: A note on the methods of measuring the elasticity of demand. Wł. Hagemeyer: Elastyczność popytu na przewóz towarów. Abstracts from contributions to economics published in Polish in the period of 1931—1935.

Kraków, 1935, Gebethner i Wolff, Druk. U. J., s. 5.

Szkiłładź Fr. Rentowność państwowego gospodarstwa leśnego, *Las Polski*, 1935, z. 12, s. 412—426.

Szymkiewicz S., *Gazeteer of the Republic of Poland* (Recenzja), Toruń, 1935 (Pomorska Druk. Rolnicza), Reprint.: *Baltic Countries*, 1935, vol. I, Nr. I.

Śliwa R., *Produkcja i spożycie mięsa baraniego w Polsce*, Warszawa, 1935, Główna Drukarnia Wojskowa, s. 39.

Tennenbaum H., *Struktura gospodarstwa polskiego*, T. 2, Kredyt, Warszawa, 1935, s. XV, 859.

Toeplitz T., *Polityka gruntowa m. st. Warszawy (1915 do 1934)*, Warszawa, 1935, Druk. Miejska, s. 48 (Odb.: *Zagadnienia gospodarki samorządu Warszawy*, t. 1).

Trepka E., *Nasz przemysł chemiczny: przeszłość i przyszłość*, *L'industrie chimique en Pologne: son passé et son avenir*, Warszawa, 1935, s. od 303—305 (Odb.: *Przemysł Chemiczny*, R. (18), 1934, z. 10—12).

Werner S., *Przemysł na Pomorzu i jego przyszłość* (Poznańskie Prace Ekonomiczne Nr. 22), Poznań, 1935, s. 223.

Weryha-Darewski, *Proces rekonstrukcji ekonomicznej*,

Warszawa, 1936 (antedat 1935), Druk. J. Gustowski), s. XII, 123.

Wielkopolski St., Walka o lepszy ustrój gospodarczy (dystrybucyjizm), Cieszyn, 1935, Druk. „Dziedzictwa“, s. 35.

Winid W., Wielka własność na Pomorzu pod względem narodowościowym, Stan posiadania ziemi na Pomorzu II, str. 178—191.

Wrzosek A., Własność ziemska na Pomorzu według narodowości (Wydawnictwa Instytutu Bałtyckiego), Toruń, 1935, Kasa im. Mianowskiego, s. 23 (Odb.: Stan posiadania ziemi na Pomorzu, 2, Pamiętnik Instytutu Bałtyckiego, t. 23).

Zagadnienia gospodarcze na Huculszczyźnie, Echa leśne, 1935, Nr. 43—44.

Zagórski J., Poland's export trade to the United Kingdom, Baltic Countries, 1935, z. 1, s. 65—71.

Zakaszewski C., Kryteria ekonomiczne w meljoracjach rolnych, Inżynierja rolna, 1935, z. 1—2, s. 68—75.

Zaleski Ł., Wpływ maszyn na bezrobocie, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny, 1935, z. 3, s. 121—139.

Zawajski T., Polska racja stanu a rozwój przemysłu chemicznego, La raison d'état polonaise et de développement de l'industrie chimique, Warszawa, 1935, s. od 305—308.

Zieleniewski K. G., Handel Polski z Afryką w okresie od 1. I. do 1. VII 1935 r., Morze, 1935, z. 11, s. 6—7.

Z. M., Zagadnienie handlu morskiego z działalności Izb przem.-handlowych, Sprawy morskie i kolonialne, 1935, z. 3, s. 101—114.

B.

Chwawzoko Ż., Handel i życie gospodarcze Kaukazu Zachodniego, Wschód, 1935, z. 1—2, s. 96—107.

Gazeł A., Handel zagraniczny krajów bałtyckich, Komunikat, Serja 3, Nr. 40, Toruń, 1935, Pomorska Druk. Rolnicza, s. 8.

Gazeł A., Local trade of the Baltic countries, Baltic Countries, 1935, z. 2, 206—209.

Gazeł A., Foreign trade of the Baltic countries, Ibid., z. 1, s. 87—90.

Gliwic H., Sprawa surowców w gospodarce światowej, Wydanie drugie przerobione i uzupełnione (Podstawy ekonomiki światowej, t. I), Warszawa, Tatrzańska-Ewert-Michalski, 1935, s. 446.

Grodyński T., Budżety Francji i Niemiec w dobie kryzysu, Kraków, 1935, Druk. „Czasu“, s. 49 (Wydawnictwa Tow. Ekonomicznego w Krakowie, t. 79).

Ignaszewski J., Czechosłowacja jako producent stali, Katowice, 1935, Druk. K. Miarka, s. 26.

Jałowiecki A., Problem węgla w Europie powojennej, Przegląd Współcz., 1935, R. XIV, Nr. 154, s. 180—216.

Piątkowski J., Czarny klejnot państwa niemieckiego, Zbliża i Zdaleka, 1935, z. 2, s. 42—45.

Pisarek Edw. Wl., Z form pospólnego użytkowania ziem na wschodzie Europy, Od obczyzny do kolchozu, Kraków, 1934, Druk. Popularna, Lublin, s. 235.

Polkowski B., Handel państw bałtyckich, Morze, 1935, z. 12, s. 8—9.

Winid W., Poprawa gospodarcza w Danji, Komunikat, Serja 3, Nr. 41, Toruń, 1935, s. 8.

Zagórski J., The share of the Baltic in the British timber market, Baltic Countries, 1935, z. 2, s. 202—205.

C.

Behaghel G., Die Wirtschaft Polens im Jahre 1934, Ostraum-Berichte, 1935, z. 1, s. 49—69.

Behaghel G., Die Entwicklung der polnischen Zinkindustrie in ihren Beziehungen zu Deutschland, *Ibd.*, 1935, z. 1, s. 31—49.

Bornstein L., Der Aussenhandel Polens, 1935, s. 35.

Britisch-polnisches Handels- und Schifffahrtsabkommen vom 27 Februar 1935 J., Tag d. Inkrafttretens 14 März 1935, Danzig, 1935, Schroth, s. 28, Aus: Danziger Wirtschaftszeitung 1935.

Brune H., Die deutsch-polnischen Aussenhandelsbeziehungen unter dem Gesichtspunkte der organischen Aussenhandelspolitik, 1934, s. 103.

Der Hafen von Danzig, Danzig, 1935, s. 11.

Frišman V., Promyšlennost' Zapadnoj Belorussii. Statiščesko-ekonomičeskoe opisanie, Minsk, 1934. Izd-vo i tip, Bel. An., s. 134.

Gersdorff G. W., Die Entwicklung der polnischen Handelsvertragspolitik, Berlin, 1935, s. 180, Neue deutsche Forschungen, Abt. Nationalökonomie, Bd. 3 = Bd. 13.

Goldberg J., Die Standorte der polnischen Textilindustrie und ihre Lokalisationsprobleme, Berlin, 1934.

Hahn W., Das Agrarproblem in Polen, Ostraum-Berichte, 1935, z. 1, s. 20—31.

Hahn W., Staat und Landwirtschaft in Polen, *Ibd.*, 1935, z. 2, s. 23—59.

Hoffmann Z., Die Nahrungs- und Genussmittelindustrie in Polen (Wirtschaftsgeographische Betrachtungen), Wien, 1935, Druk. „Papierodruk“, Poznań, s. 94.

Jungermann E., Der Kampf gegen die Agrarkrise in Polen, Jahrbücher für Nationalökonomie u. Statistik, 1935, T. 141. s. 707—730.

Körber F., Die wirtschaftliche Entwicklung der Polnisch-Oberschlesischen Kohlenindustrie, Sprottau i Schl., 1932 (1935), Wildner, s. 55.

Kraeter V., Die wirtschaftliche Entwicklung und Bedeutung der polnischen Kunstdüngerindustrie, Danzig, 1935, s. 141.

Mainz K., Der Polnische Aussenhandel (Schriften des Instituts für Osteuropäische Wirtschaft am Staatswissenschaftlichen Institut der Universität Königsberg), Berlin, Volk und Reich, 1935, s. 202.

Merkblätter für den deutschen Aussenhandel Nr. 63, Polen, Berlin, 1934, s. 18.

Moreins I., Wirtschaft d. balt. Staaten, Riga, 1934, s. 120.

Oberländer Th., Agrarische Überbevölkerung Polens, Berlin, 1935, s. 118.

Pohl H., Die Kaliindustrie Polens, Ostraum-Berichte, 1935, z. 2, s. 60—79.

Polish exports 1935, By the Information Department, Warsaw Chamber of Industry and Commerce, Warsaw, 1935, Publ. Assoc. of. Pol. Chambers of Industry and Commerce, Druk. Techniczna, s. 165.

Schmidt G., Die landwirtschaftlichen Verhältnisse der Grenzmark Posen-Westpreussen infolge der Grenzziehung, Schneidemühl, 1935, s. 80.

Seraphim P. H., Die Handelspolitik Polens (Schriften des Instituts für Osteuropäische Wirtschaft am Staatswissenschaftlichen Institut der Universität Königsberg), Berlin, Volk und Reich Verlag, 1935, s. 101.

Stehule I., Polský průmysl v poslednich letech, Sbornik Ceskoslovenské, Společnosti zeměpisné, 1935, z. 1—2, s. 24—29. Wirtschaftsdienst 1935.

Hein H.: Die Wirtschaft im Jahre 1934 (Danzig), z. 7, s. 256—258.

Jakubowsky J.: Die Selbstversorgung der Industrie und des Handels in Polen, z. 24, s. 798—799.

Polens Aussenhandel in der Gefahrenzone, z. 30, s. 1016—1020.

Splechtner F.: Die Selbstversorgung der Industrie und des Handels in Polen, z. 35, s. 1189—1191.

Thaler K.: Die Probleme des Arbeitsmarktes, z. 45, s. 1540—1541.

D.

Annuaire Statistique de la Société des Nations 1934/35, Genève, 1935, s. 314.

Andrée K., Der Boden und die Böden Ostpreussens in geologischer Betrachtung und über neuere Bodenkartierung für Zwecke der Land- und Forstwirtschaft, der Melioration und Siedlung, Królewiec, Gräfe u. Unzer, 1935, 55 str.

Borowik J., Ekspansja morska czy autarkja, Przegląd Współczesny, 1935 r., XIV, Nr. 159, s. 3—26.

Bergk K., Getreideversorgung Europas, Würzburg, 1935, S. 115.

Furtak T., Ceny w Gdańsku w latach 1701—1815, Sprawozd. Tow. Nauk. we Lwowie, R. XV, 1935, z. 2, s. 91—97.

Gliwic H., Kryzysowe rozważania ekonomiczne, Warszawa, 1935, Trzaska, Evert i Michalski, Druk. Narodowa, Kraków, s. IX, 276.

Haase A., Briese H., Die landwirtschaftlichen Einheitswerte der Provinzen Nieder- und Oberschlesien, Breslau, 1935.

Heidler F., Die Entwicklung der Landgüterpreise in den

Provinzen Ober- und Niederschlesien in der Nachkriegszeit, Dresden, 1935, S. 62.

Janusson J., The economic structure of Estonia, Toruń, 1935, Pom. Druk. Rolnicza, s. 7, Repr. from. Baltic Countries, 1935, vol. I, Nr. 2.

Köstler J., Der zwischenstaatliche Holzverkehr in Europa 1925—1932, Hannover, 1934, s. 209.

Krull Ch., Die ostpreussische Landwirtschaft, Berlin-Königsberg, 1931, S. 120.

Schulz F., Mecklenburg und Pommern als Wirtschaftsgebiet, Greifswald, 1933, s. 95.

Scheu E., Handwerk und Handel in ihren Beziehungen zum ostpreussischen Wirtschaftsraum, Schriften der Handels-Hochschule Königsberg, 1935, z. 2.

Wirkungen der Neustaatenbildung im Nachkriegseuropa auf Wirtschaftsstruktur und Wirtschaftsniveau, Weltwirtschaftliches Archiv, 1935, B. 41, z.

Who's who in Central and East-Europe 1933/34, Zürich, 1935, s. 1164.

Wirtschaftsdienst 1935.

Brech J.: Ein staatswirtschaftlicher Überblick, z. 24, s. 796—797.

Führinger G.: Seehafen- und Schiffahrtspolitik, z. 10, s. 335—337.

K. Th., Sorgen um die Realisierung der Kohlenverständigung, z. 7, s. 238.

K. Th., Ausbau der Industrie, z. 16, s. 357—358.

Probleme der Motorisierung, z. 6, s. 200—201.

Wirtschaftsstagnation, Landwirtschaftsprobleme z. 58, s. 1299—1300.

Zur Wirtschaftsgeographie des deutschen Ostens, Untersuchungen und Darstellungen. Hrgb. v. Prof. Dr. Walter Geisler, Wrocław, Marcus, 1935.

Zesz. 1. Walter Geisler: Schlesien als Raumorganismus,

Zesz. 2. Werner: Weichselkorridor und Ostoberschlesien.

Zesz. 3. Otto Ewers: Die Polnische Minderheit in Oberschlesien. Ihre zahlenmäßige Erfassung auf Grund der Ergebnisse der Landtagswahlen 1924, 1928 und 1929.

Zesz. 6. Louis Jänecke: Der Personen- und Güterverkehr Schlesiens nach der Teilung Oberschlesiens.

Geografia wojskowa, komunikacji i polityczna. — Les voies des communications, géographie militaire et politique.

A₁.

Danzig, Polen, Korridor und Grenzgebiete, Eine Bibliographie mit besonderer Berücksichtigung von Politik und Wirtschaft hrg. v. Fritz Prinzhorn, Gdańsk, F. Prinzhorn, 1935, Rocznik 3, s. 31—64.

A₃.

Chlebowski T., Odległości od stacyj kolejowych w zachodniej i środkowej Polsce (Publikacje Wyższ. Studj. Handl. w Krakowie, Prace badawcze z zakresu geografji gospodarczej pod kierownictwem prof. dra Jerzego Smoleńskiego, Kraków, Wyższe Studj. Handlowe, 1935. 4°, s. 4.

Duniewski J., Motoryzacja kolei i stan jej w Polsce, Przyroda i Technika, 1935, z. 6, s. 260—265.

Feldman J., Polish-german Antagonism in History, Toruń, Instytut Bałtycki, 1935, s. 81.

Gdańsk i Polska w roku 1935, Druk. Dziennika Poznańskiego, s. 11, Polski Zw. Zach., R. 1935, Odczyt Nr. 6.

Goławski M., Niemcy współczesne a Polska, Materiały do odczytu na podstawie aktualnych artykułów prasowych i danych statystycznych, Białystok. 1935, s. 11.

Janiszewski M., Polska w obliczu Europy, Rozważania geograficzne, Warszawa, Nasza Księgarnia, 1935, s. 57.

Jeziorański K., Gdynia portem tranzytowym, Morze, 1935, z. 8—9, s. 5—6.

Konopczyński W., Polska a Szwecja. Toruń, Instytut Bałtycki, 1935, s. 49.

Korytowski K., Nasz dorobek (o flocie), Morze, 1935, z. 12, s. 2—4.

Milobędzki Z., Sieć dróg dalekobieżnych w województwie śląskim, Śl. Wiadom. Gospod., 1935, Nr. 6, s. 129—130.

Piotrowicz R., Kwestja abisyńska, Warszawa, 1935, Druk. Współczesna, s. 17, Odb.: Polityka Narodów, R. 1935, t. 5, z. 6.

Polska Flota Handlowa, Morze, 1935, z. 1, s. 2—3.

Polska—Węgry, Wydawnictwo Izby Handlowej Polsko-Węgierskiej, Warszawa, 1935, Druk. B. Grabowski i S-ka, s. 15.

Przygodzki J., Drogi jezdne i ich znaczenie dla rozbudowy komunikacji w Polsce, Przyroda i Technika, 1935, z. 5, s. 207—212.

Rewieńska W., Wileński węzeł kolejowy w świetle cyfr, Ruch osobowy, La circulation sur les chemins de fer de la station de Wilno au point de vue du nombre des passagers (Prace Zakładów Geologicznego i Geograficznego U. S. B. w Wilnie Nr. 20), Wilno, 1935, s. 15.

Rudnicki M., Aubin Hermann: Die historisch geographischen Grundlagen der deutsch-polnischen Beziehungen, Poznań, 1934, s. 10, Odb.: Slavia Occidentalis, R. 1934, t. 13.

Senik T., Kanał Bydgoski, Zbliża i Zdaleka, 1935, z. 5—6, s. 140—145.

Smoleński J., Coastal barriers of the Baltic, Toruń, 1935, Pomorska Druk. Rolnicza, s. 7, Reprint.: Baltic Countries, 1935, vol. I, Nr. 1.

Srokowski St., Drogi żelazne Prus Wschodnich, Bellona, 1935, t. XLV, z. 3, s. 210—233.

Szczur F., Die Seeschiffahrt Polens seit der Neugründung des Polnischen Staates, Katowice, 1935, s. VIII, 101.

Warszewicki Br., Polacy i Czesi wobec sprawy cieszyńskiej, Warszawa, 1935, Druk. A. B. C., s. 44, Biblioteczka Legjonu Młodych, Nr. 1.

Wrzosek A., Z geografji komunikacyjnej Pomorza, Rozprawa z pracy zbiorowej: Stosunki komunikacyjne na Pomorzu (Polskie Pomorze, t. 4, rozdz. 2, Pamiętnik Instytutu Bał-

tyckiego, t. 28), Toruń, 1935, Kasa im. Mianowskiego, s. IV, 51, Wydawnictwa Instytutu Bałtyckiego.

Zieliński T., *Wschód i Zachód a Polska*, St. Szaber.: Polska wobec Słowiańszczyzny, Warszawa, 1935, s. 32, Biblioteka Słowiańska, Serja 1, Nr. 1.

Zundelewicz J., *Les rapports entre la Pologne et la Ville Libre de Danzig*, Paris, 1935.

B.

Bober A., *Szlaki wodne Warmji i Mazur pruskich, Turysta w Polsce*, 1935, z. 5, s. 8—9.

C.

Exner F., *Polens Vorstoss nach Donaueuropa*. Zeitschrift f. Geopolitik, 1935, XIII, z. 5, s. 260—275.

Geisler W., *Die deutsch-polnische Raumbegemeinschaft im Gesamt-Ostraum*, *Odbitka z „Ostraumberichte“*, 1935, Nr. 1, s. 9—20.

Ginsbert J., *Die polnischen Staatsbahnen*, Warszawa, 1935, Druk. E. i K. Koziańscy, s. 36.

Kraus T., *Die Eisenbahnen in den Grenzgebieten von Mittel- und Osteuropa*, Eine verkehrsgeographische Studie, Köln, 1935, s. X, 85, mapy 3.

Kutschabsky W., *Die Westukraine im Kampfe mit Polen und dem Bolschewismus in den Jahren 1918—1923*, Berlin, 1934, s. 439.

Lion E., *Die Entwicklung des Verkehrs im Weichsellande vor und nach dem Kriege*, unter bes. Berücks. d. verkehrswirtschaftl. Stellung d. Freien Stadt Danzig, 1935, s. 337.

Manólesco M., *Zusammenarbeit zwischen Ost- und Westeuropa auf neuer Grundlage*, *Weltwirtschaftliches Archiv*, 1935, B. 41, z. 2.

Mazura P., *Grenzland Oberschlesien*, Paderborn u. Würzburg, 1935, s. 64, *Der deutsche Quell. Schöningsh's Textausgaben*, 186.

Pudółko A., *Schlesien, die Brücke zum Osten*, Berlin, 1934, s. 55, *Grenzkampf-Schriften*, 10.

Reisner H., *Das Warthegebiet als geographisch-politischer Raum*, *Ztschft. f. Geopolitik*, 1935, s. 461—474.

Rühling R., *Eisenbahngeographie Polens*, Drezno, Dittert M., 1935, 100 s., 3 mapy.

Springenschmied K., *Deutschland und seine Nachbarn (Geopolitische Bildreihe)*, Lipsk, Wunderlich, 1935, 54 ryc.

Wunderlich E., *Das moderne Polen in politischgeographischer Betrachtung (auf Grund eigener Reisen)*, Tl. 1: Land, Volk u. Wirtschaft, *Die landeskundlichen Grundlagen d. politischgeographischen Entwicklung*, Stuttgart, 1935, s. VIII, 149, *Stuttgarter Geographische Studien*, Reihe A, H. 33/34.

D.

Daitz W., *Die nationalsozialistische Ostraumpolitik und der Hansa-Kanal*, Berlin, 1932, s. 64.

Franz W. i Krause E., Deutsches Grundland Ostpreussen, Land und Volk in Wort und Bild, Pillkallen, Morgenroth, 1935, S. 272.

Giannini A., L'Unione Baltica, L'Europa orientale, Rzym, XV, 1935, s. 1—14.

Grenzkampf-Schriften hrsg. von A. Hillen Ziegfeld, Berlin, Runge, 1935.

Z. 11. Janoschek G. i Borriès K.: Grenz und Ostmark, die Klammern Ostdeutschlands.

Z. 12. Simoleit G.: Brückenkopf Ostpommern.

Z. 13. Franz W.: Bollwerk Ostpreussen.

Z. 14. Gloger K.: Deutsches Memelland.

Grünthal A., Probleme der Fremdenverkehrsgeographie, Berlin, Forschungsinst., 1934, s. 112.

Schmidt F., Verkehrsgeographie der Grenzmark Posen-Westpreussen, Königsberg, 1934, S. 134.

Staritz E., Die West-Ost Bewegung in der deutschen Geschichte, Ein Versuch zur Geopolitik Deutschlands, Wrocław, Hirt, 1935, S. 288.

Zieleniewski L., Projekt polskiego portu nad morzem Czarnem, Sprawy morskie i kolonjalne, 1935, z. 3, s. 38—44.

Geografia historyczna, historia geografii, toponomastyka. — Géographie historique, l'histoire de géographie, et le toponomastique.

A₃.

Buczek K., Jan Bakałowicz pułkownik kart geograficznych (szkic biograficzny), Jean Bakałowicz, colonel des cartes géographiques (esquisse biographique), Wiadomości Służby Geograficznej, 1935, z. 1—2, s. 1—48.

Buczek K., Les débuts de la cartographie polonaise, de Długosz à Wapowski, Cracovie, 1935, Druk. U. J., s. od 9—11, Nadb.: Bulletin de l'Académie des Sciences et des Lettres, 1935, Nr. 1—3.

Buczek K., Początki kartografii polskiej (od Długosza do Wapowskiego), Kraków, 1935, Druk. U. J., s. od 30—31, Nadb. Sprawozdania Polskiej Akademji Umiej., R. 1935, t. 40, Nr. 2.

Buczek K., Prace kartografów pruskich w Polsce za czasów króla Stanisława Augusta na tle współczesnej kartografii polskiej, Kraków, Polska Akademia Umiejętności, 1935, s. 207.

Buczek K., Wołyń w dawnej kartografii (wieki XV do XVIII), Równe, 1935, Druk. „Orbis“, Kraków, s. 2, Odb.: Rocznik Wołyński (1935), t. 4.

Friedman F., Dzieje żydów w Łodzi od początku osadnictwa do r. 1863, Stosunki ludnościowe, życie gospodarcze, stosunki społeczne, Łódź, Łódzkie Żyd. Tow. Krajozn. w Polsce, s. 391.

Gašiorowski H., Na marginesie dyskusji nad terminologią poszczególnych części Karpat Wschodnich. Wierchy, 1935, rocznik 13, s. 177—180.

Górski K., Przeszłość Pomorza Zachodniego, Morze, 1935, z. 5, s. 8—9.

Haliczer J., Słownik geograficzny, Pochodzenie i znaczenie nazw geograficznych, Słowo wstępne napisał prof. dr. Eugenjusz Romer, Wyd. 2, Tarnopol, 1935, Nakł. i druk. Drukarnia Podolska, s. 283.

Kowalski T., O. Michał Ignacy Wieczorkowski T. J. i jego prace tureckie, Misje Katolickie, 1935, marzec, s. 65—70.

Krzyszkowski J., Zapomniany polski misjonarz XVIII w., *ibid.*, 1935, z. 6, s. 172—175.

Lorentz F., Die kaschubischen Ortsnamen, nebst Ableitungen, Berlin, 1933, s. 65.

Ostaszewski J., Dzieje pierwotne szczepu mazurskiego, Studium historyczno-językoznawcze, Warszawa, 1935, Gebethner i Wolff, Druk. Społeczna, s. 3.

Słowniczek morski, Z przedmową dr. A. Brücknera, Toruń, 1935, Kasa im. Mianowskiego, s. 84, Biblioteczka Bałtycka.

Stamm E., Miary długości w dawnej Polsce, Anciennes mesures de longueur en Pologne, Wiadomości Służby Geograficznej, 1935, z. 3—4, s. 350—380.

Szaflarski J., O niektórych najstarszych zabytkach kartograficznych, przedstawiających Tatry i ich przedpole, Wierchy, 1935, Rocznik 13, s. 5—14.

Taszycki W., Śląskie nazwy miejscowe (Wydawnictwa Instytutu Śląskiego), Katowice, 1935, s. 36.

Wąsowicz J., Ostatnie ważniejsze eksploracje geograficzne, Les dernières explorations géographiques, Czasop. Geogr., 1935, XIII, z. 1, s. 15—19.

B.

Krzyszkowski J., Pierwszy polski druk misyjny o Filipinach, *ibid.*, z. 5, s. 142—147.

D.

Sprawozdanie z obrad sekcji IV geografji prehistorycznej, historycznej i historii geografji, Compte-rendu des délibérations de la IV Section géographique préhistorique, historique et l'histoire de la géographie, Wiadomości Służby Geograficznej, 1935, z. 1—2, s. 168—169.

Metodyka szkolna. — Méthodologie de l'enseignement.

A₃.

Ajdukiewicz K., Logiczne podstawy nauczania, Warszawa, 1934, s. 79, Odb.: Encyklopedia wychowania, R. 1934, t. 2, z. 1—2.

Boukołowska E. i Kotarbiński St., Ćwiczenia z zakresu geografji i przyrody, Część II, (Jak realizować nowe programy szkolne Nr. 24), Warszawa, Gebethner i Wolff, 1935, s. 83.

Buczek K., Zagadnienie regionalizmu w nauczaniu historii w szkole średniej, Lwów, 1935, Druk. Zakł. Narodowego im. Ossolińskich, s. 1, Nadb.: Pamiętnik VI Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Wilnie, Lwów, 1935.

Ćwiczenia i gry terenoznawcze (orientacyjne), Wychowa-

nie Fizyczne w szkole, 1935/36, Nr. 2, s. 35—42, Warszawa, 1935.

Fidziński F., Współpraca nauczyciela geografji z wychowawcą fizycznym w zakresie Przysposobienia Wojskowego, Sur la collaboration des professeurs de la géographie et de la gymnastique, Czasopismo Geograficzne, 1935, z. 2—4, s. 314 do 320.

Galas P., Pierwszy męski obóz krajoznawczy w Jurgowie (Dziennik obozu) (Odb. z „Orlego Lotu“, 1935, z. 7 i 8), Kraków, Komisja Kół Krajozn. Młodz. Szkoln., P. T. K., 1935, s. 40.

Irzyk S., Dzienny rozkład materiału naukowego dla III klasy miejskich i wiejskich publicznych szkół powszechnych, Lwów, Warszawa, 1935, Książnica-Atlas, s. 95.

Jarmulski E., Magnetyzm, (Rozważania dyktyczne), Czasopismo Przyrodnicze, 1935, z. 3—4, s. 116—123.

Jarmulski E., Obserwacje, jako praca zadana, Czasopismo Przyrodnicze, 1935, z. 6—7, s. 202—218.

Kiełczewski A., Program historii i nauki o Polsce Współczesnej w gimnazjach kupieckich, Szkolnictwo Zawodowe, 1935/36, Nr. 2, s. 34—38.

Kołacki H., Badania środowiska, Praca Szkolna, 1934/35, Nr. 7, s. 200—203.

Konic S., Nauczanie geografji w klasie VI szk. pow. na przykładzie Afryki, Warszawa, 1935, s. 59.

Konic S., Wyprawa uczniów VI-ej klasy szkoły powszechnej do Afryki, Warszawa, Skład Główny Nasza Księgarnia, 1935, s. 78.

Krukiewicz-Krajewska Kazimiera, Powszechny Atlas Geograficzny prof. Romera jako pomoc szkolna przy nauczaniu geografji, Czasop. Geogr., 1935, XIII, z. 1, s. 91—97.

Kulyćkyj M., Czytannja topohrafičných kart, L'viv, 1935, s. 22.

Mamczyc A., Zagadnienie aktualizacji w realizowaniu nowego programu geografji, Życie szkolne, 1935, z. 11, s. 445 do 450.

Piekarska F., Z praktyki w klasie V i VI szkoły powszechnej (Les experiments didactiques dans l'école primaire), Czasopismo Geograficzne, 1935, z. 2—4, s. 321—325.

Plan pracy nauczyciela, Praca zbiorowa (cz. 1: Plan dydaktyczny, Kom. red.: Borowski Waław, Czystowski Jan, Cymerska Wiktorja i in.), Wilno, 1935, Sgł. Księgarnia św. Wojciecha, Poznań, Warszawa, Wilno, Lublin, s. 46.

Racinowski S., Badanie środowiska ze stanowiska pracy nauczycielskiej, Przewodnik Pracy Społecznej, 1935, z. 4, s. 104—108.

Radlińska H., Stosunek wychowawcy do środowiska społecznego, Warszawa, Nakł. „Naszej Księgarni“ Związku Nauczycielstwa Polsk., 1935, s. 323.

Radlińska M., Wychowawcze znaczenie systematycznego prowadzenia zeszytów geograficznych, Les cahiers géogra-

phiques dans l'enseignement secondaire, *Czasop. Geogr.*, 1935, XIII, z. 1, s. 98—103.

Rapf F., Wycieczki szkolne w Tatry, *Turysta w Polsce*, 1935, z. 5, s. 4—5.

Syniewski G., Rzeźba terenu i jej obraz, *Zbliża i Zdaleka*, 1935, z. 4, s. 121—124.

Świdwiński S., Badania środowiskowe na terenie szkoły, *Gimnazjum*, 1935, z. 4, s. 130—134.

Test wiadomości z geografji kl. V—(VI), Warszawa, 1935, „*Nasza Drukarnia*”, s. 4.

Test wiadomości z przyrody i geografji, Klasa 4, *Ibd.*, s. 4.

Test wiadomości z geografji, Klasa 5, *Ibd.*, s. 3.

Tyrankiewicz W., Wiązanie pracy szkolnej ze środowiskiem w nowym programie szkoły powszechnej, *Praca Szkolna*, 1934/35, Nr. 6, s. 165—172, Nr. 7, s. 193—200.

Uhoreczak T., Proporcje geograficzne, Ukształtowanie poziome kontynentów, *Zbliża i Zdaleka*, 1935, z. 4, s. 116—121.

Uhoreczak Fr. Proporcje geograficzne, Podział polityczny świata, *Zbliża i Zdaleka*, 1935, z. 7, s. 195—200. z. 8, s. 229 do 236.

Waszek Al., Wartości wychowawcze Kół krajoznawczych młodzieży szkolnej, *Miesięcznik Pedagogiczny*, 1935, z. 12, s. 291—297.

Wiącek J. A., Problemy Polonji Zagranicznej jako nowy czynnik w wychowaniu obywatelskim, *Przewodnik Pracy Społecznej*, 1935, Nr. 3, s. 72—75.

Wodczicko A., Praca młodzieży na polu ochrony przyrody, *Travaux de la jeunesse pour la protection de la nature*, Kraków, 1935, s. od 8—44, *Nadb.: Ochrona Przyrody*, R. 14, 1934.

Wywiad krajoznawczy dla zastępów biorących udział w dwudniowych wycieczkach, *Instrukcja*, Warszawa, 1935, Druk. „*Lech*”, s. 7, Wycieczka, Druk 4.

B.

Czapelska H., Jak traktuje się Polskę w podręcznikach szkolnych niemieckich, *La Pologne dans les manuels allemands*, *Czasopismo Geograficzne*, 1935, z. 2—4, s. 307—313.

Lugeon J., Stan nauczania meteorologii i geofizyki w szkołach wyższych zagranicą, *Mémoire sur l'enseignement supérieur de la Géophysique et la Météorologie dans le monde*, *Biuletyn Tow. Geofizyków w Warszawie*, 1935, z. 11—12, s. 5—11.

Niemcówna St., Nowsze prądy w nauczaniu geografji w Niemczech (*Le nouveaux courants dans l'enseignement géographique en Allemagne*), *Czasopismo Geograficzne*, 1935, z. 2—4, s. 304—305.

D.

Polackówna M., Sprawozdanie z posiedzeń sekcji VI (dydaktyki i metodyki nauczania) Międzynarodowego Kon-

gresu Geograficznego w Warszawie 23—31. VIII 1934, Czasop. Geogr., 1935, XIII, z. 1, s. 11—14.

Podręczniki. — Manuals.

A₃.

Barciński F., Wstęp do nauki geografji gospodarczej, Poznań, Nakładem Koła Naukowego Tow. Stud. Wyższ. Szkoły Handlowej, 1935, s. 90.

Gayówna D., Łysakiewiczówna J., Przyroda i geografja dla 4 kl. szkoły powsz., Warszawa, 1935, Druk. J. Żydaczewski, Lwów, tabl. I.

Gnoińska H., Librachowa M., Moja wieś, Przyroda i geografja dla 3 kl. wiejskich szkół powszechnych, Zeszyt ucznia, Warszawa, Lwów, 1935, s. 128, tabl. 11.

Iwaszkiewicz B., Geografja dla III kl. gimnazjalnej, Lwów, 1935, Druk. Zakł. Narod. im. Ossolińskich, s. 158.

Jaczynowski J., Żółtkowska H., Geografja i gospodarka Polski, Warszawa, 1935, Powszechny Uniwersytet Korespondencyjny, s. 198 (Kurs Nauki Obywatelskiej, t. 1).

Janiszewski M., Polska w obliczu Europy, Rozważania geograficzne, Warszawa, 1935, Druk. B. Wierzbicki i S-ka, s. 57.

Janiszewski M. i Wuttke G., Geografja gospodarcza Polski dla kl. Vh-ej szkoły powszechnej, Ibid., Biblioteka Polska, 1935, s. 258.

Malicki A., Piątkowski J., Zinkiewicz W., Jak pracujemy w Polsce, Podręcznik do nauki geografji dla siódmej klasy szkoły powsz., Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych, Warszawa—Lwów, 1935, s. 160.

Malicka A., Piątkowski J., Uhorczak F., Geografja dla szóstej klasy szkoły powszechnej, Ibid., s. 234.

Piotrowski A., Rektyfikacja teodolitu, tachimetru i niwelatora, Ćwiczenia z miernictwa na Wydz. Inżynieryjnym Politechniki Warsz., Cz. 1, Warszawa, 1935, Druk. Zrzeszenie Litografów, s. 143.

Szaflarski J., Znaki geograficzne, Cz. I, Kraków, Salon Malarzy Polskich, 1935, s. 24.

Wereszczyńska A., Wiadomości o Polsce współczesnej ze szczególnem uwzględnieniem stosunków politycznych, gospodarczych i społecznych, Cz. 1, Ustrój i administracja Państwa Polskiego, Lwów, 1935, Druk. Nar. im. Ossolińskich, s. 315.

B.

Chałubińska A., Janiszewski M., Geografja Europy, Podręcznik do nauki geografji, Dla 2 kl. gimnazjalnej, Lwów, 1934, Druk. Polska, s. 268.

Pawłowski St., Kraje i morza pozaeuropejskie, Podręcznik geografji dla 3 klasy gimnazjalnej, 225 ryc. i mapek, Lwów, Warszawa, 1935, Książnica-Atlas, s. 288.

C.

Handbook of Central and East Europe 1935, A handbook and guide to Albania, Austria... Poland... Yougoslavia and to their resources, With two maps and many illustrations, Zürich, 1935, s. 976, mapy 2.

Nitschke F., Einführung in die Vorgeschichte Schlesiens (für den Schulgebrauch), Wrocław, Pribatsch, 1935, s. 118.

Pullè G., Geografia economica commerciale, Vol. 3, Gli stati europei, Milano, 1934, s. 490.

D.

Toschi U., Europa, Testo di geografia economica, Ad uso della sezione commerciale degli istituti Aecnici, Bologna, 1935, s. 308.

*Różne. — Divers.***A₃.**

Bzowski K., Pokłosie Kongresu Geograficznego (I), Cza-sopismo Geograficzne, 1935, z. 2—4, s. 348—351.

Drugie sprawozdanie Zakładu Geograficznego Uniwersy-tetu Warszawskiego, Warszawa, 1935, s. 45.

Hausbrandt J., Czynniki pracy naukowo-badawczej w działalności Administracji Lasów Państwowych, Las Pol-ski, 1935, z. 12, s. 336—346.

Katalog II Naukowej Wystawy Fotografij Geograficz-nych i Krajoznawczych, Kraków, kwiecień 1935, Kraków, 1935, Druk. „Orbis“, s. 18.

Krechowicz Roman, Amundsen, Warszawa, 1935, Tow. Wyd. „Rój“, s. 95.

Lilpop Jerzy, Dlaczego zwalczamy budowę kolejki na Kasprowy Wierch, Kraków, 1935, Druk. W. L. Anczyc i S-ka, s. 4, Liga Ochrony Przyrody w Polsce, Oddział Krakowski, Nr. 4.

Międzynarodowy Kongres Geograficzny w Warszawie w dniach 23—31 sierpnia 1934 r., L'International Congrès Géographique à Varsovie, le 23—31 août 1934, Wiadomości Służby Geograficznej, 1935, z. 1—2, s. 164—165.

Motyka Józef, W sprawie ochrony porostów, On the pro-tection of lichens, Kraków, 1935, s. 1, Nadb.: Ochrona Przy-rody, R. 14, 1934.

Nowacki Bolesław, Ochrona lasów w Polsce, Warszawa, 1935, Druk. W. Piekarniak, s. 15.

Ochrona przyrody, Wierchy, Rocznik 13, s. 189—190.

Ochrona Przyrody, Rocznik 15.

Kobendza R., Bukowy las w Rozewiu, Buckenwald in Rozewie, s. 78—81.

Kuntze R., Systematyka podgatunkowa a ochrona przyrody, Die subspezifische Systematik und die Naturschutzidee, s. 142—156.

Lublinerówna K., Rezerwat leśny „Grzędy“ pod Rajgrodem, Réserve forestière „Grzędy“ près Rajgród, s. 67—75.

Macko S., Rezerwaty leśne Ordynacji Ołyckiej na Wołyniu, Réserves forestières dans les domaines héréditaires du prince J. Radziwiłł, Ołyka en Wolhynie, s. 62—65.

Rewieńska W., Projekt rezerwatu na jeziorze Dryświaty, s. 508—511.

Sokołowski M., Rezerwat leśny na Bukowej Górze w dobrach Ordynacji Zamojskiej, s. 514—515.

Środoń A., Uzupełnienie inwentarza zabytkowych dębów w Polsce, Additional Inventory of the Memorial Oak-Trees in Poland, s. 150—141.

Środoń A., Inwentarz zabytkowych lip w Polsce, Inventory of the Memorial Lime-Trees in Poland, s. 95—129.

Wierdak S., O jęczmniku sinym [*Ligularia glauca* (L.) O. Hoffm. = *senecillis glauca* Gaertn.] na Opolu, s. 86—90.

Wierdak S., O ochronę *Erythronium dens canis* w Ciemierzynicach, Über den Schutz von *Erythronium dens canis* in Ciemierzynice, s. 82—88.

Wodiczko A., Na drodze do realizacji Wielkopolskiego Parku Narodowego, Sur la voie de réalisation Park National de la Grande Pologne, s. 56—61.

Wodiczko A., Pojednanie z przyrodą, Réconciliation avec la Nature, s. 1—12.

Pawlikowski J. G. Rozbudowa prawnych podstaw ochrony przyrody w Polsce, Le développement des bases législatives de la protection de la nature en Pologne, Kraków, 1935, s. 8, Nadb.: Ochrona Przyrody, R. 14, 1934.

Praktyczna ochrona ptaków, Warszawa, 1935, s. 4.

Siedlecki M., Zagadnienia ochrony ptaków na terenie międzynarodowym (sprawozdanie z 8 Kongresu Ornitologicznego, Oxford od 2—8 lipca 1934). Ochrona ryb na morzach, La question de la protection des oiseaux au 8 Congrès Ornithologique à Oxford 2—8 juillet 1934. The protection of fishes in the sea, Kraków, 1935, s. 173—183, Nadb.: Ochrona Przyrody, R. 14, 1934.

Sprawozdanie z posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Wydział 3 nauk matematyczno-fizycznych, Warszawa, 1933, R. 26, z. 1—3, s. 3.

Szafer W., Ochrona modrzewia polskiego, The protection of *Larix polonica*, Kraków, 1935, s. od 60—64, Nadb.: Ochrona Przyrody, R. 14, 1934.

W. G., Wiktor Kuźniar, Wierchy, 1935, rocznik 13, s. 145.

Wodiczko A., Kierunki współczesnej ochrony przyrody, Przyroda i Technika, 1935, z. 4, s. 145—148.

Wodiczko A., Naukowo organizacyjne zagadnienia ochrony przyrody w Polsce, Kosmos, 1935, Serja B, z. 1, s. 25—37.

Wydawnictwo Okręgowego Komitetu Ochrony Przyrody na Wielkopolskę i Pomorze, z. 5, Poznań, Państw. Rada Ochrony Przyrody, 1935, s. 143.

Chrzanowski B., Z historii umiłowania i ochrony przyrody, s. 1—10.
Krawiec F. i Urbański J., Mapa pomników i zabytków przyrody pow. kartuskiego, s. 11—27.

Wycieczka przyrodnicza na Malte, s. 28—35.

Czubiński Z., Park Natury w Promnie pod Poznaniem, s. 34—45.

Papiewska-Urbańska B., Z badań nad zespołami kserotermicznymi w Wielkopolsce.

Urbański J., Pontyjski pagórek koło Młyna Folusz w pow. szubińskim, s. 57—60.

Kaczmarek Cz., Pomniki i zabytki przyrody pow. Gostyńskiego, s. 61—75.

Mondelska J., Wykaz starych drzew w pow. Leszczyńskim, s. 76—79.

Szulczewski J. W., O handel ziołami leczniczymi na targach w Poznaniu.

Mroczkiewicz L., Zagadnienia biocenotyczne w leśnictwie w związku z kłeską sówki chojnówki, s. 88—95.

Krawiec F., Z wycieczki botanicznej do pow. Kępińskiego.

Krawiec F., Rezultaty wycieczek florystycznych po Wielkopolsce, s. 100—107.

Urbański J., Dwa ciekawe gatunki ślimaków w Wielkopolsce, s. 108 do 114.

Szczepski B., Bocian biały w pow. Poznańskim, s. 115—127.

Firlík Fr., Cisy w Łubianie na Pomorzu, s. 128—129.

Krawiec F., Wrzosiec bagienny w pow. chojnickim na Pomorzu, s. 150—151.

Tumm O., Goździk siwy koło Mosiny w pow. Śremskim, s. 151—152.

Gawarecki W., Osobliwości przyrodnicze lasu Karminskiego pod Plezewem, s. 152—153.

Krawiec F., Dwa rzadkie glony w Wielkopolsce, s. 155—154.

Urbański J., Pająk *Argiope bruennichii* w Ludwikowie, s. 154—156.

Sokołowski J., Liczba gniazd bocianych zwiększa się, s. 156—158.

Zawadzki A. R., Międzynarodowa Wystawa i Kongres Fotogrametryczny w Paryżu w czasie od 16 listopada do 1 grudnia 1934, Wiadomości Służby Geograficznej, 1935, z. 3—4, s. 427—430.

Zierhoffer A., Międzynarodowy Kongres Geograficzny w Warszawie (Congrès International de Géographie, Varsovie 1934), Czasop. Geogr., 1935, XIII, z. 1, 1—10.

C.

Almagia Rob., Il Congresso geografico internazionale di Varsavia, Boll. d. R. Società Geog. Italiana, 1935, Nr. 1, s. 15 do 25.

Berichte über die wissenschaftlichen Exkursionen des Internationalen Geographentages in Warschau 1934, Geographischer Anzeiger, 1935, z. 1/2 (Sonderheft).

Treść:

Dörries H., Im polnischen Mittelgebirge (s. 1—12).

Louis Herb., Über Landschaftsgliederung und morphologische Probleme im nördlichen und mittleren Polen (s. 12—16).

Fels Edw., Die Weichsel zwischen Warschau und Thorn (s. 16—21).

Gley Werner, Die Landschaft im Südosten von Warschau (27—28).

Gnade Willi, Posener Land, Korridor und Gdingen (s. 25—30).

Mak Wilh., Die schlesische Wojwodschaft (s. 30—35).

Schrepfer H., Nordost-Polen (s. 36—42).

Cholley A., Le Congrès international de géographie de Varsovie, Annales de géographie, 1935, XLIV, s. 28—36.

Frey U., Geographische Jubiläumsschrift für Eugen Romer, Petermanns Mitteilungen, 1935, z. 6, s. 197—198.

Sectiunea de geografie umana dela Congresul International de Geografie din Varsovia (1934), Buletinul Societatii Regale Române de Geografie, T. LIV, 1935, s. 224—226.

Takahashi Jun-ichi, Journey in Poland, Journal of Geography, 1935, XLVII, Nr. 558 i 559.

szlaku wodnego Pińsk—Dawidgródek, znacznie usprawnia żeglugę. Z drugiej strony wzrastająca tendencja poszukiwania tańszych środków lokomocji w związku z kalkulacją cen, zapewnia wodom poleskim pierwszorzędną rolę w transporcie towarów.

Ź r ó d ł a:

1. Dane b. Dyrekcji Dróg Wodnych w Wilnie.
2. Dane Wydziału Wodnego Województwa Poleskiego w Brześciu n/B.
3. Dane Stowarzyszenia Kupców w Pińsku.
4. Sprawozdania ze stanu gospodarczego okręgu Izby Przemysłowo-Handlowej w Wilnie.

Zusammenfassung.

Die Statistik des Warenverkehrs auf den Wasserwegen Polesiens existiert für Flösse und das Herabschwemmen von losen Holzbalken seit dem Jahre 1921, für Dampfer und Barken dagegen seit 1927. Die Belastung der Wasserwege in Polesien fällt mit 88% auf Holz, welches entweder in Flößen, oder aber in losen Balken den Fluss herabgeschwemmt wird. Die übrigen Waren dagegen wie: Getreide, Mehl, Zucker, Heu, Petroleum, Ziegel etc. werden auf Dampfer und Balken verladen.

Die Veränderungen des Warenverkehrs auf den Wasserwegen stellt beiliegende Zeichnung dar. Anfangs wuchs der Holztransport infolge grosser Nachfrage im Lande stark an, was im Zusammenhang mit dem Wiederaufbau nach dem verheerenden Kriege stand. In den Jahren 1924—26 trat eine Verminderung des Absatzes infolge der Depression auf dem deutschen Holzmarkte ein. Das Steigen der Holzpreise in den letzten Monaten des Jahres 1926 und die folgenden Jahre mit ihrer guten Konjunktur beeinflussten stark den lebhafteren Warenverkehr. Erst Ende des Jahres 1929 trat ein zweimaliges heftiges Fallen infolge der Weltkrise ein. In den letzten Jahren wird wieder mehr Holz geflösst, was dadurch erklärt werden kann, dass sich einerseits die Konjunktur bis zu einem gewissen Grade gebessert hat, andererseits die billigsten Transportmittel ausgenutzt wurden. Der Umsatz der übrigen Waren, welche die Ladung der Dampfer und Barken bilden, weist keine Veränderung auf. Diese Erscheinung lässt sich mit der Armut Polesiens erklären, welche den ohnehin geringen Import von Artikeln der ersten Notdurft nicht verringern konnte.

Eine Statistik des Passagierverkehrs auf den Wasserwegen Polesiens besteht erst seit dem Jahre 1927, obgleich das Anwachsen des Verkehrs in diesem Jahre auf sein früheres Bestehen hinweist. Die Veränderungen des Passagierverkehrs zeigt die Zeichnung. Das Fallen der Fahrtenanzahl in den Jahren 1931-33 lässt sich durch das Fehlen von Kaufleuten, Unternehmern sowie auch von Waldarbeitern unter den Passagieren erklären. Die Krisis hat deren Fahrten bis auf ein Minimum

reduziert, was sich natürlich im Jahreserfolg ausgewirkt hat. Augenblicklich wächst der Passagierverkehr dank einer gewissen Besserung der wirtschaftlichen Verhältnisse und dem Touristenverkehr wieder.

Die Wasserwege Polesiens haben eine grosse wirtschaftliche Zukunft vor sich. Das Fehlen von guten Landwegen und das schwach entwickelte Eisenbahnnetz einerseits, sowie die niedrigen Kosten des Wassertransports andererseits sichern den Wasserwegen von Polesie eine erstklassige Rolle im Warentransport.

Recenzje (*Comptes-rendus*).

Geografia regionalna, przewodniki, krajoznawstwo.

R a j m u n d G a l o n. *Dolina Dolnej Wisły*, przewodnik krajoznawczy. Toruń, Biblioteczka Bałtycka, 1935, str. 111, 3 mapki poza tekstem.

Książeczka podaje opis 7 tras wycieczkowych w dolinie dolnej Wisły, uwzględniając szereg wariantów. Jest jednak czymś więcej niż przewodnikiem, a to zarówno z racji sposobu podejścia do zagadnienia jak i dzięki ilości i jakości zebranego materiału. Raczej ma się tu do czynienia z wyjątkowo przejrzyste i popularnie, a mądrze napisaną geografią regionalną. Książeczka zasługuje na jaknajgorętsze polecenie.

J e r z y G i z y c k i. *Między morzem a pustynią*. Warszawa, Skład: Główna Księgarnia Wojskowa. 1936, str. 119.

Reportaż J. G i z y c k i e g o należy do książek, których nie zapomina się przedk. Jego opisy rzeczowego odnośnika się „białych” do „nie-białych” stanowią doskonale uzupełnienie naszych wiadomości o formach „kulturalnego” działania przedsiębiorcy europejskiego na ziemiach poza-europejskich, chociaż reportaż odnosi się tylko do Afryki.

W i t o l d H u l e w i c z. *Gniazdo Żelaznego Wilka*. (Dookoła Polski. Biblioteczka geograficzno-krajoznawcza, t. 2), Lwów, Książnica Atlas, 1936, str. 73.

Przed wszystkim niezwykle bezpośrednie podejście do czytelnika, co szczególnie zachęca do polecenia tej książeczki dla młodzieży. Bogata treść, ciepły język i znakomite ilustracje składają się na doborową całość. Udatne stopienie wiadomości naukowych z podaniami i klechdami nadaje książce specjalnie miły charakter.

W ł o d z i m i e r z K o r s a k. *Puszcza Rudnicka*. (Dookoła Polski. Biblioteczka geograficzno-krajoznawcza, t. 4), Lwów, Książnica-Atlas, 1936, str. 55.

Bardzo pięknie, prosto i z talentem napisana monografia, charakteryzująca jędrnie bogactwo przyrodnicze zanikającego świata puszczańskiego. Estetyczne ilustracje i przejrzyste mapki podnoszą wartość książeczki nadającej się szczególnie dla nauczycielstwa i starszej młodzieży.

Szlakiem II Brygady Legionów Polskich w Karpatach Wschodnich. Przewodnik historyczno-turystyczny po Gorganach i Czarnohorze. Praca zbiorowa pod redakcją J. M o s z c z e ń s k i e g o. Warszawa, Wojskowy Instytut Naukowo-Oświatowy, 1937, str. 384.

W niezwykle szybkim tempie narasta literatura przewodnikowa po Wschodnich Karpatach. Po znakomitych przewodnikach H. G ą s i o r o w s k i e g o ukazał się obecnie przewodnik o tytule wzmiankowanym w nagłówku, poświęcony wojskowo-historycznemu ujęciu roli, jaką odegrał omawiany obszar w działaniach wojennych polskich jednostek w okresie wielkiej wojny. Praca została dokonana siłami zbiorowymi: część historyczną przygotowali T. P e l c z a r s k i i S t. L i b r e w s k i, część turystyczną A. L e n k i e w i c z i W. N i e d e n t h a l.

Ozdobą przewodnika są dwie mapy w podziałce 1:100.000 poświęcone Gorganom i Czarnohorze, a zawierające bogatą treść turystyczną. Liczne

szkice ułatwiają zrozumienie działań wojennych, omówionych według dolin rzecznych.

Pierwszy zjazd spramozdawczo-naukowy poświęcony ziemiom wschodnim w Warszawie dnia 20 i 21 września 1936 r.

Warszawa, Komisja Naukowych Badań Ziem Wschodnich 1936, teka z 15 referatami.

Teka referatów opublikowana w związku ze zjazdem naukowo-sprawozdawczym, poświęconym ziemiom wschodnim dotyczy Polesia. Znajdujemy w niej referat T a d. H e n z e l a o strukturze rasowej zachodniego Polesia, W. D o r o s z e w s k i e g o o językowych kryteriach narodowości, O s s o w s k i e g o L. o zagadnieniu językowym na Polesiu i na temat wpływów języka polskiego na białoruski, J. T a r n a c k i e g o o podziale języków Polesia na podstawie faktów leksykalnych oraz H. F r i e d r i c h a o mowie wsi mazurskiej na Polesiu. Zagadnieniem etnicznym poświęcone są dwie rozprawy J. O b r ę b s k i e g o o dzisiejszych ludziach Polesia i o problemie etnicznym Polesia. S. F o g e l s o n¹⁾ pisze o naturalnym ruchu ludności na Polesiu, B. Z a b o r s k i o rozmieszczeniu ludności według języka i wyznania w świetle spisu 1931 r.

Pozostałych pięć referatów poświęcono zagadnieniom gospodarczym: R. G u m i ń s k i dyskutuje klimat Polesia z punktu widzenia potrzeb rolnictwa, L. G r o d z i c k i omawia strukturę posiadania gruntów w woj. poleskim z uwzględnieniem wyznania posiadaczy gruntów (według danych statystyki produkcji rolnej 1931 r.), E. M e j e r o gospodarczych i społecznych skutkach scalenia na Polesiu, J. Ś w i ę c i c k i charakteryzuje ogólnie wytwórczość ludową na Polesiu, a T. D a l b o r omawia czynniki rozwojowe osiedli miejskich Polesia w świetle dotychczasowych badań terenowych.

Nie mając możliwości szczegółowego dyskusowania poszczególnych referatów tym usilniej podkreślić należy doniosłe znaczenie naukowe, jakie wzmiankowana teka reprezentuje, posuwając znacznie naprzód stan naszych wiadomości o Polesiu.

F r. A n t o n i O s s e n d o w s k i. *Huculszczyzna*. Poznań, R. Wegner, 1936, str. 229.

Podobnie jak poprzednie dzieła krajoznawcze tego samego Autora i Huculszczyzna „bierze” czytelnika nieodpartym urokiem. Piękny język w miarę śpiewny — jak tego wymaga muzykalność Hucuła, w miarę twardy i surowy jak to narzuca pierwotność warunków bytu, roztacza uroczny świat tego niewątpliwie najdzikszego zakamarku górskiego w całej potędze jego wspaniałej przyrody i niespotykanego prymitywizmu. Subtelne wyczucie rytmu ziemi pogłębia zrozumienie psychologii Hucuła.

Wygląd zewnętrzny książki przynosi chlębę nakładcy.

Kartografia, geodezja i geofizyka.

M i c h a ł J a n i s z e w s k i. *Fizyczna mapa Polski*. Warszawa, Nasza Księgarnia, 1936. Podziałka 1:1,000,000, rozmiar 101 × 86 cm.

Główną cechą mapy J a n i s z e w s k i e g o jest wyrazistość rysunku orograficznego dzięki nowemu i śmiałemu rozwiązaniu hypsometrii, które pozwoliło na piękne wypreparowanie krain przyrodzonych. Pod tym względem przyznać należy omawianej mapie znaczenie niemal rewelacji; łamie ona beztłośnię, a szczególnie tradycyjalizm kartograficzny i toruje drogę dorobkowi krytycznej myśli geograficznej (np. rozwiązanie nizin podkarpackich określanych przez większość geografów polskich jako pas, n i e i s t n i e j a c y p r z e c i e ż *de facto*).

Poza hypsometrią zasługują wzmiankę bogactwo sieci rzecznej oraz staranne i obfite informacje z zakresu geografii komunikacji i miast, które nadają mapie z uwagi na treść bez porównania większe znaczenie, aniżeli to zapowiada skromny tytuł.

M i c h a ł J a n i s z e w s k i. *Fizyczna mapa świata*. Warszawa, Nasza Księgarnia, 1936, Podziałka 1:25,000,000. Rozmiar 117 × 84 cm, 2 arkusze.

¹⁾ Recenzowano w Wiad. Geogr. 1936, str. 84.

Ścisłość naukowa mapy głównej nie pozostawia nic do życzenia w szczególności, gdy się uwzględni podziałkę. Specjalną zaś jej zaletą jest wprowadzenie do sali szkolnej rzutu Mollweidego. Rysunek pionowy nawiązuje w sposób godny uznania do tradycji pierwszej polskiej mapy warstwowo-barwnej Altha i późniejszych map Majerskiego i Gustawicza. Cięcie pionowe zastosowano według międzynarodowej skali wysokościowej. Generalizacja zarówno hypsometrii jak i sytuacji na lądach trafna. Z naciskiem podkreślić należy staranne opracowanie batymetrii oceanów i mórz.

Do mapy głównej dodano 3 kartony. Karton rozmieszczenia krajozbrazów roślinnych wzoruje się na analogicznym opracowaniu Bartholomewa, karton opadowy i prądów morskich można było lepiej wyzyskać, znacząc rozmieszczenie opadów także na oceanach.

Większe usterki wykazuje mapa polityczna, w której na skutek płynności form politycznych poszczególnych organizacji państwowych Autor nie zajął konsekwentnego stanowiska wobec trudności rzeczowych (np. niepodległość Abisynii) i formalnych (np. „niepodległa“ Mandżuria) przy określaniu prawnego charakteru tworów politycznych. Poza tym mapa polityczna winna podawać datę do której odnosi się ustalony stan prawny. Duże niedociągnięcia wykazuje dokonany wybór miast. W przyszłości należałoby zamieszczać wszystkie miasta o zaludnieniu wyżej $\frac{1}{2}$ miliona i stolice.

W. Ormicki.

E u g e n i u s z R o m e r. *Atlas geograficzny i historyczny* dla IV klasy gimnazjalnej. Lwów, Książnica-Atlas, 1936, 12 tablic dwustronnych.

Nowy atlas dla 4 klasy gimnazjalnej przedstawia naukowo interesującą próbę syntezy geograficzno-gospodarczej o rozmaitej wartości dydaktycznej. Niewątpliwie udała częścią atlasu są mapy historyczne bogate w treść, czytelne i jasne. Podobnie i zasada znakowania, przyjęta w opracowaniu przewozów kolejowych, a polegająca na kartograficznym przedstawieniu stosunków procentowych (w miejsce liczb bezwzględnych) jest słuszna i znana z wcześniejszych publikacji F r i e d r i c h a, H e i s e g o i S c h m i d t a.

Mapy rozmieszczenia surowców i przemysłu cierpią na skutek za daleko posuniętej generalizacji (jednakowe potraktowanie graficzne wszystkich stacji, ładujących ponad 1% obrotu¹⁾ kolejowego poszczególnych produktów) i niepodania równowartości tonażu dla 1% każdego uwzględnionego towaru.

Określanie uprzemysłowienia Polski, państwa r o l n i c z e g o, cyframi wskaźnikowymi opartymi o notorycznie p r z e m y s ł o w y okręg nie wydaje się pomysłem szczęśliwym, chociażby dlatego, że różnica zachodząca pod tym względem między okolicami Katowic a resztą Polski uniemożliwia uwydatnienie tym ważniejszych właśnie szczegółów na terenie państwa (np. brak Dołów Krośnieńsko-Sanockich).

Jako chybione określić należy mapy zebrane w tablicach „Produkcja i stopa życiowa“, „Kultura kraju“ oraz niektóre z tablicy „Komunikacja i Handel“ z powodu zbyt abstrakcyjnej konstrukcji (średnia ogólnopolska przyjęta za podstawę wskaźnikową w stosunku procentowym) niezgodnej z naczelnymi postulatami współczesnej dydaktyki i z powodu przyjęcia za podstawę rachunkowo-kartograficzną województw, a zatem obszarów na tyle pod każdym względem niejednorodnych i różnorodnych, iż obliczone dla nich średnie pozbawione są dla celów szkolnych pozytywnej wartości.

W. Ormicki.

É. R o m e r. *Planigloby fizyczne: I. Półkula zachodnia, II. Półkula wschodnia*. Lwów, Książnica-Atlas, 1936. Podziałka 1:20,000,000; rozmiar 90 × 90 cm.

Nowe wydanie planiglobów odznacza się stonowanymi, czystymi i dobrze nałożonymi barwami. Rysunek hypsometryczny jasny, umiejętnie i celowo zgeneralizowany przy równoczesnym starannym wydobyciu

¹⁾ Według wszelkiego prawdopodobieństwa nie idzie o o b r ó t, a o z a ł a d o w a n i e przez producenta.

rysów specjalnie charakterystycznych i przy wyzyskaniu ostatnich zdobyczy naukowych. Do mapy półkuli zachodniej dodano pięknie opracowany karton Antarktydy, przy mapie półkuli wschodniej znajdują się w kartonie kraje arktyczne. Oba kartony utrzymano w podziałce mapy głównej, co ze względów dydaktycznych zasługuje na podkreślenie. Bogato wyposażono kartony polityczne, utrzymane w podziałce 1:80.000.000, co do których nasuwa się m. i. uwaga, iż granice państw niepodległych za słabo zostały graficznie zaakcentowane.

E. R o m e r. *Afryka* ibd. 1936, Podziałka 1:20.000.000, rozmiar 85×110 cm.

Mapa ścienna do użytku szkolnego o silnie ograniczonej wartości informacyjnej. Mapa główna uwzględnia hypsometrię, przewodnie strugi rzeczne i jeziora. W porównaniu z opracowaniem z r. 1927 duże zmiany w rysunku głębokości oceanów szczególnie na pd.-zach. i na pd. kontynentu. Korzystną nowością jest wprowadzenie głównych szlaków komunikacji żelaznej.

Karton w podziałce dwa razy mniejszej informuje o stosunkach politycznych. Pozbawiony z niewiadomych przyczyn siatki geograficznej, co wydatnie obniża jego wartość dydaktyczną, nie podaje między innymi granic Erytrei włoskiej i włoskiego Somali. Etiopię bezpodstawnie (z punktu widzenia międzynarodowo-prawnego) założono barwą kolonii włoskiej.

Celowym posunięciem z punktu widzenia dydaktycznego jest zamieszczenie mapki Polski w podziałce głównej mapy. *W. Ormicki.*

E. R o m e r. *Ameryka Północna* ibd. 1936, Podziałka 1:10.000.000, rozmiar 85×110 cm.

Mapa jasna, estetyczna i staranna. W porównaniu z poprzednim wydaniem rozszerzona, a to na skutek objęcia całego Morza Arktycznego. Rysunek wyrazisty jedynie może co do treści za skąpy. Poza tym wyposażenie mapy analogiczne jak i map innych kontynentów (karton polityczny i Polska w podziałce mapy głównej).

E. R o m e r. *Ameryka Południowa* ibd. 1936. Podziałka i rozmiar j. w.

Pod względem technicznym i naukowym oraz z punktu widzenia zastosowanych metod generalizacyjnych mapa nie odbiega od wyżej omówionych wydawnictw. Na uwagę zasługuje oryginalne opracowanie orografii i hypsometrii Antarktydy Zachodniej w oparciu o wyniki badań Lincolna Ellswortha, jako też zamieszczenie ważniejszych miejscowości emigracji polskiej.

E. R o m e r. *Australia* ibd. 1936. Podziałka i rozmiar j. w.

W porównaniu z opracowaniem z r. 1922 uderzają duże zmiany przede wszystkim w układzie poziomicy, co wpłynęło wydatnie na treść morfologiczną mapy. W rysunku hydrograficznym rozróznilo między rzekami i jeziorami stałymi a okresowymi.

Starannie zobrazowano oceaniczną część mapy zarówno z punktu widzenia batymetrycznego (geograficzne rozmieszczenie i przebieg rowów oceanicznych), jak i ze względu na charakter wysp.

E. R o m e r. *Azja* ibd. 1937, Rozmiar i podziałka j. w.

Mapa Azji zasługuje z wielu względów na baczną uwagę. A więc przede wszystkim uwzględnienie na pn.-wsch. gór Czerskiego, dalej zamieszczenie miejscowości ważniejszych z polskiego punktu widzenia (momenty historyczne). Można by natomiast podnieść pewne zastrzeżenia pod adresem kartonu politycznego jak np. brak granic republik sowieckich, stosowanie nazwy Persja na oznaczenie Iranu i t. p. Charakter polityczny poszczególnych państw określono czysto formalnie — co szczególnie gdy idzie o stosunki polityczne na Dalekim Wschodzie nie zupełnie wydaje się uzasadnione.

W. Ormicki.

W ł a d y s ł a w S e m k o w i c z. *Polska za Kazimierza Wielkiego. Stan z r. 1370.* Lwów, Książnica-Atlas, 1936, Podziałka 1:1.000.000, 2 arkusze.

Dzielo prof. Semkowicza stanowi cenny wkład w historię kultury polskiej, a szkoła polska zyskuje w niej pomoc naukową najprzedniejszego gatunku. Mapa wyznacza barwnymi plamami powierzchniowymi

obszary królestwa polskiego i wielkiego księstwa litewskiego wraz z lennami, podając linearnie przebieg granic państw udzielnych, prowincyj i krajów zawieszonych oraz dzielnic i ziem. Ponadto oznaczono także lenna królestwa czeskiego i hołdowników Złotej Hordy. Bogato przedstawia się rysunek sytuacji w którym na pierwszy plan wybijają się sieć ważniejszych dróg handlowych oraz miasta i zamki wymurowane przez Wielkiego Króla.

Techniczna strona dzieła bez zarzutu. Zarówno dobór jak czystość i precyzja wykonania nakazują zaliczyć tą mapę w poczet najbardziej udatych dzieł Książnicy.

Morfologia, geologia czwartorzędu i paleomorfologia.

Czyżewski J. i Zierhoffer A. *Kilka spostrzeżeń z wycieczki we wsch. część północnej krawędzi Podola i Wołynia Grzędowego*. Prace komisji dla badań krawędzi Podola Nr. 5. Kosmos 61, S. A, z. 1, pp. 83—101, Lwów, 1936 (res. ang.).

Obfity materiał obserwacyjny, zebrany w czasie wycieczki w teren podany w tytule dzieła autorzy na kilka zagadnień, poświęcając im odrębne rozdziały: I. „Płaszczyzny wierzchowinowe i spłaszczenia zboczowe w dorzeczu Ikwy”: w obszarze tym stwierdzono szereg poziomów częściowo strukturalnych, a częściowo denudacyjnych: w obszarze Podola w wys. 32, 60, 98, 100 i 180 m wys. wzgl., a w odcinku wołyńskim ponadto poziom 7—11 i 22.

W rozdz. II. „Cofanie się pn. krawędzi Podola” zwracają uwagę na różnicę w działalności erozyjnej rzek zlewiska m. Bałtyckiego a Czarnego.

III. „Zagadnienie zasypania dyluwialnego”; na podstawie 8-metrowej odkrywki piasków przekątnie warstwowanych („fluwioglacjalnych?”) w wys. ok. 20 m np. Styru przyjmują zasypanie tej części dorzecza Styru do wys. 30 m i wiążą to zjawisko z okresem dyluwialnym (czy obecne dno Styru jest wieku preglacjalnego?).

IV. „Dolina Zbyteńki-Switeńki i obniżenie Zamysówki”. Między krawędzią Podola a pasmem Mizockim stwierdzono szerokie i zabagnione obniżenie wododzielne o wys. 55 m np. Ikwy t. zw. „padół Okinicki”. Wiąże on dolinę dln. Zbyteńki uchodzącej do Horynia z doliną Ikwy, dopływem Styru. Fakt ten łącznie ze stwierdzonym wyżej (rozdz. III) zasypaniem pozwala autorom na przyjęcie zasypania i przepływu wód Ikwy na wsch. w dorzecze Horynia. Zjawisko to wiąże przyczynowo i czasowo z zabarykadowaniem doliny Ikwy przez łańdół pn. W czasie jego recesji rzeki wróciły do starych kierunków. Wśród V. „Zjawisk krasowych” obserwowanych na pd. od Krzemieńca, głównie w terenie płaskim, formą przeważającą są lejki krasowe i duże obniżenia, utworzone w osadach sarmackich i kredowych. Bardzo ciekawe obserwacje poczyniono nad wpływem form krasowych na przebieg i charakter młodszych od nich dolin erozyjnych. Omawiając VI. „Rolę lessu w krajobrazie” opisują b. ciekawy i typowy krajobraz lessowy, stwierdzony na pd. od Krzemieńca.

Uwagi o charakterze syntetycznym zostały przedstawione w rozdziale VII. „Dyskusja zagadnień morfogenetycznych kotliny grn. Bugu i Styru”. Powyższa kotlina ograniczona od pd. wałem Rostocza, od pd. wsch. krawędzią Podola, a od pn. grzędą sokalską i pasmem Mizocko-Pełczańskim jest odwadniana obecnie przez rzeki płynące ku pn. i przecinające wspomniane pasmo. Stwierdzenie padołu Okinickiego i jego roli w dyluwium (rozdział IV) pozwala autorom na przyjęcie pierwotnego (przeddyluwialnego) odwodnienia tego obszaru ku wschodowi, w kierunku równoległym do krawędzi Podola. W wypadku tym pasmo Sokalsko-Mizocko-Pełczańskie byłoby staroplioceniśskim wododziałem, przepiłowanym później przez erodujące wstecz: Bug, Styr i Ikwę. Niektóre zjawiska muszą być w tym obszarze tłumaczone także zaburzeniami tektonicznymi.

W „Sprawozdaniu” zebrano b. wiele materiału obserwacyjnego oraz omówiono i wysunięto szereg problemów, których dalsze opracowanie może rzucić zupełnie nowe światło na genezę krawędzi Podolskiej i na

rozwoj przylegającej części pd. Wołynia. Bardzo interesującym jest stwierdzenie i w tej części Polski śladów wysokiego (— 55 m) zasypania, związanego z barykadującą działalnością lodolodu pn. M. Kl.

J a h n A. *Próba wyjaśnienia kilku form w zachodniej części północnej krawędzi Podola*. Prace komisji dla badań krawędzi Podola Nr. 6. Kosmos 61, S. A, z. 1, pp. 105—107, Lwów, 1936 (res. ang.).

Praca zawiera obserwacje poczynione w odcinku silnie rozciętej krawędzi Podola między Winnikami a Szolomyją. Szczególną uwagę poświęca autor powstawaniu gór wyspowych, omawiając na przykładach, normalne zresztą, stadia tego procesu: obniżanie wododziału przez eroz.-denudac. działalność lejków źródłowych, a następnie kaptaż i erozyjne odcięcie „góry wyspowej”. Kierunki dolin wiąże z „paleomorfologicznymi obniżeniami powierzchni kredowej” oraz z dyslokacjami tektonicznymi i co najślusniejsze ze spekaniem. M. Kl.

K o n d r a c k i J. *O zlodowaceniu pasma Nieneski w Karpatach Marmaroskich*. Przegląd Geograficzny, XIV, z. 3—4, pp. 160—166, Warszawa, 1934—1935 (res. niem.).

W dotychczas niebadanym paśmie Nieneski (przedłużenie gór Czerwczyńskich ku pd.) stwierdził autor ślady zlodowacenia w postaci kilku (6) karów lodowcowych oraz moren czołowych. Kary te o formach typowych, jakkolwiek odkształcone są znacznie przez piargi, występują głównie (5) na zboczach pn., a na przeciwnych istnieje tylko jeden i to niewielki. Dna karów znajdują się w wys. 1480—1600 m, a granica wiecznego śniegu leżała wg. autora w wys. 1500—1550 m. Długość języków lodowcowych wynosiła 300—1500 m przy czym najniższa morena czołowa została stwierdzona w wys. 1520 m. Jak widać z mapki — zachowały się też moreny stadialne.

Zajmując się głównie formami erozyjnymi autor pominął na razie zagadnienie ilości zlodowaceń tego pasma. W świetle ostatnich badań Świderskiego w grupie Czarnohory (dwukrotne zlodowacenie) nie można zgóry wykluczać i w tym obszarze dwukrotnego zlodowacenia.

M a l i c k i A. *Z morfologii Nadbuża Grzędowego*. Prace komisji dla badań krawędzi Podola Nr. 4, Kosmos 61, S. A, z. 1, pp. 71—81, Lwów, 1936 (res. ang.).

Nadbużem Grzędowym nazywa autor część kotliny grn. Bugu, w której występują wzniesienia (grzędy) o kierunku z WNW—ESE i wysokości wzgl. około 30—40 m poprzedzielane szerokimi dolinami. Wyróżnia tutaj 6 takich grzęd: smerekowska, kulikowska, grzędzka, malechowska, winnicka i dmytrowicka. Od Roztocza odgranicza tą krainę próg o wys. wzgl. 60—80 m.

Podłoże Nadbuża buduje kreda senońska, na niej leży trzeciorzęd (b. rzadko) oraz twory dyluwialne, reprezentowane przez piaski i less. Twory te zalegają zbocza i wierzchowiny. W obszarze wierzchowinowym stwierdził autor piaski warstwowane o miąższości 4 m, przykryte lessem. Na tej podstawie przyjmuje autor okres silnej akumulacji piasków i wiąże ją z nasuwaniem się lodolodu od pn. Postojowi lodolodu na linii Sokala ma odpowiadać utworzenie zastoiska (brak na to danych). W czasie zlodowacenia Varsovien I. powtórzyło się to zjawisko, ale na mniejszą skalę (piaski w terasach na zboczach grzęd). Kierunek przebiegu grzęd wiąże z undulacjami tektonicznymi i uważa, że podłoże kredowe nie posiadało wpływu na rzeźbę tego terenu. Z tym wiąże się zagadnienie rzeźby przed-dyluwialnej. Zagadnieniem tym jednak nie zajął się autor i nawet z opisów nie można wywnioskować czy grzędy istniały już przed okresem dyluwj., a w okresie tym zostały zasypane do wspomnianej wysokości i następnie ekshumowane, czy też została zasypana powierzchnia równa, a interglacialne rozcinanie objęło zarówno nadkład dyluwialny jak i podłoże kredowe. Wnioskowanie utrudnia łączne traktowanie piasków z lessami, jakkolwiek są one zarówno genetycznie jak i wiekowo różnymi utworami. Z tego też powodu nie wiemy, jaki jest stosunek lessu do utworów starszych i do rzeźby, a to np. uniemożliwia nam użycie go jako kryterium wiekowego. Brak też dowodu na wiązanie piasków niższych z okresem zlodowacenia Varsovien I. M. Kl.

Milthers V. (Kopenhaga). *Eine Geschiebegrenze in Ostdeutschland und Polen und ihre Beziehung zu den Vereisungen*. Jhrb. der Preuss. Geol. Landesanst, Bd. 56, pp. 248—265, m. 1, Berlin, 1936.

Celem pracy było przesłedzenie na wsch. od Lipska, stwierdzonego tu zasięgu moreny młodszej. Dla wyznaczenia tego zasięgu została zastosowana metoda „wskaźnika gławowego” utworów lodowcowych, polegająca na obliczaniu procentowego udziału różnych skał występujących w morenie (na metodę tą zwracał u nas uwagę prof. J. N o w a k). Stosując tę metodę w szerokim pasie biegnącym od Lipska po N. Radomsk stwierdził autor częste występowanie (4—15%) brunatnych porfirów bałtyckich w pn. części tego pasa, a brak ich w części pd. Linja przeprowadzona między tymi strefami przedstawia zasięg zlodowacenia (moreny młodszej). Przebiega ona od Eisleben przez Lipsk—Finsterwalde—Muskau—Lignicę—na pd. od Wrocławia—Kreutzburg—N. Radomsk.

Autor twierdzi, że jest to granica między dwoma odrębnymi zlodowaceniami, a nie stadiami tego samego okresu; jest to również granica dokładniejsza aniżeli wyznaczona na podstawie przebiegu moren czolowych. Zasiąg ten wiąże z zlodowaceniem Warty (stadium Warty?).

W Polsce biegnie ta granica od Kreutzburga—między Krzepicami a Rudnikami—przez Brzeźnicę na Radomsk. Przebiega ona zatem na pn. od zasięgu zlodowacenia środkowopolskiego, a daleko na pd. od zlodowacenia bałtyckiego. W ostatnich czasach istnienie odrębnego zlodowacenia między powyższymi (Varsovien I a V. II) przyjmuje u nas Halicki („Mapa czwartorzędowa Polski”). Przesłedzenie tej granicy w całej Polsce miałyby — także zdaniem autora — bardzo duże znaczenie.

Zalążona tabela podaje „wskaźnik gławowy” dla 151 stanowisk w części pn. i pd. (zebrane w terenie); stanowiska te oraz granica zlodowacenia przedstawione są też na mapce w podz. 1:1,600,000

M. Kl.

Teisseyre H. *Materiały do znajomości osuwisk w niektórych okolicach Karpat i Podkarpacia*. Rocznik Pol. Tow. Geolog., XII, pp. 135 do 192, m. 4, Kraków, 1936 (res. franc.):

Podczas kilkuletnich badań geologicznych w Karpatach Wsch. i Środk. zebrał autor b. liczne obserwacje dotyczące osuwisk. Obejmowały one rejestrację tych form z zaznaczeniem ich zarysów, opis form, skład i strukturę, pomiary miąższości, obserwacje dzisiejszych objawów ruchu, wszecnie spostrzeżenia dotyczące genezy, rozwoju, a niekiedy i wieku osuwisk.

Autor zajął się osuwiskami w 3-ch regionach: 1) Beskidy Huculskie (okolice Żabiego), 2. Karpaty Dukielskie, 3. Podkarpacie Pokuckie. W każ-z tych regionów daje opis morfologiczny osuwisk na tle budowy geologicznej i rzeźby terenu, przy czym rozróżnia dwa zasadnicze typy: osuwiska dolinne (w lejach źródłowych) i osuwiska zboczowe. Bardzo dokładne opisy uwzględniają także mikroformy i drobne procesy denudacyjne; osobno zajmuje się też złaziskami (spełzywaniem).

W okolicy Żabiego obserwuje u czoła nasunięcia czarnohorskiego osuwiska stokowe, ciągnące się nierwanie na dużej przestrzeni, a związane z wygniataniem mas ilastych przez osiadające piaskowce gruboławicowe. Ten typ nie posiada nisz osuwiskowych, a występuje w obszarach o prawie poziomym układzie warstw. W depresji centralnej Żabiego występują obok zboczowych także osuwiska dolinne (z cofającą się wstecz niszą i językiem). Podobne typy występują też w Karpatach Dukielskich (przewaga zboczowych), a nieco odmienne (zboczowe) na Pokuciu są związane z ilastymi utworami mioceńskimi. Osuwiska karpackie warunkowane są przede wszystkim budową geologiczną (naprzemianległość piaskowców i łupków ilastych), teksturą skał, rzeźbą (nachylenie zboczy) oraz wodą gruntową. A starając się przedstawić rozwój procesów osuwiskowych śledzi stare osuwiska (w okol. Żabiego) i wiąże je podobnie jak Ś w i d e r s k i z okresem zlodowacenia. Jednakże kryterium wiekowe, mianowicie znajdowanie starych języków osuwiskowych na 15 m terasie Ilci odpowiadającej 10—20 m terasie Prutu pokrytej utworami związanymi z okresem zlodowacenia Varsovien I (wg. Ś w i d e r s k i e g o) jest nieprzekony-

wujące. Dla udowodnienia tego wieku byłoby koniecznym stwierdzenie bezpośredniego związku (przejścia) języków osuwiskowych z utworami okresu glacialnego.

W rozdziałach końcowych porównuje A. osuwiska karpackie z alpejskimi, przy czym pierwsze zalicza do typu „Rutschungen” o powolnym i spokojnym ruchu mas. (To może być spornym, gdyż znam np. duże osuwisko w Beskidzie Wyspowym, które po ulewie (dn. 15. VIII. 1927 r.) powstało na zboczu doliny w ciągu zaledwie kilku minut). Porównując osuwiska karpackie z podkarpackimi stwierdza A. różnice wywołane odmiennym podłożem i rzeźbą. Zajmuje się także tak ważnym wpływem osuwisk na rzeźbę Karpat i podkreślaniami przez nie stosunków petrograficzno-stukturalnych zbcoczy. Kończy uwagami o gospodarczym znaczeniu osuwisk, jako czynnika zazwyczaj szkodliwego i krótko omawia sposoby ich opanowania.

Dalsze, bardziej szczegółowe badania winny zająć się wg. Autora: dokładnymi zdjęciami kartograf. oraz śledzeniem ruchu mas osuwiskowych w zależności od różnych czynników; tu zwróciłbym uwagę na badania G ö t z i n g e r a i S c h m i d t a i stosowane przez nich metody dla stwierdzenia i mierzenia intensywności ruchów masowych.

Na załączonych do pracy, a obfitych w treść mapach zaznaczono obok osuwisk (zarzasy) terasy, stożki napływowe i nasypowe, a czasem i rodzaj skały. Praca ilustrowana jest doskonałymi zdjęciami jasno przedstawiającymi formy i charakter osuwisk różnego typu.

Praca o charakterze syntetycznym, łącznie z poprzednimi, monograficznymi pracami tegoż autora, posuwa znacznie naprzód naszą znajomość osuwisk karpackich oraz ich wpływu i roli w rzeźbie całych Karpat.

M. Kl.

Osadnictwo, prehistoria i etnografia (problemy językowe).

Stanisław Leszczycki. *Typy fizjonomiczne miast Polski*. Samorząd terytorialny, 1936, z. 1 i 2, str. 65—76.

Krótką, treściwie napisaną rozprawą, analizującą budownictwo miejskie ze względu na materiał budowlany ścian oraz pokrycie dachów, które to cechy posłużyły Autorowi do wydzielenia 5 regionów osadnictwa miejskiego o 8 grupach podrzędnych. Rozprawa ilustrowana jest 5-ma mapami, ujmującymi powierzchniowo rozpatrywane problemy.

Bogdan Zaborski. *Podatek gruntowy, gęstość zaludnienia i narodowość mieszkańców na Pomorzu*. Toruń, Instytut Bałtycki, 1934 do 1936, tekst 58 str., 3 mapy w podz. 1: 300.000.

Rozprawa pomyślana jako tekst do trzech map w podziale 1:500.000 na tematy wymienione w nagłówku omawia kolejno genezę pracy, trudności związane z podziałem administracyjnym, dalej warunki geograficzne po czym w trzech następujących po sobie rozdziałach gęstość zaludnienia i dynamikę rzeczywistego ruchu ludności, cofając się ku początkom XIX wieku, zagadnienia narodowościowe i problem rozmieszczenia narodowości w związku z gęstością zaludnienia i jakością gleby.

Demografia i antropologia.

Feliks Gross. *Koczownictwo*. Studia nad nomadyzmem i nad wpływem tegoż na społeczeństwo, ustrój i prawo. Warszawa, Kasa im. Mianowskiego, 1936, str. 187.

Rozprawa dra F. Grossa składa się z trzech części. Pierwsza podaje analizie systematykę wędrowek, drugą poświęcono studium nad przyczynami nomadyzmu i ich wpływem na procesy demograficzne, w ostatniej zaś rozpatrzono wpływ nomadyzmu na prawo i ustrój społeczny oraz polityczny. Studium oparte na rozległych badaniach bibliograficznych zbudowane jest nader przejrzysto, oddzielając materiał dowodowo-dyskusyjny w sposób nader wyrazisty od wniosków. Jeżeli idzie o charakter dzieła to stoi ono na pograniczu socjo-etnologii i antropologii, posługując się wydatnie materiałami, a do pewnego stopnia i ujęciem geograficznym w równej mierze przyrodniczym jak ekonomicznym.

Poza niecodziennymi walorami naukowymi, które omawiana książka reprezentuje godzi się zwrócić uwagę na jej literacko dojrzałą formę i estetyczną szatę zewnętrzną.

M a r i a N i e m y s k a. Wychodźcy po powrocie do kraju. Warszawa, Instytut gospodarstwa społecznego, 1936, str. 142.

Problem podjęty przez *P. N i e m y s k ą* i — zaznaczmy to od razu — znakomicie rozwiązany, stawia w płaszczyźnie godnych uwagi zagadnień ludnościowych sprawę reemigrantów. Nie reemigracji — jako procesu, lecz reemigrantów, ludzi powracających i chcących od nowa organizować i budować swe życie. Przy niskim ogólnie stanie oświaty naszego ludu przedstawia element powracający niewątpliwie duże znaczenie poprostu z racji zdobytego zagranicą doświadczenia. Tymczasem ta strona problemu wychodźczego nie była dotąd w ogóle przedmiotem rozważań naukowych. W tym też fakcie poza merytorycznymi zasługami Autorki tkwi największe znaczenie książki.

Rozprawa rozbita jest na sześć rozdziałów. Po omówieniu metody pracy i wartości materiału poddaje Autorka analizie przyczyny powrotu wychodźców do kraju oraz warunki w jakich reemigracja się odbywa. Studium demograficznej struktury masy reemigranckiej jest przedmiotem czwartego rozdziału. Prawie połowa dzieła zajmuje się życiem reemigrantów w Polsce.

Jednym z najciekawszych jest ustęp poświęcony zużytkowaniu oszczędności przywiezionych z zagranicy. Równie interesująco przedstawia się także dyskusja procesu, charakteru i uwarunkowania kapitalizacji na emigracji.

Dla celów informacyjnych podajemy, iż rozprawa opiera się na ankiecie (179 odpowiedzi) i wywiadach osobistych Autorki (63 wywiady) przeprowadzonych na terenie województwa Białostockiego.

Zagadnienia demograficzne Polski. Warszawa, G. U. S., 1936, st. 208.

Tom ten zawiera prace trzech autorów: *S. S z u l c a* pisze o ruchu naturalnym ludności w Polsce w latach 1895—1935, oraz o dokładności rejestracji urodzeń i zgonów, *Z. Z a r e m b a* o fałszywym zgłaszaniu dat urodzeń w Polsce i *S. F o g e l s o n* o urodzeniach wielorakich w Polsce na tle międzynarodowym.

Zasadnicze znaczenie posiada dzieło *S. S z u l c a*, będące wynikiem długoletnich nader ostrożnie i skrupulatnie prowadzonych badań. Rozdział pierwszy omawia sprawy związane z podstawowym materiałem statystycznym, różnym dla poszczególnych dzielnic w okresie przedwojennym i czasowo niejednorodnym. W rozdziale drugim Autor kreśli ogólny obraz naturalnego ruchu ludności na ziemiach polskich w okresie od roku 1895 do roku 1935 przy czym na szczególne podkreślenie zasługuje wykres 2 ze str. 38, unaoczniający z niezwykłą inwencją 20-letnie spóźnienie ewolucji demograficznej w Polsce w porównaniu z Anglią i Niemcami. Rozdział trzeci poświęcono geograficznemu rozmieszczeniu społeczników urodzeń i zgonów w latach 1896/97 (1900/01) i 1931/32. Ogromnie pouczające są mapy ogłoszone na str. 48. Rozdział czwarty rozpatruje problem płodności, w piątym dyskutuje się zagadnienie umieralności, w szóstym Autor omawia potencjał demograficzny Polski i widoki na przyszłość.

Dzieło jest obficie i wyczerpująco ilustrowane tablicami i zestawieniami, a każde zagadnienie rzutowane na rozległe tło międzynarodowe.

Bez obawy popelnienia najdrobniejszej nieścisłości należy stwierdzić, iż dzieło prof. *S. S z u l c a* ma walor nieprzemijający. Jest to pierwsze w historii polskiej demografii całkowite i utrzymane na poziomie wymogów współczesnej nauki opracowanie stosunków ludnościowych całego państwa.

Życie gospodarcze.

W e r n e r A m b e r g. Spółdzielnia mleczarska w Plissie. (Prace zakładu ekonomii rolniczej U. S. B. w Wilnie pod redakcją prof. dra W. S t a n i e w i c z a). Wilno, 1936, str. 106.

Jako szósta praca ruchliwego zakładu ekonomii rolniczej U. S. B.

w Wilnie ukazało się ciekawe i źródłowe studium o spółdzielni mleczarskiej w Plissie. Zawiera ono na 17 stronicach treściwy opis gminy plisskiej, stanowiący punkt wyjścia dla opisu działalności spółki mleczarskiej i dla szeroko zakrojonej, a trafnie przeprowadzonej dyskusji nad wpływem wzmiankowanej spółki na kształtowanie się życia gospodarczego w zasięgu jej działalności. Dla geografa szczególnie interesujące są rozdziały I, II i III.

L u d w i k G r o d z i c k i. *Struktura posiadania gruntów w województwie poleskim*. Warszawa, Komisja Naukowych Badań Ziemi Wschodnich, 1956, str. 40.

Znakomita rozprawa G r o d z i c k i e g o L. rzuca zupełnie nowe światło na stosunki własnościowe Polesia, które poddano analizie według wielkości gospodarstw, wyznań właścicieli i położenia regionalnego, studiując współzależność przede wszystkim w dziedzinie użytkowania ziemi. Sumiennosc opracowania, krytyka materiałów i metoda przedstawienia podnoszą niepomiernie wartość tej cennej publikacji.

M a c i e j K r a u ż l i s. *Ruch spółdzielczy w państwie litewskim*. (Prace Zakładu Ekonomii Rolniczej U. S. B. w Wilnie pod redakcją prof. dra W. S t a n i e w i c z a), Wilno, 1956, str. 116.

Rozprawa składa się z trzech części. Dwa pierwsze rozdziały wprowadzają krótko w geografii i w gospodarce społeczną Litwy, rozdziały 3-ci i 4-ty zaznajamiają z ruchem spółdzielczym Litwy przedwojennej i niepodległej, ostatni omawia rozwój spółdzielni i ich działalność. Szerokie podejście do zagadnienia i znawstwo stosunków przez Autora sprawiają, iż faktyczna treść opracowania wybiega znacznie poza skromne ramy określone w tytule.

Rocznik Statystyczny Wilna 1934. Wilno, Zarząd Miejski, 1956, str. 238.

5-ty rocznik nie odbiega w układzie od poprzednich tomów, kładąc szczególny nacisk na zagadnienia szkolnictwa, zdrowotności publicznej i opieki społecznej. Dla geografa interesujące są uwagi o udziale Wilna w budżecie ogólnopolskim oraz materiały, dotyczące zamożności Wilnian. Cenne materiały zgromadzone w dodatkach: w I i II zobrazowano gospodarkę miast pn-wschodnich (t. zn. na terenie województw: wileńskiego, nowogródzkiego, białostockiego i poleskiego), w III podano spożycie ryb w Wilnie na podstawie spisu przeprowadzonego w dniach od 12. XII do 22. XII. 1955.

Geografia wojskowa, komunikacji i polityczna.

J a q u e s A n c e l. *Géopolitique*. Paris, 1956, str. 117.

Książeczka J. A n c e l a posiada charakter polemiczny. Autor przeciwstawia się koncepcjom geopolitycznym szkoły niemieckiej (Ratzel, Maull, Haushofer), podtrzymuje i uzupełnia tezy wysunięte przez szkołę francuską (V. Lablache, Demangeon, Siegfried, Febvre). Wnikliwej krytyce zostały poddane podstawowe pojęcia geopolityki niemieckiej, to znaczy pojęcie przestrzeni (der Raum), jako pewnego terytorium okupowanego przez państwo, które to terytorium decyduje o jego istocie, oraz pojęcie granic słusznych (die echte Grenze), predystynowanych w pierwszym rzędzie przez czynniki fizykogeograficzne. W przeciwieństwie do determinizmu przyrodniczego uczonych niemieckich, autor propaguje humanizm geograficzny, wysuwa na plan pierwszy człowieka, jako czynnik działający w geografii politycznej. Państwo w świetle wywodów J. Ancela nie stanowi, jak chcą uczeni niemieccy, symbiozy narodu i terytorium, lecz w pierwszym rzędzie jest harmonijnym zespoleniem szeregu grup ludzkich o różnorodnych formach bytowania (combinaison harmonieuse de genres de vie). Granica jako pojęcie absolutne nie istnieje: ta ostatnia stanowi jedynie rezultat równowagi pomiędzy siłami witalnymi dwu narodów. Nie ma, zdaniem Ancela, granic naturalnych (technika współczesna je pokonuje, np. lotnictwo), nie ma w sensie absolutnym granic ani złych ani dobrych: kwalifikacje ich zależą od chwilowej koniunktury.

Koncepcje geopolityczne niemieckie nieraz posiadają charakter tendencyjny, usiłują uzasadnić konieczność ekspansji terytorialnej świata germańskiego. Trudno odmówić przedstawicielom szkoły francuskiej głębszego ujęcia tematu. Książeczka J. Ancela napisana z dużym talentem narracyjnym i erudycją, z właściwą Francuzom lekkością i doskonałością konstrukcji, zasługuje na uwagę polskiego czytelnika. *W. R.*

M i e c z y s ł a w R y b c z y Ń s k i. Drogi wodne na Pomorzu. Toruń, Instytut Bałtycki, 1935, str. 66.

Broszura zaznajamia z drogami wodnymi Pomorza (hydrografia Pomorza, roboty regulacyjne na Wiśle, kanał Bydgoski) i z ich obecnym stanem. Na tak przygotowanym tle przechodzi Autor do dyskusji taboru handlowego, daje krótki rys dziejów żeglugi i szerszy opis jej obecnego stanu. Rozdział trzeci poświęcono przedstawieniu gospodarczego znaczenia pomorskich dróg wodnych obecnie, dawniej i w przyszłości.

Rozprawa zaopatrzona jest w szereg tablic i wykresów, udostępniających bodajże po raz pierwszy należyte zorientowanie się w całokształcie zagadnienia.

A n t o n i W r z o s e k. Z geografii komunikacji Pomorza. Toruń, Instytut Bałtycki, 1935, str. 51.

Broszura A. W r z o s k a rozpada się na dwie części. Pierwsza poświęcona kolejom żelaznym daje krótki zarys rozwoju sieci kolejowej na Pomorzu, jej zależności od ukształtowania terenu, jako też wpływu kolei na urbanizację Pomorza. Osobny ustęp poświęcono charakterystyce kolei żelaznych na Pomorzu. W części drugiej poddano dyskusji drogi kołowe przy czym Autor zastanawia się nad ich stanem i nad ruchem komunikacyjnym po nich. Całe opracowanie ma charakter ogólny i nie pomnaża wiedzy o stosunkach komunikacyjno-geograficznych Pomorza. *W. Ormicki.*

Geografia historyczna, historia geografii, toponomastyka.

K a r o ł B u c z e k. Geograficzno - historyczne podstawy Prus Wschodnich. Toruń, Instytut Bałtycki, 1936, str. 78.

Rozprawa składa się z dwóch rozdziałów. Pierwszy zajmuje się Prusami jako jednostką geograficzną. Autor omawia położenie i granice kraju z krótkim rzutem oka na ważniejsze dla dzisiejszej morfologii momenty historyczne poczym przechodzi do opisu regionalnego, wyróżniając wybrzeża wschodnio-pruskie, Zajezerze, pojezierze pruskie oraz równinę mazursko-kurpiowską. Rozdział zamyka się uwagami na temat indywidualności Prus Wschodnich.

Rozdział drugi stanowi historyczne „pendant” do problematyki geograficznego indywidualizmu badanej krainy. Autor sięga w okres przedhistoryczny, szkicuje wczesnohistoryczny krajobraz Prus wschodnich, podejmuje trud ustalania terytorium Prus pogańskich i kończy rzutem oka na dzieje granic Prus Wschodnich.

Nie podejmując oceny części historycznej — co niewątpliwie uczynią fachowcy — z przyjemnością należy stwierdzić, że ujęcie geograficzne jest bez zarzutu, a to w równej mierze z punktu widzenia analizy jak i regionalizacji. Bardzo przekonujący jest wywód o uwarunkowaniu geograficznym niektórych procesów historycznych jak i głębokie uwagi końcowe. Obszerny spis literatury stanowi cenne uzupełnienie rozprawy.

Metodyka szkolna.

K a m i ł a S p a ł o w á. Metodika zemępisu na školach obecnych a mestanskych. Wielki Międzyrzecz, Alois Sasek, 1936, str. 196, Wyd. 3-cie.

Nowe wydanie metodyki nauczania geografii w školach powszechnych i średnich nieznacznie tylko odbiega w części teoretycznej od drugiego wydania. Rozszerzenia doczekała się część praktyczna, a to zarówno w sensie bardziej analitycznego zróżnicowania materiału jak i dzięki uwzględnieniu dorobku naukowego od r. 1931.

Na skutek trudności finansowych zawiesił Zarząd Krakowskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Geograficznego z dniem 31. XII. 1936 Wydawnictwo miesięcznika „Wiadomości Geograficzne” jako własnego organu.

Od dnia 1. I. 1937 ukazywać się będą „Wiadomości Geograficzne” w dotychczasowej objętości jako kwartalnik.

Z uwagi na to, że nadchodzące z wymiany czasopisma i wydawnictwa podobnie jak dotąd i w przyszłości przekazywane będą Bibliotece Instytutu Geograficznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie zwraca się Zarząd Krakowskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Geograficznego i Redakcja „Wiadomości Geograficznych” do wszystkich Instytucji i Towarzystw z którymi pozostawano w stosunkach o dalszą wymianę wydawnictw.

Kraków 1. V. 1937.

Za Zarząd Krakowskiego Oddziału P. T. G.
Dr JERZY ŚMOLEŃSKI, dyrektor Inst. Geogr. U. J.
prezes Oddziału.

Za Redakcję „Wiadomości Geograficzne”
Dr WIKTOR ORMICKI, docent U. J.

UWAGA: W zeszycie 1 „Wiadomości Geograficznych” z r. 1937 zamieszczono dalszy ciąg Bibliografii Geograficznej za rok 1935. W przyszłości Bibliografia ukazywać się będzie oddzielnie.

Vu les difficultés financières, le comité de la Section de la Société Géographique de Cracovie est obligé de suspendre, à partir du 31. déc. 1936 la publication du Périodique „Wiadomości Geograficzne”.

A partir du 1 janvier 1937 les „Wiadomości Geograficzne” paraîtront sous la même forme comme revue trimestrielle.

Le comité de la Section de la Société Géographique Polonaise de Cracovie et la rédaction des „Wiadomości Geograficzne” prient toutes les institutions et sociétés de continuer les échanges qui avaient lieu jusqu'à présent, c'est à dire d'envoyer tous les journaux d'échange à l'Institut Géographique de l'Université des Jagellons.

Cracovie, le 1. V. 1937.

*Pour le Comité de la Section de Cracovie
le Président:*

*Dr JERZY ŚMOLEŃSKI, directeur de l'Institut Géographique
Pour la rédaction des „Wiadomości Geograficzne”
Dr WIKTOR ORMICKI*

REMARQUE: Le numéro 1 des „Wiadomości Geograficzne” de 1937 contient la fin de la Bibliographie Géographique pour l'année 1935. A l'avenir la Bibliographie paraîtra à part.

Równocześnie apeluje Redakcja do P. T. Abonentów i Czytelników, do Członków wszystkich polskich towarzystw geograficznych i pokrewnych oraz do Sympatyków geografii o poparcie inicjatywy podtrzymania pisma, powołanego do życia przez śp. Ludomira Sawickiego i od lat 14 służącego sprawie polskiej geografii.

Warunki prenumeraty pozostają bez zmiany (6 zł rocznie). Członkowie Krakowskiego Oddziału Polskiego Tow. Geograficznego otrzymywać będą nadal „Wiadomości Geograficzne” bezpłatnie a to na skutek porozumienia zawartego pomiędzy Zarządkiem Oddziału a Wydawcą.

Za Redakcję Wiadomości Geograficznych:

Dr WIKTOR ORMICKI, docent U. J.
Dr MIECZYŚLAW KLIMASZEWSKI, asyst. Inst. Geogr. U. J.

8212/A

Redakcja „Wiadomości Geograficznych“ przyjmuje krótkie oryginalne artykuły (o rozmiarach do 8 stron druku) ze streszczeniem obcojęzycznym.

Artykuły nie są honorowane.

S P I S T R E Ś C I :

	Str.
Jan Janczyk: Próba nowego podziału klimatów w Europie wschodniej i wsch. części Europy środkowej. — (<i>Essai d'une nouvelle classification climatique de l'Europe Orientale et de la partie est de l'Europe Centrale</i>)	1
Jan Jerzy Tochtermann: Ruch towarowy i pasażerski na drogach wodnych Polesia w latach 1921—1935. — (<i>Waren- und Passagierverkehr auf den Wasserwegen Polesiens in den Jahren 1921—1935</i>)	12
Recenzje (<i>Comptes-rendus</i>)	16
Bibliografia (<i>Bibliographie</i>)	37—75

REDAKCJA: W. Ormicki i M. Klimaszewski, Kraków, ul. Grodzka 64,
Telefon 146-99.

ADMINISTRACJA: Kraków-Dębniki, ul. Barska 41, Konto P. K. O. 409.870.
Telefon 146-30.

Przedpłata roczna wynosi 6 zł., cena pojedynczego zeszytu 2— zł.,
podwójnego 4— zł.

Redaktor odpowiedzialny: DR WIKTOR ORMICKI.

Odbito w Drukarni „Orbis“, Kraków-Dębniki, Barska 41.
